

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Bydgoszcz, dnia 16 października 2017 r.

Poz. 3944

UCHWAŁA NR XLIX/1028/17 RADY MIASTA BYDGOSZCZY

z dnia 27 września 2017 r.

w sprawie przyjęcia „Programu opieki nad zabytkami Miasta Bydgoszczy na lata 2017-2020”

Na podstawie art. 18 ust.2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 o samorządzie gminnym (Dz. U z 2016 r., poz. 446, 1579 i 1948 oraz z 2017 r. poz. 730 i 935) w związku z art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 Nr 162, poz. 1568, Dz. U. z 2004 roku, Nr 96, poz. 959, Nr 238, poz. 2390, z 2006 roku , Nr 50, poz. 362, Nr 126, poz. 875, z 2007 roku, Nr 192, poz. 1394, z 2009 roku , Nr 31, poz. 206, Nr 97, poz. 804, z 2010 roku, Nr 75, poz. 474 i Nr 130, poz. 871, Dz. U. z 2014 roku poz. 1446, z 2015 roku poz. 397, 774, 1505, z 2016 roku poz. 1330, 1887, 1948 oraz z 2017 roku poz. 60 i 1086).

uchwała się co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Program opieki nad zabytkami Miasta Bydgoszczy na lata 2017-2020”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Bydgoszczy.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Przewodniczący Rady Miasta

dr Zbigniew Sobociński

Załącznik do Uchwały Nr XLIX/1028/17
Rady Miasta Bydgoszczy
z dnia 27 września 2017 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA BYDGOSZCZY NA LATA 2017-2020

SPIS TREŚCI

- 1. Wstęp**
- 2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami**
- 3. Uwarunkowania prawne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w Polsce**
- 4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego**
- 5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego**
- 6. Charakterystyka i analiza stanu zasobów dziedzictwa kulturowego Bydgoszczy**
 - 6.1. Zarys historii rozwoju przestrzennego Bydgoszczy**
 - 6.2. Krajobraz kulturowy Bydgoszczy**
 - 6.3. Charakterystyka stref zabudowy i stref przyrodniczo-krajobrazowych Bydgoszczy**
 - 6.4. Zabytki z terenu Bydgoszczy objęte prawnymi formami ochrony**
 - 6.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy**
- 7. Ocena stanu zachowania dziedzictwa kulturowego Bydgoszczy. Analiza szans i zagrożeń**
- 8. Założenia gminnego programu opieki nad zabytkami**
- 9. Źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami**
- 10. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami**
- 11. Zasady oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami**

Załączniki

Część II

1. Wstęp

Przedmiotem opracowania *Programu opieki nad zabytkami miasta Bydgoszczy na lata 2017-2020* są różnorodne składniki materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego znajdujące się w granicach administracyjnych miasta Bydgoszczy. Ochrona i opieka nad zabytkami to jedno z zadań jednostki samorządu terytorialnego nałożone z mocy *Ustawy o samorządzie gminnym* (Dz. U. z 2016 r. poz. 446) oraz *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz. U. z 2014, poz. 1446 ze zm.). Jednym z istotnych elementów kształtujących tożsamość mieszkańców miasta jest jego dziedzictwo kulturowe. Ochrona materialnych i niematerialnych składników dziedzictwa i ich zachowanie dla przyszłych pokoleń stanowi ważny element polityki kulturalnej nie tylko ze względu na znaczenie zabytków w procesie kulturowej identyfikacji społeczeństwa i jego edukacji, ale również ze względu na wpływ dziedzictwa kulturowego na społeczno-ekonomiczny rozwój miasta.

Gminny program opieki nad zabytkami określa cele, kierunki działań i zadania stojące przed jednostką samorządu terytorialnego na rzecz zachowania ochrony i opieki nad zabytkami. Program to dokument o charakterze uzupełniającym w stosunku do dotychczas przyjętych aktów prawa miejscowego, uwzględniających zadania z zakresu opieki nad zabytkami. Program nie stanowi aktu prawa miejscowego, jego rolą jest określenie zasadniczych celów i kierunków działań, które powinny być realizowane w ramach aktywnej polityki gminy w zakresie utrwalania i zarządzania dziedzictwem kulturowym w określonym horyzoncie czasowym. Cykliczny charakter programu opieki nad zabytkami wynika zarówno z samej definicji określonej w *Ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, jak również z dynamicznie zmieniających się wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań, które implikują konieczność jego aktualizacji i modyfikacji. Z tych powodów niniejszy dokument obejmuje okres czteroletni, obejmujący lata 2017-2020.

2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Obowiązek opracowania programów opieki nad zabytkami przez wszystkie szczeble samorządu terytorialnego nałożyła Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz. U. z 2014 r., poz. 1446 z późn. zm.).

Na podstawie art. 87 Ustawy o, Prezydent Miasta jest zobowiązany do sporządzania na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami, który po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, przyjmuje Rada Miasta.

Art. 87 ust. 2 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 23 lipca 2003 r. określiła zasadnicze cele programów opieki nad zabytkami, którymi są:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;

- wyekspozowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Podstawowym aktem prawnym nakładającym obowiązek ochrony zabytków jest Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 Nr 78, poz. 483). Zabytki zostały objęte ochroną deklarowaną jako konstytucyjny obowiązek Państwa i każdego obywatela, a Państwo powinno stwarzać warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury (art.5, art. 6 ust. 1 i art. 86 Konstytucji RP).

Aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad dziedzictwem w Polsce jest Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r., poz. 1446). Ustawa określa w sposób kategoriyczny pojęcie zabytku, ochrony i opieki nad zabytkami, formy ochrony, kompetencje organów ochrony zabytków, w tym administracji rządowej i samorządowej, formy finansowania opieki nad zabytkami oraz ich ewidencjonowania.

Obowiązująca w Polsce przepisy rozróżniają pojęcia ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Zgodnie z definicją ustawową ochrona zabytków polega na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie, zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków, udaremnianie niszczenia

i niewłaściwego korzystania z zabytków, przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę, kontrole stanu zachowania i przeznaczenia zabytków, uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Natomiast opieka nad zabytkami, w rozumieniu ustawy, sprawowana jest przez ich właścicieli lub użytkowników i polega na zapewnieniu warunków naukowego badania i dokumentowania zabytku; prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku; zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwale zachowanie jego wartości; popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury.

Zabytkiem, zgodnie z art. 6. Ustawy, jest nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki, bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Za zabytki nieruchome uznaje się krajobraz kulturowy, układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne lub działalność wybitnych osobistości bądź instytucji.

Zabytki ruchome to dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje, numizmaty oraz pamiątki historyczne, wytwory techniki, materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne oraz przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytkami archeologicznymi są pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ustawowej ochronie podlegają także nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

W art. 7 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zdefiniowano następujące formy ochrony:

- wpis do rejestru zabytków

Zgodnie z art. 9. ust.1 Ustawy do rejestru zabytków (...) wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu, bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku (art. 9 ust. 2).

Zgodnie z art. 10. ust. 1 Ustawy do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę (art. 10 ust.2).

Sposób prowadzenia rejestru oraz ewidencji zabytków określa Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. nr 113, poz. 661);

- wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa

Na Listę Skarbów Dziedzictwa wpisuje się zabytek ruchomy o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego. Listę prowadzi minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego.

- uznanie za pomnik historii

Uznanie za pomnik historii zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków lub parku kulturowego o szczególnej wartości dla kultury następuje poprzez decyzję Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego.

- utworzenie parku kulturowego

W celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się pod względem krajobrazowym terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej; park kulturowy może utworzyć na podstawie uchwały rada gminy po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków

- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego dotyczące w szczególności zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków i ich otoczenia; innych zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych;

w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się również strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Podejmowanie działań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów. W art. 7 ust. 1 pkt 9 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2015 r. Nr 142, poz. 1515 z póź. zm.) zostały określone zadania własne gminy „...zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”.

W myśl przepisów ustawy ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytku;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Organami ochrony zabytków są:

- 1) Minister właściwy dla spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- 2) Wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Wojewódzki Konserwator Zabytków.

Warto także zaznaczyć, iż w art. 5 ustawy zdefiniowane zostaje pojęcie opieki nad zabytkami, która sprawowana jest przez właściciela lub posiadacza i polega przede wszystkim na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku z sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury

Odniesienia do zadań z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami znajdują się w również w poniższych, obowiązujących aktach prawnych:

- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2016 r. poz. 778),
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2016 r. poz. 290),
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2016 r., poz. 672),
- Ustawa z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2016 r., poz. 2134),
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2016 r. poz. 2147),
- Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. z 2012 r., poz. 406),
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2016 r., poz. 239),

- Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2012 r., poz. 987 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2012 r., poz. 642),
- Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2016 r., poz. 1506),
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz. U. z 2015 r., poz. 774).

Rzeczpospolita Polska ratyfikowała również wiele umów i konwencji międzynarodowych, które definiują standardy ochrony dziedzictwa kulturowego:

- Konwencja o ochronie dóbr kulturowych w razie konfliktu zbrojnego, podpisana w Hadze dnia 14 maja 1954 r. (Dz. U. z 1957 r., Nr 46, poz. 212) oraz Drugi Protokół Haski z dnia 26 marca 1999 r. (Dz. U. z 2012 r., poz. 248),
- Konwencja dotycząca środków zmierzających do zakazu i zapobiegania nielegalnemu przywozowi, wywozowi i przenoszeniu własności dóbr kultury podpisana w Paryżu dnia 17 listopada 1970 r. (Dz. U. z 1974 r., Nr 20, poz. 106),
- Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego przyjęta w Paryżu dnia 17 listopada 1972 r. (Dz. U. z 1976 r., Nr 32, poz. 190),
- Konwencja o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy sporządzona w Grenadzie dnia 3 października 1985 r. (Dz. U. z 2012 r., poz. 210),
- Europejska Konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego (poprawiona) sporządzona w La Valetta dnia 16 stycznia 1992 r. (Dz. U. z 1962r. Nr 120, poz. 564),
- Europejska Konwencja Krajobrazowa sporządzona we Florencji dnia 20 października 2000 r. (Dz. U. z 2006 r. Nr 14, poz. 98),
- Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego sporządzona w Paryżu dnia 17 października 2003 r. (Dz. U. z 2011 r. Nr 172, poz. 1018),
- Konwencja UNESCO w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego sporządzona w Paryżu dnia 20 października 2005 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 215, poz. 1585).

Zasady dotyczące znaczeń, wartości dziedzictwa kulturowego zostały określone w następujących dokumentach międzynarodowych:

- Karcie Ateńskiej (1933),
- Karcie Weneckiej (1964)
- Karcie Krakowskiej (2000),
- Nowej Karcie Ateńskiej (2003),
- Memorandum Wiedeńskim (2005)

Memorandum Wiedeńskie stało się podstawą opracowania Deklaracji dotyczącej konserwacji historycznych krajobrazów zurbanizowanych przyjętej na konwencji światowego dziedzictwa UNESCO w Paryżu w październiku 2005.

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

Na poziomie państwa powstało szereg dokumentów o charakterze strategicznym, które odnoszą się również do problematyki ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Kluczowe dokumenty planistyczne to:

Strategia Rozwoju Kraju 2020 (przyjęta przez Radę Ministrów 25 września 2012 r.),

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 z Uzupełnieniem Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020 (przyjęta przez RM w 2005 r.),

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020,

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie,

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu,

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.

Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków wraz z określeniem spójnych działań realizowanych w regionach, zostały opracowane w ramach dokumentu *Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004–2013* (2004) oraz dokumentu *Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020* (2005).

Narodowa Strategia Kultury na lata 2004-2013 jest rządowym dokumentem stanowiącym podstawę dla sprawowania nowoczesnego mecenatu państwa w sferze kultury, a przede wszystkim dla nowoczesnie pojmowanej polityki kulturalnej państwa, funkcjonującej w warunkach rynkowych, a także dla wspólnoty Polski z Unią Europejską. Głównym celem strategii jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturalnego regionów w Polsce. W *Strategii* przyjęto następujące priorytety:

- *Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe.*

W ramach tego priorytetu przyjęte zostały działania mające na celu materialną poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców, turystów i inwestorów. Realizacja działań przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności regionów, a także wykorzystania przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

- *Edukacja i administracja na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego.*

W dokumencie *Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020* położono akcent na kompleksową rewaloryzację zabytków, obiektów przemysłowych i powojennych oraz ich adaptację na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne itp., a także na zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości, inwentaryzację zabytków ruchomych i nieruchomych oraz promocję i budowę sieci informatycznych promujących kulturowe dziedzictwo regionów.

Podstawowym dokumentem o randze krajowej, odnoszącym się do zadań związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego jest ***Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014–2017***.

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014–2017 przyjęty Uchwałą Nr 125/2014 Rady Ministrów z dnia 24 czerwca 2014 r.

Jako główny cel *Krajowego programu* wskazano: „Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków”. Dla realizacji tego celu zobowiązano się do wspierania rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce, wzmocnienia synergii działania organów ochrony zabytków (w tym tworzenia podstaw współdziałania z organami samorządu terytorialnego) oraz tworzenia warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji.

Wśród wpisanych do *Krajowego programu* zadań znajdują się działania istotne dla państwowych służb ochrony zabytków oraz dla samorządów. W szczególności należą do nich:

- realizacja przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego procedury skreślenia z rejestru obiektów nieistniejących, przeniesionych do muzeów oraz obiektów, które utraciły wartości zabytkowe,
- opracowanie instrukcji opisujących standardy konserwatorskie dla wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych,
- przygotowanie wytycznych Generalnego Konserwatora Zabytków dla wojewódzkich konserwatorów zabytków określających standardy konserwatorskie dla wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych,
- organizacja szkoleń specjalistycznych w zakresie stosowania standardów konserwatorskich dla wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych,
- przygotowanie wytycznych Generalnego Konserwatora Zabytków dla wojewódzkich konserwatorów zabytków określających zakres i sposób ochrony obszarów wpisanych do rejestru zabytków zapewniający ochronę krajobrazu kulturowego, w szczególności historycznych układów urbanistycznych i ruralistycznych oraz otoczenia zabytków wpisanych do rejestru,
- przygotowanie raportu dotyczącego stanu ochrony prawnej oraz kierunków zmian w zakresie prawnej ochrony zabytków ruchomych w Polsce,
- przygotowanie założeń zmian legislacyjnych w zakresie ochrony zabytków ruchomych,
- wprowadzenie danych o zabytkach nieruchomych i archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków (księgi rejestru A i C) do infrastruktury informacji przestrzennej oraz opracowanie i przekazanie do wojewódzkich konserwatorów zabytków wytycznych Generalnego Konserwatora Zabytków dotyczących weryfikacji i aktualizacji danych zgromadzonych w infrastrukturze informacji przestrzennej,
- opracowanie Kodeksu Dobrych Praktyk komunikacji społecznej dla organów ochrony zabytków w zakresie informowania właścicieli zabytków oraz społeczności lokalnych o celu i powodach podejmowania decyzji administracyjnych.

Program opieki nad zabytkami powinien realizować również ustalenia, które zostały zawarte w dokumentach planistycznych powstałych na poziomie województwa kujawsko-pomorskiego.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko - Pomorskiego

został przyjęty Uchwałą Nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko– Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 roku. Dnia 23 kwietnia 2007 r. Sejmik Województwa Kujawsko- Pomorskiego podjął Uchwałą Nr VII/91/07, dotyczącą przystąpienia do sporządzenia zmiany Planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko- pomorskiego. W grudniu 2007 r. opracowano dokument *Zmiana planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko- pomorskiego, opracowanie ekofizjograficzne*.

Nadrzędnym celem zagospodarowania województwa kujawsko-pomorskiego jest zbudowanie struktur funkcjonalno-przestrzennych podnoszących konkurencyjność regionu i jakość życia mieszkańców. Zróżnicowana problematyka zagospodarowania przestrzennego województwa podlega szczególnym warunkom.

W zakresie dziedzictwa kulturowego plan wymaga przestrzegania następujących zasad:

- zachowanie dziedzictwa kulturowego w stanie umożliwiającym jego przetrwanie dla przyszłych pokoleń;
- harmonijnego kształtowania krajobrazu kulturowego, będącego przekształconym przez człowieka naturalnym otoczeniem, w którym zapisane są elementy kultury materialnej i duchowej;
- dbałości o integralność zabytkowych struktur urbanistycznych i ruralistycznych.

Strategia rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+ przyjęta Uchwałą nr XLI/693/13 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 października 2013 r.

Dokument przedstawia aktualną diagnozę stanu województwa oraz przedstawia główne kierunki jego rozwoju w takich dziedzinach jak: gospodarka, infrastruktura, kultura, turystyka. Realizacja strategii powinna spowodować wzrost potencjału ekonomicznego regionu, unowocześnienie jego struktury funkcjonalno- przestrzennej, poprawę poziomu życia mieszkańców i powinna zapewnić przewagę w międzynarodowej konkurencji przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju.

Wyznaczona w strategii misja rozwoju województwa ma oddawać charakter zamierzeń rozwojowych, służy więc głównie promocji strategii. Przyjęto następującą misję rozwoju województwa: Kujawsko-pomorskie - człowiek, rodzina, społeczeństwo.

Przeprowadzone analizy uwarunkowań i stanu rozwoju województwa oraz prognoz rozwoju województwa, jak też zgłaszanych podczas konsultacji społecznych aspiracji różnych środowisk, pozwoliły na identyfikację priorytetów rozwoju województwa. Wyróżniono następujące priorytety:

- konkurencyjna gospodarka;
- modernizacja przestrzeni wsi i miast;
- silna metropolia;
- nowoczesne społeczeństwo.

Dla priorytetów wyznaczono osiem celów strategicznych, w tym *Tożsamość i dziedzictwo*.

Główną ideą działań projektowanych w ramach celu strategicznego *Tożsamość i dziedzictwo* jest zbudowanie identyfikacji regionalnej mieszkańców oraz rozpoznawalnego i pozytywnie postrzeganego wizerunku województwa na zewnątrz.

Cel ten realizuje zadania ważne dla 3 priorytetów: modernizacja przestrzeni wsi i miast, silna metropolia i nowoczesne społeczeństwo. Założenia celu strategicznego *Tożsamość i dziedzictwo*, będą zrealizowane za pomocą następujących kierunków działań:

1. Budowa tożsamości regionalnej województwa;
2. Zachowanie oraz promocja dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego regionu;
3. Wsparcie działań ratowniczych tradycyjnej kultury wiejskiej, ginących zawodów, cudów architektury, przyrody, powstających drobnych kolekcji, zbiorów muzealnych i skansenów, będących częścią środowiska kulturowego województwa;
4. Rozwój oferty kulturalnej o znaczeniu regionalnym, krajowym i międzynarodowym;
5. Promocja marki województwa.

W 2013 r. przyjęto *Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020*, zawierające przesłanki regionalnej polityki miejskiej. Ustalono, że celem wojewódzkiej polityki miejskiej będzie poprawa konkurencyjności poprzez wykorzystanie potencjału wszystkich miast min. poprzez ich rewitalizację. Głównym instrumentem realizacji polityki rewitalizacji będzie *Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko- Pomorskiego na lata 2014-2020*.

Strategia Rozwoju Turystyki Województwa Kujawsko- Pomorskiego

przyjęta uchwałą nr XXV/303/04 przez Sejmik Województwa Kujawsko- Pomorskiego dnia 31 sierpnia 2004 r.

Opracowanie składa się z dwóch części - diagnozy, przedstawiającej uwarunkowania rozwoju turystyki i części strategicznej, zawierającej cele i kierunki rozwoju turystyki.

Celem nadrzędnym *Strategii Rozwoju Turystyki Województwa Kujawsko-Pomorskiego* jest podniesienie konkurencyjności i atrakcyjności turystycznej województwa. Jednym z celów strategicznych jest zwiększenie ruchu turystycznego. Został on rozpisany na cele operacyjne, min.:

- dbałość o zasoby środowiska kulturowego i przyrodniczego- cel zostanie osiągnięty poprzez realizację przypisanych zadań, w tym renowację zasobów dziedzictwa kulturowego o szczególnym znaczeniu dla turystyki;
- rozwój produktu turystycznego województwa- cel zostanie osiągnięty poprzez realizację przypisanych zadań, w tym wzmocnianie funkcji kulturalnej miast oraz wykorzystanie dziedzictwa kulturowego dla zwiększenia ruchu krajoznawczego.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 jest podstawowym instrumentem realizacji celów *Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*.

Cel głównym RPO to uczynienie z województwa kujawsko-pomorskiego konkurencyjnego i innowacyjnego regionu Europy oraz poprawa jakości życia mieszkańców województwa. Program finansowany będzie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), publicznych środków krajowych i środków prywatnych. RPO WK-P 2014-2020 opisany został w podziale na osie priorytetowe. W Programie wyróżniono jedenaście osi priorytetowych:

- wzmocnienie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu;
- cyfrowy region;
- efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna w regionie;
- region przyjazny środowisku;
- spójność wewnętrzna i dostępność zewnętrzna regionu;
- solidarne społeczeństwo i konkurencyjne kadry;
- rozwój lokalny kierowany przez społeczność;
- aktywni na rynku pracy;
- solidarne społeczeństwo;
- innowacyjna edukacja;
- rozwój lokalny kierowany przez społeczność.

Założenia odnoszące się do ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego, zawarte zostały w osi priorytetowej 4. Region przyjazny środowisku - celu tematycznym 6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami oraz w przypisanym temu celowi priorytecie inwestycyjnym 6c. Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

Celem szczegółowym Priorytetu Inwestycyjnego 6c jest zwiększona atrakcyjność obiektów kultury regionu kujawsko-pomorskiego. Realizacja PI 6c służyć będzie z jednej strony zachowaniu dziedzictwa naturalnego i kulturowego oraz rozwojowi zasobów kultury, z drugiej bardziej efektywnemu ich wykorzystaniu dla rozwoju społeczno-gospodarczego regionu jako źródła realnych korzyści ekonomicznych.

Wsparcie w ramach Priorytetu Inwestycyjnego 6c skierowane zostanie na projekty infrastrukturalne, realizowane w instytucjach kultury, bibliotekach, archiwach, muzeach, obiektach i na obszarach zabytkowych, obszarach przemysłowych o wartościach historycznych, a także na konserwację zabytków ruchomych i materiałów archiwalnych, stanowiących dziedzictwo dokumentacyjne.

Inwestycje w zakresie kultury będą skoncentrowane na realizacji projektów, mających na celu ochronę dziedzictwa kulturowego oraz obiektów zabytkowych ważnych z punktu widzenia rozwoju regionu, a także na rozwoju zasobów kultury.

Przewiduje się także wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych walorów środowiskowych i kulturowych regionu pod kątem komercyjnego wykorzystania dziedzictwa kulturowego i naturalnego regionu (np. produkt regionalny). Projekty informacyjno-promocyjne zostaną wpisane w zakres większych projektów.

Program opieki nad zabytkami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2020 przyjęty Uchwałą Nr XXXI/518/17 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 24 kwietnia 2017.

W dokumencie wskazano cele programowe wynikające z przeprowadzonej analizy zasobów zabytkowych województwa oraz cele wskazane w *Ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*. W programie przyjęto różne poziomy działań: cele strategiczne, cele operacyjne i kierunki zadań. Są one zgodne ze strategią rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego oraz krajowymi i wojewódzkimi dokumentami strategicznymi.

W ramach *Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2020* przywołano cel strategiczny *Tożsamość i dziedzictwo*, określony w Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 -Plan Modernizacji 2020+. Cel strategiczny będzie realizowany poprzez następujące cele operacyjne:

- Zachowanie dziedzictwa materialnego – kierunki działań: ochrona ustawowa, prace konserwatorskie i restauratorskie, edukacja, ład przestrzenny, dokumentacja i popularyzacja;
- Zachowanie dziedzictwa niematerialnego – kierunki działań: ochrona, edukacja, zachowanie, dokumentacja i badanie
- Wzrost świadomości społecznej dla ochrony dziedzictwa kulturowego – kierunki działań: Popularyzacja wiedzy o znaczeniu i konieczności ochrony, edukacja;
- Wzrost konkurencyjności regionu- kierunki działań: ochrona, promocja, edukacja, zagospodarowanie.

Wśród działań zmierzających do osiągnięcia postulowanych zamierzeń w Programie opieki nad zabytkami województwa kujawsko-pomorskiego wskazano min. poniższe przedsięwzięcia:

- wspieranie działań samorządów lokalnych, zmierzających do nadania kolejnym obiektom statusu pomnika historii;
- wspieranie prac, zmierzających do powoływania nowych parków kulturowych;
- wspieranie inicjatyw, zmierzających do wprowadzania zabytków ruchomych na Listę Skarbów Dziedzictwa
- wspieranie działań, zmierzających do poszerzania listy obiektów, wpisanych do rejestru zabytków;
- propagowanie i wspieranie prac przy aktualizacji i uzupełnianiu wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków
- kontynuacja współfinansowania prac konserwatorsko-restauratorskich i ratunkowych przy obiektach nieruchomych i ruchomych, wpisanych do rejestru zabytków oraz doskonalenie zasad przyznawania dotacji;
- kontynuacja rozpoczętych prac remontowych, konserwatorskich i adaptacyjnych obiektów zabytkowych, będących własnością Samorządu Województwa;
- kontynuacja wsparcia nowych inicjatyw, zmierzających do ochrony i popularyzacji dziedzictwa kulturowego oraz rozwój infrastruktury obiektów istniejących;
- wspomaganie działań konserwatorsko-restauracyjnych przy zabytkowych układach urbanistycznych i ruralistycznych

- wspomaganie przedsięwzięć, zmierzających do identyfikacji zachowanych najcenniejszych krajobrazów kulturowych województwa;
- wspomaganie przedsięwzięć, zmierzających do zachowania i kształtowania ładu przestrzennego z utrzymaniem właściwej ekspozycji obiektów zabytkowych i dostosowywaniem nowej zabudowy do wartości historycznych miejsc.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

Głównym dokumentem strategicznym dotyczącym rozwoju społeczno – gospodarczego miasta jest *Strategia Rozwoju Bydgoszczy do 2030 roku*, przyjęta Uchwałą Nr XLVIII/1045/13 Rady Miasta Bydgoszczy 27 listopada 2013 roku. *Strategia* stanowi rozwinięcie wcześniejszych dokumentów „Strategii Rozwoju Bydgoszczy do 2015 roku” oraz „Planu Rozwoju Bydgoszczy na lata 2009-2014”. Dokument zawiera postulowane do realizacji działania w obszarze Bydgoszczy – zarówno zadania na rzecz społeczności lokalnej, jak również o charakterze metropolitalnym, regionalnym, krajowym i międzynarodowym, w celu osiągnięcia planowanych efektów.

W *Strategii* wyznaczono cele strategiczne, których osiągnięcie będzie warunkowane również przez poprawę stanu dziedzictwa kulturowego. Osiągnięcie Celu strategicznego I – Wzmocnienie i rozwój funkcji metropolitalnych Bydgoszczy, którego celem operacyjnym I.3 jest stworzenie warunków dla rozwoju kultury oraz ochrona dziedzictwa kulturowego. Osiągnięcie Celu strategicznego III - Ukształtowanie nowoczesnej i funkcjonalnej infrastruktury technicznej oraz ładu przestrzennego zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju będzie wymagało min. podjęcia działań operacyjnych: III.7. - Ład przestrzenny i poprawa jakości przestrzeni publicznej oraz celu operacyjnego III.8. - Zrewitalizowane tereny zdegradowane.

Osiągnięcie zamierzonych celów strategicznych i operacyjnych możliwe będzie dzięki wdrażaniu do realizacji prorozwojowych przedsięwzięć i projektów. Dla usprawnienia zarządzania, wybrane działania i główne zadania, pogrupowane zostały w ramach 15 programów obejmujących kluczowe dla rozwoju Bydgoszczy obszary. Z perspektywy ochrony dziedzictwa kulturowego pożądane działania związane z opieką nad zabytkami będą realizowane w programach: *Metropolitalna Bydgoszcz*, *Mieszkajmy w Bydgoszczy* i *Kultura energią Bydgoszczy*. W ramach programów *Metropolitalna Bydgoszcz* i *Mieszkajmy w Bydgoszczy* przewidziano min. realizację następujących zadań związanych z opieką nad dziedzictwem kulturowym: promocję dziedzictwa kulturowego, rewitalizację terenów śródmiejskich, rewitalizację zdegradowanych terenów miejskich, przebudowa ulic, placów i obiektów mostowych w rejonie Starego Rynku, rewitalizację przestrzeni publicznych Starego Miasta, zakończenie rewitalizacji Wyspy Młyńskiej – Młyny Rothera, renowację „Wenecji Bydgoskiej”, rewitalizację związaną z nadaniem nowych funkcji terenów i budynków osiedla „Londynek”, rewitalizację kwartałów zachodniej części Śródmieścia, restaurację secesyjnej zabudowy Bydgoszczy, rewitalizację Starego Fordonu, iluminację nabrzeży Kanału Bydgoskiego i Brdy od Opery do Babiej Wsi wraz z Wyspą św. Barbary oraz najciekawszych architektonicznie zabytków Bydgoszczy, rewaloryzacja Parku nad Starym Kanałem Bydgoskim, rewitalizację Parku Kazimierza Wielkiego, rewitalizację Parku Wincentego Witosa, wspomaganie przywrócenia dobrego stanu technicznego zabytkom hydrotechnicznym znajdującym się na części szlaku E-70.

W ramach programu *Kultura Energiją Miasta* w planowanym przedsięwzięciu d. Ochrona dziedzictwa kulturowego proponuje się realizację następujących zadań:

- kompleksowa rewitalizacja i stała opieka nad Wyspą Młyńską,
- wspieranie rewitalizacji realizowanych przez podmioty prywatne zabytkowych obiektów Wenecji Bydgoskiej i strefy staromiejskiej oraz promocji tego typu działań,
- rewitalizacja Kanału Bydgoskiego,

- rewitalizacja i stała opieka nad Zespołem Pałacowo-Parkowym w Ostromecku,
- wspieranie rewitalizacji staromiejskiej i śródmiejskiej,
- opieka i sukcesywna rewitalizacja zabytkowych nekropolii
- odbudowa, rekonstrukcja, przebudowa, konserwacja i remont obiektów historycznych lub zabytkowych (wpisanych do rejestru zabytków) oraz obiektów dziedzictwa kulturowego ze szczególnym uwzględnieniem zabudowy staromiejskiej i śródmiejskiej (w tym dotacje na remonty dla właścicieli zabytkowych obiektów),
- konserwacja muzealiów, archiwaliów, starodruków, księgozbiorów oraz innych zabytków ruchomych,
- projekt turystyki pielgrzymkowej i historycznej – szlakiem turystycznym św. Wojciecha,
- edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.

Kolejnym strategicznym dokumentem mającym znaczenie dla problematyki dziedzictwa kulturowego miasta jest *Strategia Rozwoju Kultury Miasta Bydgoszczy na lata 2017-2026* przyjęta Uchwałą Nr XLIII/883/17 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 26 kwietnia 2017 r. Strategia rozwoju kultury jest twórczą aktualizacją celów i programów sformułowanych w dokumencie pn. *Obywatelska Strategia Rozwoju Kultury – Masterplan dla kultury Bydgoszczy na lata 2013-2020*.

W Strategii ochronę dziedzictwa kulturowego zdefiniowano jako jeden z priorytetowych aspektów polityki kulturalnej miasta, stanowiącą istotny element określający tożsamość mieszkańców i wpływający na turystyczny potencjał Bydgoszczy. Autorzy Strategii wyznaczyli najważniejsze cele i kierunki rozwoju bydgoskiej kultury oraz wskazali sposoby ich realizacji. Działania odnoszące się do zasobów dziedzictwa kulturowego znalazły się w celu strategicznym – *Wyraziste oblicze kulturowe Bydgoszczy budujące poczucie tożsamości mieszkańców*. Cel strategiczny zostanie osiągnięty poprzez realizację konkretnych projektów („Zapoznana Bydgoszcz”) poprawiających estetykę przestrzeni publicznej oraz zrewitalizowanie i otoczenie ochroną dziedzictwa kulturowego.

Podstawowym dokumentem wyznaczającym cele, zasady i zadania polityki przestrzennej Bydgoszczy oraz instrumenty jej realizacji wobec środowiska kulturowego jest *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Bydgoszczy*, przyjęte Uchwałą nr L/756/09 Rady Miasta Bydgoszczy w dn. 15 lipca 2009 r. Zgodnie z art. 19 ust. 1 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w *Studium Uwarunkowań...* uwzględnia się problematykę dotyczącą ochrony zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych.

W celu ochrony dziedzictwa kulturowego w *Studium* wyznaczono strefy ochrony krajobrazu kulturowego wraz z ich obszarowym zasięgiem, dla których określono zasady polityki przestrzennej, mające na celu ochronę zabytków znajdujących na danym obszarze. W oparciu o analizę stanu zasobów dziedzictwa wyznaczono następujące strefy:

- „A” – strefę pełnej ochrony konserwatorskiej
- „B” – strefę ochrony konserwatorskiej
- „AW” – strefę ścisłej ochrony archeologicznej
- „W” – strefę ochrony archeologicznej
- „OW” – strefę obserwacji archeologicznej
- „E” – strefę ochrony ekspozycji

„K” – strefę ochrony krajobrazu

Strefą „A” objęto tereny: Starego Miasta i Śródmieścia ograniczone ulicami Focha, Jagiellońską, Uroczą, Babią Wsią, Wałami Jagiellońskimi, Grudziądzką i Kruszwicką; Starego Fordonu, obszary przyległe do Starego Kanału Bydgoskiego i Kanału Bydgoskiego, zabytkowych zespołów sakralnych, zespołów zabytkowej zabudowy wraz z otoczeniem wpisanych do rejestru zabytków.

Strefą „B” objęto tereny ze znacznym udziałem elementów historycznie ukształtowanej zabudowy: Śródmieście, Bocianowo, Bielawy, Skrzetusko, Babia Wieś, Okole, Wilczak, Szwederowo, Jachcice, część Brdujścia, położone w sąsiedztwie Kanału Bydgoskiego i Starego Kanału części Flisów, Osowej Góry, Jarów, Miedzynia, i Prądów, historyczne założenia zieleni oraz czynne i nieczynne cmentarze.

Strefę „AW” wyznaczono dla grodziska w Zamczysku, grodziska Wyszogród w Fordonie, dwóch odcinków tzw. Wałów Kujawskich.

Strefa „W” obejmuje stanowiska archeologiczne rozpoznane w trakcie badań wykopaliskowych i powierzchniowych.

Strefa „OW” obejmuje tereny domniemanej zawartości relikwów archeologicznych. Strefa pokrywa się ze strefą „B”.

Strefa „K” obejmuje teren krajobrazu integralnie związanego z zabytkowym zespołem, stanowiącego jego najbliższe otoczenie.

Strefa „E” obejmuje obszary stanowiące zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołu zabytkowego – pasa nadrzecznego z obu stron Starego Fordonu.

Wobec zasobów dziedzictwa kulturowego miasta *Studium* wyznacza następujące cele działań polityki przestrzennej:

- kontrolowanie zmian w zagospodarowaniu przestrzennym tak, aby było możliwe zachowanie różnorodnych wartości środowiska kulturowego Bydgoszczy decydujących o jej tożsamości;
- realizację działań prowadzących do poprawy jakości przestrzeni miejskiej.

Ustawową formę ochrony zabytków stanowią ustalenia ochrony dziedzictwa kulturowego zapisane w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (mpzp), zgodne z ustaleniami *Studium*. Sukcesywnie uchwalane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, które obejmują już większość powierzchni miasta są istotnym elementem kształtowania krajobrazu kulturowego w zakresie ochrony dziedzictwa.

Do sfery działań związanych z opieką nad zabytkami odnosi się również *Program rewitalizacji i rozwoju Bydgoskiego Węzła Wodnego* przyjęty Uchwałą Nr LXXIV/1420/06 z 25 października 2006 r., który ma na celu min. wykorzystanie niepowtarzalnych walorów kulturowych dla rozwoju Bydgoszczy poprzez kreowanie nowego, atrakcyjnego wizerunku i przywrócenie należytej roli i właściwego znaczenia obszarom nadwodnym min. wpisanego do rejestru zabytków Kanału Bydgoskiego.

Istotnym dokumentem operacyjnym, który wyznaczał zakres działań zawartych w poprzednim gminnym programie opieki nad zabytkami był *Lokalny Program Rewitalizacji dla miasta Bydgoszczy na lata 2007-2015* (Uchwała Nr XLIX/728/09 Rady Miasta Bydgoszczy z dn. 24 czerwca 2009r.), opracowany w oparciu o *Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013*. W LPR-B wyznaczone były misje i cele programu rewitalizacji. Działania mieszczące się w sferze działań związanych z ochroną zabytków znalazły się w ramach osi priorytetowej 7, działania 7.1. *Rewitalizacja zdegradowanych dzielnic miast*.

Dnia 28 grudnia 2016 r. Rada Miasta Bydgoszczy podjęła uchwałę nr XXXVIII/747/16 w sprawie przystąpienia do sporządzania nowego *Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Bydgoszczy*.

Na etapie koncepcyjnym tworzonego programu rewitalizacji wskazano zdegradowane obszary miejskie, które zostaną poddane procesom rewitalizacyjnym. Są to obszary:

1. Podobszar Bocianowo, Śródmieście, Stare Miasto, Okole oraz Wilczak-Jary,
2. Podobszar Stary Fordon,
3. Podobszar Zimne Wody-Czersko Polskie.

6. Charakterystyka i analiza stanu zasobów dziedzictwa kulturowego Bydgoszczy

Charakterystyka zasobu dziedzictwa kulturowego ma na celu wskazanie, które z jego elementów należy objąć działaniami wynikającymi z programu opieki nad zabytkami. Zadania i cele sformułowane w dalszej części *Programu* są zależne nie tylko od zasobu zabytków znajdujących się na terenie Bydgoszczy, lecz przede wszystkim od stanu ich zachowania. Konieczność zachowania krajobrazu kulturowego implikuje działania niezbędne do powstrzymania dalszej degradacji zasobów. Skuteczna opieka nad zabytkami wymaga nie tylko wiedzy dotyczącej wartości zabytków zlokalizowanych na terenie miasta, lecz także dostrzegania występujących problemów i odpowiedniego reagowania na pojawiające się zagrożenia.

6.1. Zarys historii rozwoju przestrzennego Bydgoszcz

Najstarsze ślady osadnictwa w rejonie dzisiejszej Bydgoszczy pochodzą z okresu neolitycznego (4200–1700 p.n.e.). Bardziej intensywny rozwój osadnictwa następuje dopiero w tzw. okresie wpływów rzymskich (pocz. n.e. – 374 r. n.e.), kiedy w dolinie Brdy ukształtował się duży zespół osadniczy powiązany gospodarczo z odnogą szlaku bursztynowego. Początki średniowiecznej Bydgoszczy związane są warownym, drewniano-ziemnym grodem kasztelańskim, wzniesionym w 1038 r. na wyspie oblanej wodami nurtu rzeki Brdy i jej odnogi (zapiaszczonej i zasypanej w XVII-XVIII w.). Centrum ówczesnej wyspy wyznacza skrzyżowanie dzisiejszych ulic Przy Zamczysku i Grodzkiej. W sąsiedztwie wyspy, na przedpolu późniejszego bernardyńskiego klasztoru założono cmentarz, na którym w XII–XIV w. wzniesiono kaplicę cmentarną pod wezwaniem św. Idziego – pierwszy bydgoski kościół parafialny; murowany od 1537 r., rozebrany w 1897 r. Z 1238 r. pochodzi pierwsza pisana wzmianka dotycząca Bydgoszczy, wymieniająca ówczesnego kasztelana bydgoskiego Suzzlausa (Sulisława?). W latach 1337–1346 w sąsiedztwie drewnianego grodu wzniesiono kamienno-ceglany zamek starościński, zniszczony w 1656 a potem traktowany jako rezerwuuar materiału budowlanego aż do 1895 r., kiedy został ostatecznie rozebrany.

Granice miasta wyznaczone w przywileju lokacyjnym Kazimierza Wielkiego z 19 kwietnia 1346 r., wykraczały daleko poza obszar zwartej zabudowy mieszkaniowej w obrębie przyszłych fortyfikacji miejskich (około 8,40 ha). Nowy ośrodek miejski o tak potężnym zapleczu ekonomicznym, lokowany na prawie saskiego Magdeburga, nazwano w przywileju lokacyjnym *Kunigesburg*, jednak nazwę tę w XIV w. wyparła wcześniej używana nazwa grodu - Bydgoszcz (od *Budegac*, w wersji *Bromberg*, *Bromburg*). Do zabudowy mieszkaniowej przeznaczono teren leżący między dzisiejszymi ulicami Przyrzecze i Podwale. W 1484 r. zabudowania miejskie, zostały otoczone obronnymi murami. Do II połowy XVIII w. tereny należące do miasta obejmowały obszary położone na obu brzegach Brdy. I

tak na północnym zachodzie i północy pokrywała się z granicami Jachcic, Niemcza i Myślęcinka. W Lesie Gdańskim zawracała na południe i biega w kierunku Brdy, przekraczając rzekę na wysokości dzisiejszej parceli przy ul. Grodzkiej 25. Następnie osiągała rejon obecnego Ronda Bernardyńskiego, po czym ulicami Kujawską, Karpacką, Glinki, Cmentarną i Dobrzyńską biegła na południe, dochodząc do Jeziora Jezuickiego w dzisiejszych Chmielnikach. Dalej w kierunku północno-zachodnim osiągała brzeg Noteci, by – odchodząc od rzeki – objąć Ciele, Białe Błota, Miedzyń, Prądy i Czyżkówko. Był to ogromny obszar o powierzchni około 11 500 ha.

W XVII–XVIII w. na gruntach miejskich powstało kilkanaście folwarków miejskich: Bocianowo, Kozia Łacha (w strefie późniejszego Ludwikowa), Okole, Wilczak Wielki, Wilczak Mały, Miedzyń, Prądy, Białe Błota, Czajki i Biały Smug, Ciele, Wilcze Gardło, Trzciniec Stary, Trzciniec Nowy, Biedaszkowo, Górzyskowo, Szwederowo, Nowy Dwór i Rupienica.

Obszar miejski uległ uszczupleniu w 1633 r., kiedy władze miejskie nadały klasztorowi bydgoskich jezuitów w wieczyste posiadanie folwark Prądy. Odtąd obszar miasta zmalał do około 11200 ha.

Zasadnicze zmiany w wielkości i kształcie terytorialnym miasta (z południkowego na równoleżnikowy) nastąpiły po wcieleniu Bydgoszczy do Królestwa Pruskiego w następstwie I rozbioru Polski (1772 r.). Już w 1774 r. pruska administracja zaczęła etapami przejmować rozległe lasy miejskie, zajmując je ostatecznie w 1815 r. na rzecz Skarbu. W tym samym roku Skarb przejął również wszystkie folwarki miejskie, skutkiem czego terytorium Bydgoszczy ograniczone zostało do obszaru Starego Miasta z Wyspą Młyńską (zwaną jeszcze wówczas Okolem) oraz do trzech historycznych przedmieść: Gdańskiego, Poznańskiego (Chwytowo) i Kujawskiego (Toruńskiego), powiększonego wówczas o Babią Wieś. Terytorium to aż do 1851 r. zajmowało powierzchnię około 175 ha.

W 1851 r. przyłączono do miasta wsie Bocianowo Wielkie i Żupy; w 1858 r. – Nowy Dwór; w 1859 r. – Grodztwo; w 1867 r. – Bocianowo Małe; w 1876 r. – Ludwikowo, część Okola, część Szwederowa, Bielice, część Glinek (Rupienicy). W latach 1897–1914 włączono jeszcze 42 ha w różnych miejscach miasta w związku z urządzaniem i budową różnych obiektów użyteczności publicznej. Od 1851 do 1914 r. obszar Bydgoszczy wzrósł z około 175 ha do 845 ha.

W 1920 r. do Bydgoszczy włączono 18 gmin podmiejskich: Bielawy, Skrzetusko, Bartdzieje Wielkie, Bartdzieje Małe, Kapuściska Wielkie (Zimne Wody), Kapuściska Małe (w okolicy stacji Bydgoszcz Wschód), Kapuściska Dolne (Siernieczek), Fordonek, Czersko Polskie, Glinki (Rupienica), Bielice Nowe (w okolicy lotniska), Szwederowo, Biedaszkowo, Wilczak, Miedzyń, Okole, Czyżkówko, Jachcice. Wzrost obszaru z 845 ha do 6532 ha.

W 1933 r. włączono do miasta Las Gdański; w 1954 r. – Oplawiec, Prądy, część Łęgnowa z Portem Drzewnym, Żółwin; w 1959 r. – Osową Górę; w 1961 r. – Janowo oraz fragmenty lasów przy ulicach Szubińskiej i Grunwaldzkiej. Wzrost z 6638,15 ha w 1933 r. do 11628,10 ha.

W 1973 r. włączono samodzielne dotąd miasto Fordon, a w 1977 r. – Smukałę Dolną, Czarnówko, Grochol, Łoskoń, Mariampol, części Niemcza i Myślęcinka, Łęgnowo, Płatnowo, część Wypalenisk.

Obecnie obszar Bydgoszczy zajmuje powierzchnię 17598 ha.

6.2. Krajobraz kulturowy Bydgoszczy

Krajobraz kulturowy to przestrzeń historyczna ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca oprócz artefaktów kulturowych również elementy przyrodnicze. Krajobraz kulturowy, będąc świadectwem działalności poprzednich pokoleń, jest znakiem tożsamości społeczności lokalnej danego regionu.

Bydgoszcz położona jest nad rzeką Brdą u jej ujścia do Wisły. Leży na styku kilku regionów fizyczno-geograficznych: Pojezierza Krajeńskiego, Doliny Brdy, Wysoczyzny Świeckiej, Doliny Fordońskiej, Pojezierza Chełmińskiego oraz Kotliny Toruńskiej. Ze względu na sąsiedztwo tak różnych form morfologicznych, Bydgoszcz należy do miast o urozmaiconym krajobrazie, stanowiącym szczególnie walor tego miejsca. Rzeźba terenu wraz z zielenią, która jej nieodłącznie towarzyszy, stanowi główny szkielet systemu przyrodniczego miasta powiązanego z funkcją rekreacji dla mieszkańców miasta (skarpa, strefy przyskarpowe). Z tego też względu na przełomie XIX i XX wieku tereny skarp wysoczyzn przeznaczono na promenady z punktami widokowymi, tworząc ciąg punktów widokowych i obiektów o wysokim potencjale identyfikacyjnym i widokowym (Wieża Ciśnień, szpital, parki miejskie).

W Bydgoszczy i jej najbliższej okolicy występują liczne obiekty i obszary przyrodnicze, objęte ochroną prawną. Do obszarów prawnie chronionych należą: Chełmiński i Nadwiślański Park Krajobrazowy, obszar Chronionego Krajobrazu Zalewu Koronowskiego, obszar Chronionego Krajobrazu Północnego Pasa Rekreacyjnego m. Bydgoszczy, obszar Chronionego Krajobrazu Wydm Kotliny Toruńsko-Bydgoskiej.

W granicach administracyjnych miasta znajduje się 91 pomników przyrody ożywionej i 4 pomniki przyrody nieożywionej. W pobliżu Bydgoszczy ustanowiono 13 rezerwatów przyrody w tym: 2 rezerwaty ornitologiczne, 6 rezerwatów leśnych i 5 rezerwatów florystycznych.

Bydgoszcz posiada ważne w skali regionu i kraju zasoby dziedzictwa kulturowego, o dużych wartościach historycznych i zabytkowych: zachowany układ urbanistyczny średniowiecznego miasta lokacyjnego, zachowany XIX-wieczny śródmiejski układ urbanistyczny, stworzony z przedmieść i folwarków podmiejskich, Kanał Bydgoski (1773-1774) z infrastrukturą techniczną oraz zespół kościołów średniowiecznych: Katedra p.w. św. Marcina i Mikołaja, kościół p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny (klaryski), zespół klasztorny zakonu bernardynów oraz kościoły o dziewiętnastowiecznej proveniencji chronologicznej.

Krajobraz kulturowy Bydgoszczy najczęściej utożsamiany jest z charakterem zabudowy Śródmieścia i Starego Miasta, które stanowią obszary o największej koncentracji historycznej zabudowy mieszkalnej i najbardziej reprezentacyjnych dla miasta obiektów: kościołów, gmachów użyteczności publicznej, instytucji kultury.

Stare Miasto Bydgoszczy charakteryzuje się dobrze zachowanym średniowiecznym układem urbanistycznym z historyczną siatką ulic i fragmentami średniowiecznych obwarowań miejskich, kryjąc pod ziemią wiele struktur budowlanych o średniowiecznej proveniencji. Stopniowo poddawana renowacji zabudowa, remontowane nawierzchnie ulic, wprowadzenie zieleni i form małej architektury, bliskie sąsiedztwo zrewitalizowanej Wyspy Młyńskiej, poprawiły w znaczącym stopniu wizerunek najstarszej części miasta.

Dzielnice śródmiejską, która powstała w XIX w. na północny-zachód od Starego Miasta, kształtują obiekty i miejsca historycznie związane z miastem i jego tradycją, takie jak główne ciągi wytyczonych w XIX w. ulic: Gdańskiej, Cieszkowskiego, Mickiewicza, Dworcowej z przecznicami, place Wolności i Piastowski oraz reprezentacyjne budynki szkolne i gmachy użyteczności publicznej.

Tereny zielone stanowią istotny element krajobrazu miasta, podnoszący jego atrakcyjność. Głównymi elementami miejskiego zasobu terenów zielonych są naturalne formy przyrodnicze występujące na obrzeżach miasta, uzupełnione o zieleń urządzoną w przestrzeni zurbanizowanej. Już od końca XIX w. Bydgoszcz uchodziła za miasto zieleni. Parki i zieleńce stanowiące elementy zagospodarowania przestrzennego Śródmieścia to przede wszystkim: Park Kazimierza Wielkiego, Park Jana Kochanowskiego, Ogród Botaniczny, Park Ludowy im. Wincentego Witosa oraz Park nad Starym Kanalem Bydgoskim. Ogólna powierzchnia zieleni ogólnodostępnej wynosi obecnie 981 ha.

Tereny leśne o ogólnej powierzchni 5324 ha, położone głównie na północno – wschodnich, północno-zachodnich i wschodnich obrzeżach miasta. Ich częścią jest min. dzisiejszy Park Kultury i Wypoczynku w Myśliczynie zajmujący ok. 830 ha powierzchni.

6.3. Charakterystyka stref zabudowy i stref przyrodniczo-krajobrazowych Bydgoszczy

Strukturę funkcjonalno-przestrzenną Bydgoszczy tworzą obszary o różnorodnych funkcjach i formach zagospodarowania. W niniejszym opracowaniu przyjęto podział obszaru miasta na dzielnice.

Stare Miasto

Charakterystyka:

Miasto lokacyjne powstało na rozległym półwyspie, na niezabudowanej dotąd równinie położonej na zachód od istniejącego grodu, przy zakolu prawego, płd. brzegu Brdy, granicząc od zachodu z Wyspą Młyńską. Założone na rzucie zbliżonym do elipsy z czworobocznym rynkowym placem targowym, regularną siatką ulic, blokami projektowanej zabudowy, wąskimi parcelami pod przyszłą zabudowę oraz z ulicami wybiegającymi z narożników.

Pod zwartą zabudowę przeznaczono teren na zachód od zamku między dzisiejszymi ulicami Przyrzecze i Podwale. Miasto o ogólnej powierzchni ok. 15 ha, otoczone zostały wkrótce fosą z wałem (od północy naturalną barierę stanowiła rzeka Brda), a od 1484 r. murami miejskimi łączącymi się zapewne z umocnieniami zamkowymi. W linii murów znajdowały się początkowo dwie bramy: w ciągu ul. Długiej oraz cztery baszty. Później dodano wieżę bramną zwaną Gdańską. Relikty murów miejskich (dwa krótkie odcinki murów 30 m i 80 m z basztą) zachowały się przy ul. Wały Jagiellońskie i Pod Blankami.

Od wschodu współistniejącym z miastem lokacyjnym założeniem był wzniesiony z inicjatywy Kazimierza Wielkiego zamek, powstały na dawnym drewniano-ziemnym grodzie z pocz. XI wieku, usytuowany na wyspie (o średnicy ok. 170 m) otoczonej fosą. Była to budowla o wymiarach 40 x 50 m składająca się z trzech skrzydeł, muru kurtynowego i wieży. Podzámce obejmowało dawną osadę przedlokacyjną. W połowie XVII w. wzdłuż krawędzi wyspy zamkowej wzniesiono fortyfikacje bastionowe. W 1656 r., w czasach szwedzkiego „potopu”, zamek wysadzono w powietrze, a mury zamkowe zostały ostatecznie rozebrane w 1895 r.

Obszar dawnej wyspy grodowo-zamkowej był do 1772 r. królewską enklawą własnościową na terytorium gminy miejskiej, toteż do momentu I rozbioru Polski nie wkroczyła tu zabudowa miejska (ob. na tym terenie stoi współczesne przedszkole i neogotycki kościół św. Andrzeja Boboli z pocz. XX w.). U podnóża bydgoskiego grodu (ok. 200 m na wsch.) wybudowano na pocz. XII w. kościół św. Idziego (zburzony w XIX w.), który po lokacji miasta znalazł się poza jego murami.

W centralnym miejscu miasta wytyczono prostokątny rynek o wymiarach 80 x 95 m, założony równoległe do biegu rzeki na osi wsch.-zach., na którym stanął wkrótce pierwszy, drewniany ratusz (zamieniony w 1515 r. na murowany), wytyczono siatkę ulic i wydzielono ponad 300 działek budowlanych (o wymiarach 6-7 m x 20-40 m). W obrębie miasta lokacyjnego swymi rozmiarami i układem zwraca uwagę dzisiejsza ul. Długa (d. *platea longa*), pierwotnie główna arteria miejska zamknięta niegdyś bramami: Kujawską i Poznańską.

Zabudowa mieszkalna Starówki, pierwotnie parterowa, drewniana, z czasem murowana, piętrowa (z charakterystycznym wykorzystaniem konstrukcji szkieletowo-ceglanej ścian frontowych i drewnianych ścian nośnych). Najbardziej charakterystyczny element ówczesnego pejzażu miasta stanowiła bryła wybudowanego krótko po lokacji, położonego w płn. zach. narożniku, pierwszego kościoła parafialnego p.w. św. Mikołaja, spalonego i odbudowanego (1466-1502), później już p.w. Marcina i Mikołaja. Kościół (ob. katedra) zachował się do dzisiaj i stanowi charakterystyczny element sylwety Starówki. Mury miejskie wraz z szeroką fosą osłaniały miasto od wsch., płd. i częściowo od zach. (brak na planach z 1657 r.), od płn. miasto bronione było szerokością koryta rzeki. Prace przy odbudowie niszczących murów i bram trwały od 1780 do 1787 r. Jednak na początku wieku XIX-tego środkowe partie murów miejskich zostały zburzone, zaś tereny wraz z zasypaną fosą przeznaczone na ogrody. Pozostałe odcinki murów wykorzystano jako oparcie bądź szczytowe ściany wznoszonych w rejonie ul. Pod Blankami budynków.

Przez pierwsze stulecia funkcjonowania miasta niewiele zmieniło się w rozplanowaniu i układzie siatki ulic; najdłuższą i najważniejszą arterią komunikacyjną pozostawała ul. Długa (*platea longa*), duże znaczenie miały również ulice Pod Blankami (*platea submuris*), Wodna (*platea aquatica*), Farna (*platea ecclesiastica*) i Przy Zamczysku (*platea castrensis*). Pozostałe ulice poza głównymi wykształciły się, bądź otrzymały nazwy dopiero w XVII-XVIII w; między innymi ul. Zaułek, ul. Jana Kazimierza, która funkcjonowała do 1 poł. XVII w. jako *platea transversalis*, czy ul. Pod Blankami do I poł. XVIII w. wciąż funkcjonująca jako *platea submuris*. Z kolei rejon ul. Podwale, przylegający do dawnej odnogi Brdy, opływającej Wyspę Zamkową, został zabudowany dopiero od przełomu XVII i XVIII w. Wcześniej istniały tam miejskie fortyfikacje w postaci wału ziemnego i drewnianej palisady. W obrębie murów miejskich między wiekiem XIV a XV zamieszkałych było ok. 300 domów (miasto ograniczone murami dzieliło się na 20 zespołów, czyli bloków), jeden zespół budynków użyteczności publicznej oraz 2 zespoły spichrzów). Poważne zmiany w zakresie zabudowy mieszkalnej obserwujemy już od XVI w., a główny wpływ na zmianę struktur zabudowy miały przede wszystkim liczne pożary (1511, 1517, 1526, 1547, 1571, 1589). Efektem tego był wydany 20 czerwca 1547 r. mandat królewski, na mocy którego nakazana została budowa domów murowanych. Na przełomie wieków XVI i XVII zabudowa miasta weszła w fazę kulminacyjną czyli maksymalnego wypełnienia zabudową mieszkaniową powierzchni miasta w obrębie murów. Można więc stwierdzić, iż ok. 1600 r. miasto przeżywało okres swojego szczytowego rozwoju, od tej pory datuje się stopniowe zmniejszanie się liczby ludności, degradacja i ubytek zabudowań, szczególnie dotkliwy w ciągu XVII stulecia.

Istotną rolę w rozwoju przestrzennym miasta odgrywały jego przedmieścia. Najstarszym z nich było rozciągające się na płd. wsch. Stronie miasta Przedmieście Kujawskie, będące w pewnym sensie kontynuacją osady przedlokacyjnej, z której pochodził XII-wieczny kościół p.w. św. Idziego. Na Przedmieściu Kujawskim wzniesiono w 1480 r. zabudowania klasztorne i kościół bernardynów, a w XVI w. kościół i szpital św. Stanisława, położony przy Zbożowym Rynku. Przedmieście rozwijało się wzdłuż traktów do Inowrocław i do Torunia.

Przedmieście Gdańskie założono za przyczółkiem mostu staromiejskiego przy trakcie prowadzącym do Gdańska, wkrótce dzięki swojemu położeniu przybrało charakter terenu portowo-handlowego (spichrze nad Brdą), a pod koniec XIV w. w bliskim sąsiedztwie mostu, na dzisiejszym Pl. Teatralnym powstał klasztor i kościół karmelitów.

U zbiegu dwóch traktów: gdańskiego i prowadzącego na wschód, w kierunku przeprawy przez Wisłę pod Fordonem (dzisiejsze skrzyżowanie Gdańskiej i Jagiellońskiej) stanęły od 1448 roku budynki szpitala i klasztoru św. Ducha, oddane na pocz. XVII w. siostronom klaryskom.

Kolejne przedmieście rozciągające się od bramy Poznańskiej, nazywane Poznańskim lub Chwytowskim rozwinęło się wzdłuż drogi na południe ku Szubinowi i dalej na Poznań.

W układzie przestrzennym istotną rolę odgrywała zabudowa Wyspy Młyńskiej (pierwotnie składającej się z trzech wysp połączonych groblą). Zachowany historyczny układ przestrzenny stanowi zabudowa lokowana wzdłuż brukowanej ul. Mennica, biegnącej półkoleście od mostów na Focha do kaszarni naprzeciwległym końcu. Od pierwszej połowy XIV w. z zespołem młynów i spichrzy, tartakiem i łąznią miejską, a od 1595 r. z mennicą.

W XIX wieku na miejscu d. młynów zbudowano magazyny zbożowe, w latach 1789-99 tzw. "Biały Spichlerz", kaszarnię (1898 r.) i jaz młyński (1929 r.). Brda Młyńska zwana Młynówką tworzy wraz z zapleczem zabudowy ul. Długiej i ul. Przyrzecze oraz Wełnianego Rynku malowniczą pierzeję zwaną „Wenecją Bydgoską”.

Istotną zmianą wzbogacającą układ przestrzenny centralnego punktu miasta było wzniesienie w latach 1640-42 kolegium i klasztoru jezuitów w części zachodniej pierzei rynku w miejscu istniejących wcześniej domostw.

Następne wieki, a szczególnie wiek XIX przyniosły w konsekwencji zmiany także w układzie przestrzennym tego rejonu. Zasypanie fosy miejskiej i częściowe wyburzenie murów obronnych umożliwiło m.in. powstanie nowego układu ulic np. wytyczenia ob. ul. Jana Kazimierza i powiązania Starego Miasta z przedmieściami południowymi, co w konsekwencji doprowadziło do wytyczenia Nowego Rynku.

Przełom wieków przyniósł także zmiany w strefie ściśle staromiejskiej, gdzie wyburzono ruiny bydgoskiego zamku, w 1899 r. wytyczono w części wsch. nowy plac (dzisiejszy plac Kościeleckich), przy którym, od płn. w 1903 r. stanął zbór ewangelicki.

Okres wojny 1939-45 przyniósł niekorzystne zmiany w strukturze przestrzennej miasta. Wówczas to na mocy decyzji władz okupacyjnych nastąpił szereg rozbiórek w strefie Starego Miasta, w wyniku których m.in. wyburzono zachodnią pierzeję Starego Rynku, pierzeję wschodnią i część zachodniej ul. Mostowej do mostu Teatralnego, zburzono także synagogę przy ul. Wały Jagiellońskie. Zniszczeniu w wyniku działań wojennych uległy m.in.: teatr miejski, zespół spichlerzy przy dzisiejszej ul. Focha, budynek kasyna oraz większość mostów.

W związku z regulacją w poł. XX wieku ul. Wały Jagiellońskie doszło do likwidacji zach. pierzei Zbożowego Rynku, częściowo ul. Grudziądzkiej oraz do usunięcia zabudowy w linii dawnych murów miejskich, gdzie ob. znajdują się planty miejskie.

Charakterystyka zabudowy, datowanie, stylistyka

Zachowany średniowieczny w duchu, urbanistyczny układ starego miasta z prostokątnym rynkiem (do XIX w. z ratuszem na płycie rynkowej) obecnie powiększonym przestrzennie o brakującą, od momentu wyburzenia w 1940 r., pierzeję zachodnią, gdzie do tego czasu wznosił się m.in. barokowy kościół jezuitów z „regotycyzowaną” w XIX-stuleciu elewacją i wysokimi wieżami oraz siedziba muzeum miejskiego. Od rynku odchodzą prostopadle ulice: m.in. Malczewskiego, Magdzińskiego, (d. Żabia, Kościelna), Batorego, Niedźwiedzia, Farna, Mostowa, Jana Kazimierza (wytyczona w poł. XIX w.) oraz ul. Jatki od płn., przy której od XVII w. znajdowały się także kramy targowe. Wszystkie ulice (w większości wybrukowane) odzwierciedlają średniowieczny układ urbanistyczny miasta lokacyjnego. Reliktem pierwotnego układu są fragmenty dawnych obwarowań miejskich; są to dwa zachowane odcinki murów (30 m i 80 m) obronnych miasta, jeden przy ul. Wały Jagiellońskie (ukryty po niwelacji terenu i po stworzeniu nowej arterii drogowej) i drugi odcinek z basztą, wbudowany częściowo w ściany szczytowe współczesnych budynków mieszkalnych przy ul. Pod Blankami.

W sylwecie zachodniej pierzei Rynku dominuje współcześnie odnowiona masywna bryła dawnego kolegium jezuitów wzniesiona w latach 1639-42, później znacznie przebudowana, od 1879 r. siedziba władz miejskich. Zabudowę rynkową stanowią III i IV kondygnacyjne kamienice (początkowo parterowe, nadbudowane w XIX wieku) w stylu eklektycznym. Wśród nich wyróżnia się budynek d. Deputacji Kameralnej, dziś Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej, wzniesiony w pierzei pld. w latach 1774-78 w stylistyce późnobarokowej, podobnie jak jedyny, zachowany z tego okresu budynek mieszkalny w narożniku Starego Rynku (nr 27) i ul. Magdzińskiego. Efektem zabudowy XIX wiecznej są wielokondygnacyjne kamienice czynszowe z bogatą zabudową oficynową (częste 2-skrzydła mieszkalne i dodatkowo budynek tylny; całość nakryta albo dachami mansardowymi krytymi od frontu dachówką (do wykorzystania dodatkowe powierzchnie mieszkalne poddasza), bądź formami stropodachów (papa). Obecny stan zabudowy staromiejskiej to w zdecydowanej większości domy i kamienice ukształtowane w latach intensywnej wymiany bądź nadbudowy budynków mieszkalnych i kształtowanie elewacji w duchu stylistyki 2 poł. XIX w lub pocz. XX w.

Podstawową strukturę zabudowy tworzą późniejsze kamienice powstałe jednak na „starszej” zabudowie, dzisiaj czytelnej niemal wyłącznie w postaci relikwów XVI-, XVII- i XVIII- wiecznych piwnic i fragmentów oporowych ścian przyziemia. W XIX w., w okresie prosperity miasta, sukcesywnie domy nadbudowywano o kolejne kondygnacje (max. IV), o eklektycznej stylistyce elewacji, a od początku XX w. stylistyce secesyjnej i modernistycznej. Reliktem dawnej, a ważnej dla miasta roli rzeki i handlu rzeczno, pamiętającym czasy gdy Bydgoszcz była jednym z głównych portów regionu są trzy spichrze przy ul. Grodzkiej pochodzące z przełomu XVIII i XIX w. o konstrukcji szachulcowej, 2-spadowych i krążynowych dachach wpisane na stałe w sylwetę miasta, stając się jednym z jego symboli. Obecnie mieszczą zbiory Muzeum Okręgowego w Bydgoszcy.

W strefie staromiejskiej, na terenie oddalonym o ok. 60 m na wsch., na obszarze dawnej wyspy zamkowej i ruin, rozebranego w 1895 r. samego zamku znajduje się bardzo masywna bryła neogotyckiego kościoła wzniesionego w latach 1900-03 wg proj. Heinricha Seelinga, która stanowi akcent wysokościowy dzielnicy.

Wśród zabudowy staromiejskiej należy wspomnieć o neogotyckim budynku d. gimnazjum humanistycznego z 1850 r. (d. Seminarium przy ul. Grodzkiej oraz całej zabudowie nabrzeżnej (tworzącą charakterystyczną całość z zabytkowymi spichrzami muzealnymi) z manierystycznym budynkiem Lloyda z końca XIX w. i klasycystycznym budynkiem dzisiejszego PZU.

Podstawowym wnętrzem urbanistycznym Starego Miasta jest plac targowy, zwany Starym Rynkiem, stanowiący centrum miasta od jego lokacji. Rynek utracił na pocz. XIX w. murowany ratusz (1515 r.) obudowany wkrótce licznymi kramami. Był placem targowym, którego do 1945 roku stał pomnik Fryderyka Wielkiego a od 1909 r. do dzisiaj zachowana fontanna z rzeźbą „Dzieci z gęsią” proj. Karola Kowalczewskiego. Zachowane, zwarte pierzeje rynkowe, zabudowane głównie wysokimi, wielokondygnacyjnymi kamienicami (ich powstawanie wiązało się najczęściej z fazami kolejnych nadbudów „starszych” kamienic o kolejne kondygnacje do stanu III i IV-kondygnacji, z zachowaniem piwnic i dolnych kondygnacji relikwów zabudowy XVII- i XVIII – wiecznej). W 1940 r. doszło decyzją władz niemieckich do rozbiórki pierzei zach. rynku z kościołem jezuitów flankowanym dwiema ostrołukowymi, neogotyckimi wieżami i budynku Muzeum Miejskiego w narożu pln. zach. pierzei.

Z kolei wyburzenie, w analogicznym okresie pierzei wsch. ulicy Mostowej mające zapewnić szerszą perspektywę na rynek, po wojnie zaowocowało dalszym usunięciem lokalnej zabudowy (ul. Jatki) pod budowę „Kaskady”, co w konsekwencji doprowadziło do całkowitego ubytku pln. wsch. pierzei rynkowej. Rynek zachował swoją brukowaną nawierzchnię. W latach 60. XX w. na rynku ustawiono Pomnik Walki i Męczeństwa. Pozostałe pierzeje rynkowe o uregulowanej linii zabudowy.

Place staromiejskie mające istotne znaczenie dla układu przestrzennego: Rybi Rynek, Zbożowy Rynek, Wełniany Rynek, Nowy Rynek oraz Plac Kościeleckich - w niewielkim stopniu nawiązują do pierwotnego charakteru zabudowy dawnej Bydgoszcy.

W przestrzeni staromiejskiej zachowały się również ulice będące elementami oryginalnego krajobrazu miejskiego. Należą do nich: ul. Długa, Jezuicka, Farna, Niedźwiedzia, Batorego, Magdzińskiego, Malczewskiego, Podwale, Zaułek, Jana Kazimierza, a także częściowo przebudowana ulica Mostowa i ulica Przesmyk.

Na terenach staromiejskich z biegiem czasu ukształtował się charakter zabudowy klasycyzmu dla pustych parcel śródmiejskich z budynkiem frontowym, bocznymi skrzydłami mieszkalnymi, rzadziej z tylnym budynkiem mieszkalnym i prawie zawsze z różnego rodzaju zabudową gospodarczą lokowaną z tyłu lub boku parceli, często w konstrukcji szachulcowej. Najstarsze partie budynków czytelne są głównie w piwnicach i przyziemiach budynków. Liczne budynki posiadają sklepienie kolebkowe i beczkowo piwnice z XVII i XVIII wieku, co dowodzi wznoszenia XIX-wiecznej zabudowy na wcześniejszych podwalinach. Zabudowa tej części miasta składa się przede wszystkim z XIX-wiecznych domów murowanych, tynkowanych.

Akcentami wyróżniającymi się w zespole są budowle o elewacjach ceglanych – budynki Poczty, d. kościół ewangelicki na placu Kościeleckich, hala targowa przy ul. Podwale.

Obszar ten charakteryzuje się dużym nasyceniem obiektów wpisanych do rejestru zabytków.

Identyfikatory przestrzenne:

- Katedra pw. śś. Marcina i Mikołaja
- Kościół pw. św. Andrzeja Boboli
- Ratusz (d. kolegium jezuickie)
- Spichrze
- Hala targowa
- Wyspa Młyńska
- Młyny Rothera
- Biały Spichlerz
- Czerwony Spichlerz
- tzw. Wenecja Bydgoska
- Pałacyk Lloyda

Śródmieście – obszar miasta położony na północ od lewego brzegu Brdy charakteryzuje się zabudową XIX i XX wieczną.

Charakterystyka:

Początki zabudowy sięgają schyłku XIV w. (most łączący miasto z przedmieściem i udokumentowane początki zabudowy występują w dokumentach przed 1448 r.). Wówczas powstał zespół zabudowań szpitala Św. Ducha wraz z kaplicą (w latach 1582- 1645 kościół sióstr klarysek z założeniem klasztorным).

Po przejściu Bydgoszczy w 1772 r., Prusacy podzielili miasto na Śródmieście - obecne Stare Miasto i trzy przedmieścia: Poznańskie, Toruńskie i Gdańskie. Podział ten obowiązywał od 1783 r. Przedmieście Gdańskie rozciągało się od północy, na lewym brzegu Brdy. Obejmowało tereny przylegające do traktu wschód-zachód prowadzącego do Fordonu i Nakła oraz do traktu biegnącego na północ, w kierunku Świecia. Od wschodu sięgało osady Grodztwo, a od pn. Bocianowo. Zachodnią granicę stanowiła mniej więcej ul. Dworcowa, będąca pierwotnie drogą do Koronowa. Zabudowa rozwijała się etapami początkowo wokół osi północ-południe i szlaku na Gdańsk w stronę kolei i dworca. Po aneksji d. Grodztwa rozwój przesunął się na wschód lokując tam obiekty przemysłowe i urzędy stopniowo uzupełniane zabudową mieszkaniową i oświatową. Szybko rozwijały się

przedmieścia: Grodztwo, Chwytwo, Babia Wieś. Śródmieście wraz z przedmieściami zajmowało 175 ha, z czego 25 ha należało do Śródmieścia.

Zasadnicze zmiany terytorialne Bydgoszczy nastąpiły w połowie XIX stulecia. W latach 50 i 60 w granice administracyjne miasta wcielono:

- gminę podmiejską Bocianowo, dawne Brenkenhoff (1851 r.), położoną na północny-zachód od Przedmieścia Gdańskiego, (obecnie między ul. Pomorską, Dworcową, Zygmunta Augusta, Hetmańską i Sowińskiego) zajmującą około 60 ha. Pozwoliło to na połączenie obszarów miejskich z terenami kolejowymi z wybudowanym dworcem, zajmującym północno-wschodni kraniec gminy.

- osadę Grodztwo (1859 r.) leżącą na wschód i północny-wschód od Przedmieścia Gdańskiego, między ulicami Pomorską i Jagiellońską, zajmującą około 70 ha.

- osadę Małe Bocianowo (1867 r.) położone po północnej stronie obecnej ul. Hetmańskiej zajmujące 45 ha.

Powierzchnia miasta w latach sześćdziesiątych XIX stulecia wynosiła 1287 ha; jednak dużą część zajmowały nadrzeczne łąki. Rzeczywisty obszar wynosił 793 ha. Zasadniczy rozwój terytorialny miasta nastąpił w pierwszym dziesięcioleciu II połowy XIX stulecia, a ukształtowany wtedy obszar niewiele się zmienił do I wojny światowej.

Główny składnik struktury miejskiej tego czasu tworzyła zabudowa kamienic czynszowych.

W tej strukturze urbanistycznej wyznaczone zostały dwa wnętrza urbanistyczne: Plac Piastowski, przeznaczony pod zieleniec i teren handlowy oraz Plac Wolności. Z czasem na obu placach wzniesiono kościoły, wprowadzając dominanty architektoniczne.

Najbardziej jednorodne zespoły zwartej zabudowy pierzejowej: ul. Cieszkowskiego, Al. Mickiewicza, ul. 20 Stycznia 1920 r.

Na pocz. XX wieku w strukturę miasta wprowadzono nowe formy urbanistyczne w postaci osiedli willowych wypełnionych zielenią komponowaną, nawiązujących do idei miasta-ogrodu E. Howarda (Sielanka i Bielawy).

Identyfikatory przestrzenne:

1. Plac Wolności z kościołem pw. śś. Piotra i Pawła
2. ulica Gdańska
3. ulica Cieszkowskiego
4. Al. Mickiewicza
5. Park Kazimierza Wielkiego (d. ogród sióstr klarysek)
6. Park J. Kochanowskiego
7. budynek Filharmonii Pomorskiej
8. budynek Akademii Muzycznej
9. zespół urbanistyczny - Sielanka

Babia Wieś – jedna z najmniejszych dzielnic, z historią sięgającą najwcześniejszego osadnictwa miasta (dawne podgrodzie), położona na wsch. od Starego Miasta z zespołem XV-wiecznego klasztoru bernardyńskiego i zabudową mieszkalną powstającą wzdłuż traktu toruńskiego.

Charakterystyka:

Przeważa zabudowa mieszkalna z ciągami kamienic czynszowych zróżnicowana gabarytowo, nieliczne wille i domy podmiejskie, zabudowa poprzemysłowa, na nabrzeżu Brdy - przystanie wioślarskie.

Większość zabudowy z II poł. XIX wieku prezentuje cechy historyzmu o skromnych formach neoklasycyzmu; budynki wzniesione w okresie 20-lecia międzywojennego utrzymane w stylistyce funkcjonalizmu. Dzielnicę uzupełniono współcześnie halą sportową i budynkami oświatowymi.

Identyfikatory przestrzenne:

- Kościół poklasztorny o.o. bernardynów (ob. kościół garnizonowy) z budynkami klasztornymi
- d. seminarium ewangelickie (ob. budynek UTP)
- budynek Bractwa Strzeleckiego ze strzelnicą i ogrodem tarasowym (ob. siedziba Towarzystwa Gimnastycznego Sokół i kino Adria) z II poł. XIX wieku
- kompleks budynków magistrackich przy ul. Babia Wieś (l.1926-1927)
- przystanie wioślarskie (1933 r.)
- hala sportowa nad Brdą

Okole – dzielnica położona na zach. od Śródmieścia.

Charakterystyka:

W miejscu ogrodów mieszczańskich ok. 1800 roku wydzielono przedmieście Okole, połączone z Wyspą Młyńską. Płn. część dzielnicy wypełniona zabudową kamienic czynszowych, a płn. - zach. niewielkimi domami robotniczymi, nieliczne wille, zespoły przemysłowe. Zabudowa o cechach historyzmu i eklektyzmu. Główną oś przestrzenną stanowi ul. Grunwaldzka z siatką prostopadłych przecznic.

Identyfikatory przestrzenne:

1. Kościół p.w. św. Wojciecha
2. Cmentarz Starofarny
3. Pierzeje ul. Królowej Jadwigi i ul. Śląskiej
4. Multikino
5. Budynek szkoły, ob. III LO
6. Most Królowej Jadwigi

Bocianowo

Charakterystyka:

Bocianowo było przedmieściem powstałym z terenów folwarcznych; Wielkie i Małe Bocianowo, leśnictwo Bocianowo i osady Grodztwo.

Sztuczne połączenie dwóch niezależnych dzielnic powoduje zróżnicowany charakter zabudowy. W części zachodniej historycznego Bocianowa znajduje się zabudowa czynszowa, przemieszana z warsztatami kolejowymi, obiektami przemysłowymi lub poprzemysłowymi oraz dawnymi koszarami. Dzielnica mieszkaniowa w części pn.-wsch. kompozycyjnie nieuporządkowana, zabudowa industrialno – magazynowa. Gabaryty zabudowy dość zróżnicowane począwszy od niewielkich domów mieszkalnych np. w pn. części ul. Kościuszki, poprzez wysokie, V kondygnacyjne kamienice czynszowe w pd.-wsch. części dzielnicy oraz zróżnicowaną gabarytowo architekturę przemysłową i poprzemysłową oraz magazynową.

Zabudowa stylistycznie prezentuje różne typy historyzmu. Kwartały zabudowy obrzeżowej powstałe w I ćw. XX wieku wnoszą styl rodzimy, elementy secesji i klasycyzujący modernizm.

Identyfikatory przestrzenne:

1. Kompleks wielkomiejских kamienic i willi wzdłuż pn. pierzei al. Mickiewicza
2. Zespół d. budynków koszarowych tzw. Londynek
3. Kompleksy poprzemysłowe Kobra, Famor, zespół budynków przy ul. Chodkiewicza
4. Dawne gimnazjum Albert Dürer Schule (ob. budynki UKW)
5. Dawna Szkoła Powszechna (ul. Świętojańska)

Osowa Góra

Charakterystyka:

Zabudowa głównie mieszkalna, zróżnicowana gabarytowo. Znajdują się tu zarówno tereny zabudowane domami jednorodzinnymi, wolnostojącymi i szeregowymi, kilkurodzinnymi oraz wielorodzinnymi blokami. W części pd. większe natężenie budynków historycznych oraz zabudowy przemysłowej i rzemieślniczej; w części pn. zabudowa właściwie całkowicie współczesna.

Identyfikatory przestrzenne;

1. Cmentarz ewangelicki z II poł. XIX w. przy ul. Ibisowej
2. Historyczne zieleńce
3. Obiekty przemysłowe

Flisy

Charakterystyka:

Zabudowa historyczna skoncentrowana wzdłuż ul. Flisackiej i ul. Mińskiej.

W obrębie dzielnicy rozproszona zabudowa mieszkalno-rzemieślnicza zdominowana przez jednorodzinne domy mieszkalne, od pn. dzielnicę ogranicza ul. Grunwaldzką, wzdłuż której zlokalizowany zespół bardziej zwartej, uporządkowanej zabudowy.

Identyfikator przestrzenny:

1. Kanał Bydgoski

Jary – dzielnica położona na skraju wysoczyzny i pradoliny Brdy.

Charakterystyka:

Dzielnica wydzielona z Wilczaka Wielkiego, podobnie jak Błonie; w II połowie XIX w., gmina podmiejska z zespołem przemysłowym.

Zabudowa w przeważającej części mieszkalna, wzdłuż ul. Nakielskiej kamienice czynszowe oraz pozostałości niewielkich, wielorodzinnych domów robotniczych, zabudowa w pd. części jednorodzinna, otoczona zielenią zamknięta ulicami: Czerwonego Krzyża (od pn.) i Stawową (od pd.) i jako oś między nimi: ul. Jana Ostroroga – między głównymi arteriami siatka wąskich uliczek wewnątrzosiedlowych; przeważają domy jedno - i dwukondygnacyjne z poddaszem, uzupełniane po II wojnie światowej analogiczną zabudową; wzdłuż Kanału Bydgoskiego teren zielony z obiektami sportowymi.

Wielorodzinne domy robotnicze z przełomu XIX/XX w., o prostych formach. Przeważają budynki z lat 30. XX w. o formach funkcjonalizmu usytuowane na terenie powstałego pod koniec lat 20. XX w. w pd. części dzielnicy osiedla domów jednorodzinnych (z inicjatywy Polskiego Czerwonego Krzyża), obejmującego obszar 44 ha;

Z 3 ćw. XIX w. pochodzi zespół poprzemysłowy dawnej fabryki Blümwego (ob. Fabryka Obrabiarek do Drewna).

Identyfikatory przestrzenne:

1. Osiedle domów jednorodzinnych z końca lat 20. XX w. (powstałych z inicjatywy Polskiego Czerwonego Krzyża) w pd. części dzielnicy
2. Zespół poprzemysłowy dawnej fabryki Blümwego z 3 ćw. XX w., ul. Nakielska 53
3. Kościół ewangelicki, ob. rzymsko-katolicki parafialny p.w. Miłosierdzia Bożego z lat 1905-1906, ul. Nakielska 68
3. Kościół p.w. Chrystusa Króla z l. 1969-1971, ul. Lotników 1
4. Pas zieleni przylegający od Starego Kanału Bydgoskiego
5. W części pd.-wsch. dzielnicy dwa cmentarze przy ul. Lotników/ ul. Stawowej rzymsko-katolicki założony w 1933 r. i dawny ewangelicki (ob. rzymsko-katolicki) z l. 30. XX w.

Miedzyń

Charakterystyka:

Obrzeżowa dzielnica w zach. części miasta nad Kanałem Bydgoskim ograniczona od zach. linią kolejową a od pół. krawędzią wysoczyzny. Teren d. folwarku miejskiego z wiejską zabudową z okresu budowy Kanału Bydgoskiego.

Osią kompozycyjną jest trakt ul. Nakielskiej. Zabudowa ma jednorodny charakter zdominowany przez jednorodzinne domy z ogrodami.

Identyfikatory przestrzenne:

1. Zabudowa jednorodzinna willowa szczególnie wartościowa historycznie w rejonie ulic Trentowskiego, Osada, Leszczyna oraz dalej położona część w obrębie ulicy Pijarów.

Prądy

Charakterystyka:

Obrzeżowa zach. dzielnica miasta teren dawnego folwarku miejskiego z wiejską zabudową z okresu budowy Kanału Bydgoskiego. Zabudowa rozproszona o zróżnicowanym charakterze mieszkalno- gospodarczo- rzemieślniczym z przewagą nowych, mieszkalnych obiektów jednorodzinnych.

Identyfikatory przestrzenne:

1. Śluza na Kanale
2. Młyn Tańskich z pocz. XX wieku

Czyżkówko – dzielnica położona na pn.- zach. od Śródmieścia

Charakterystyka:

Dawna wieś Suszówka z XVIII w. z papiernią. Wzdłuż ulic Koronowskiej i Grunwaldzkiej zabudowa kamienicami czynszowymi, domami mieszkalnymi oraz pozostałościami wielorodzinnych domów robotniczych. Skromne stylistycznie z przeł. XIX i XX wieku. Wokół ulic rozproszona zabudowa w typie domów podmiejskich w przeważającej części z lat 30 XX w.

Identyfikatory przestrzenne:

1. Kościół p.w. św. Antoniego z lat 1936-1939, ul. Głucha 15
2. Szkoła Podstawowa przebudowana w l. 30. XX w.
3. Cmentarz rzymsko-katolicki parafii św. Antoniego, wytyczony ok. 1930 r.
4. Cmentarze ewangeliczne z XIX w. przy ul. Siedleckiej

Jachcice – dzielnica położona w pn. części miasta, na pn. od dworca kolejowego Bydgoszcz Główna.

Charakterystyka:

Dawna średniowieczna wieś. Na terenie dzielnicy znajdują się wczesnośredniowieczne Wały Kujawskie, na obrzeżu tereny pofolwarczne z dworem i czworakami. Zabudowa rozproszona o niewielkich gabarytach pochodząca z 1 poł. XX wieku.

Identyfikatory przestrzenne:

1. Jednorodna siatka urbanistyczna międzywojennego osiedla
2. Dworzec kolejowy z lat 1851-1913, ul. Zygmunta Augusta 7
3. Elektrownia miejska z 1928 r.
4. Zespół bliźniaczych domków robotniczych przy ul. Poprzecznej 1 – 15 (nr nieparzyste) wzniesionych jako osiedle w 1911 r.
5. Zabudowa ulicy Średniej – w pn. części osiedle bliźniaczych domków robotniczych z 1910 r., w środkowej części niewielkie kamienice wzniesione około 1910 r., a w pd. części zabudowa kilkurodzinna z lat 30. XX w.
6. Kompleks bloków mieszkalnych wzniesionych w latach 1935-38 wzdłuż ulic: Żeglarskiej, Szyperskiej, Kąpielowej

Osiedle Leśne

Charakterystyka:

Układ przestrzenny wyznaczony w 1933 roku dla miejsca zabudowanego wcześniej na przeł. XIX i XX wieku. Jest to kompleks z lat 1935-1939, uzupełniany zabudową w l. 40/50 XX w., złożoną z IV-kondygnacyjnych bloków mieszkalnych ustawionych wzdłuż ul. Gdańskiej, domy jednorodzinne z ogrodami (Jodłowa, Świerkowa, Bukowa) z lat 30-tych XX wieku.

Identyfikatory przestrzenne:

1. Zespół budynków dawnej Szkoły Wojennej , ul. Gdańska 190, lata 1914-1928
2. Muzeum Tradycji Pomorskiego Okręgu Wojskowego, ul. Czerkaska 2, 1973 r.
3. Dworzec PKP Bydgoszcz-Leśna, ul. Modrzewiowa.
4. pozostałości fabryki Makrum, ul. Leśna 11-19
5. Bloki mieszkalne z lat 60. XX w.

Zawisza

Charakterystyka:

Dzielnice tworzą tereny kompleksów wojskowych wraz ze szpitalem, kompleksy sportowe (Zawisza, Brda), cmentarze, kompleks budynków koszarowych z lat 1884-1885, rozbudowywany do 1914 roku oraz zabudowa blokowa z lat 70. XX w., kompleks budynków szpitala z VII-kondygnacyjnym budynkiem i zespołem obiektów szpitalnych wzniesiony w latach 1976-1985

Identyfikatory przestrzenne:

1. Zespół dawnych koszar wojskowych, ul. Gdańska
2. Stadion, ul. Gdańska 163, 1955 r. modernizacja 2007,
3. Zespół Wojskowego Szpitala Klinicznego z Polikliniką
4. Cmentarz Nowofarny, ul. Artyleryjska 10/ul. Zaświat
5. Cmentarz ewangelicko-augsburski, ul. Zaświat 6
6. Cmentarz komunalny, ul. Artyleryjska

Bielawy

Charakterystyka:

Na wcześniejszej wiejskiej zabudowie w 1902 roku powstała urzędnicza, jednorodna willowa kolonia złożona z 65 budynków z ogrodami, kolonia rozrosła się w latach 20 tych XX wieku tym samym typem zabudowy.

Zabudowa głównie mieszkalna, w większości jedno- i dwurodzinna, uzupełniona blokową wzdłuż ul. Powstańców Wielkopolskich i ul. Jurasza z wyraźnymi dominantami architektonicznymi w postaci kompleksu Szpitala im. dr. Jurasza w części pd. i stadionu KS Polonia w części zach. oraz Komendy Policji i kompleksu Szpitala Dziecięcego w części pn.- zach. dzielnicy.

Jednorodna stylistycznie zabudowa, pochodząca z lat 20 i 30 XX w. znajduje się wzdłuż ul. Moniuszki i Sportowej; zabudowa z końca lat 30. XX wieku usytuowana jest wzdłuż ulic: Lelewela, Jastrzębiej, Plater.

Identyfikatory przestrzenne:

1. Dawny Szpital Miejski, ob. Szpital im. dr. Jurasza (1926 i lata 40. XX w.)
2. Dawny Stadion Miejski, ob. Stadion KS Polonia ul. Sportowa (1924 r.)
3. Dawna kolonia mieszkaniowa Osiedle Urzędnicze (1902-1904)
4. Dawny Szpital Powiatowy, ob. Szpital Dziecięcy, ul. Chodkiewicza 44 (k. XIX w., gruntowna przebudowa 1930-1934)
5. Dawna Szkoła Powszechna, ob. Szkoła Podstawowa nr 6, ul. Poniatowskiego 6 (l. 1932-1933)
6. Dawny Sierociniec „Internat Kresowy”, ob. budynki policji, ul. Chodkiewicza 32 (1914 r.)
7. Cmentarz rzymskokatolicki

Skrzetusko – dzielnica - wcześniej wieś o tej samej nazwie, na pół. brzegu Brdy.

Charakterystyka:

Główna arteria komunikacyjna dzielnicy to ul. Jagiellońska, z kamienicami czynszowymi oraz budynkami przemysłowymi – XIX-wieczne młyny, Pasamon. Zabudowa niejednorodna czasowo i stylistycznie. Obok mieszkaniówki stoją pawilony handlowe, wieżowce i ciągi zabudowy willowej z XIX i pocz. XX w. oraz z okresu międzywojennego przy ul. Sportowej, Chopina, Krakowskiej.

Identyfikatory przestrzenne:

1. Budynki po d. rzeźni miejskiej i Galeria Focus

Bartdzieje – wcześniej wieś o nazwie Wielkie Bartdzieje.

Charakterystyka:

Do 1965 r. głównie gospodarstwa rolne, od tego czasu przekształcane w nowoczesną dzielnicę mieszkaniową. W obrębie dzielnicy wcześniej zabudowa koncentrowała się głównie wzdłuż ul. Fordońskiej, dawnego szlaku prowadzącego do miasta-Fordon, dzisiaj dzielnicy bydgoskiej.

Z pierwotnej zabudowy podmiejskiej szczątkowo przetrwała niska i rozproszona zabudowa mieszkalna wzdłuż ul. Fordońskiej. Obecnie charakter urbanistyczny dzielnicy determinują współczesne, wysokie blokowiska osiedli mieszkaniowych. W płd. części dzielnicy występuje raczej niska zabudowa domami jednorodzinnymi, a także przemysłowo-usługowa wraz z reliktem dawnej cegielni w postaci glinianki. Współczesną zabudowę uzupełniają: zakłady przemysłowe (m. in. Telekomunikacji Telbud”, budynki szkolne, muzeum oświaty, pawilony handlowe i kościoły). Tereny wzdłuż Brdy zadrzewione, z plantami i ścieżką wzdłuż rzeki. Między Fordońską, a brzegiem rzeki Brdy nieuporządkowana zabudowa o charakterze mieszkalno- przemysłowo- magazynowym, głównie współczesna oraz pojedyncze domy i kamienice historyczne przy ul. Fordońskiej, Gajowej, Koszalińskiej, Bałtyckiej.

Wilczak

Charakterystyka:

Dawniej folwark Wilczak Wielki. Pierwotny układ urbanistyczny nieczytelny z powodu zasypania w 2. poł. XX w. fragmentu Kanału Bydgoskiego i wytyczenia Ronda Grunwaldzkiego; zabudowa głównie mieszkalna czynszowa, wzdłuż ulic: Nakielskiej, Chłopickiego, Czarnieckiego, Ułańskiej, przede wszystkim zwarta, III- i IV- kondygnacyjna, wzdłuż ulic Różanej i Miedza zabudowa o niewielkich gabarytach, wolnostojąca i rozproszona, uzupełniona zielenią.

Zabudowa zach. części dzielnicy pochodzi z końca XIX i pocz. XX wieku i prezentuje cechy historyzmu o formach neorenesansowych i neoklasycystycznych. Zabudowa wzdłuż ul. Wincentego Pola to kamienice II- i III- kondygnacyjne, uzupełnione o IV kondygnacyjne budynki z lat 30. XX w. o cechach funkcjonalizmu. Zabudowa wzdłuż ul. Czarnieckiego powstała w latach 1899 – 1910 (budynki II- i III-kondygnacyjne), wzniesione w stylu historyzującym z elementami neorenesansowymi i neomanierystycznymi. Wzdłuż ul. Chłopickiego obiekty z lat 1896 – 1907 oraz z lat 30. XX w.

Błonie

Charakterystyka:

Dawny plac ćwiczeń wojskowych, w latach 1961-1970 teren zabudowywany wielokondygnacyjnymi budynkami mieszkalnymi z wielkiej płyty.

Zabudowa głównie mieszkalna, dominują współczesne wielokondygnacyjne budynki mieszkalne ustawione równolegle względem siebie, uzupełnione architekturą pawilonową I- i II-kondygnacyjną pełniącą funkcję handlowo-usługową.

We wsch. części dzielnicy, na wzniesieniu dwa kompleksy zabytkowe: zespół dawnego Katolickiego Seminarium Nauczycielskiego (ob. UTP) z lat 1905-1907, monumentalne budynki z cegły, zdobione tynkowanym detalem, otoczone zielenią, wzniesione w stylu historyzmu z elementami neobaroku, oraz zespół dawnego Szpitala Diakonisek z lat 1885-1902, wzniesiony w stylu historyzmu z elementami neogotyckimi; w środkowej części dzielnicy pozostałości dawnych koszar i teren należący do wojska, zabudowywany współcześnie; w zach. części dzielnicy współczesna zabudowa mieszkalna wielokondygnacyjna z lat 1961-1970, uzupełniona o budynki oświatowe, handlowe i usługowe oraz o rozległy, wewnątrzsiedlowy skwer między ulicami Broniewskiego i 16 Pułku Ułanów Wielkopolskich.

Identyfikatory przestrzenne:

1. Zespół dawnego Katolickiego Seminarium Nauczycielskiego (ob. UTP) ul. Seminaryjna 3/5 z lat 1905-1907
2. Wojewódzki Szpital Gruźliczy i Chorób Płuc (d. Szpital Diakonisek) ul. Seminaryjna 1, z lat 1885-1902
3. Cmentarz żydowski z początku XX w., ul. Szubińska
4. Cmentarz luterański z początku XX w., u zbiegu ul. Szubińskiej i Ikara

Górzyskowo**Charakterystyka:**

Osada o nazwie Górzyskowo lub Goryczkowo wymieniona była już w 1699 r., od 1733 r. folwark miejski.

Zabudowa głównie mieszkalna, o niewielkich gabarytach, nieliczne warsztaty rzemieślnicze. Pierwotnie budynki usytuowane na stosunkowo dużych parcelach, z ogrodami, obecnie zabudowa nieco zacieśniona, zwłaszcza obszary zabudowane z blokami; zabudowa rozproszona, gabarytowo pierwotnie dość jednolita z końca XIX i początku XX w., głównie z 20. lecia międzywojennego (domki jednorodzinne i kilkurodzinne), obecnie zróżnicowana przez dodanie wielokondygnacyjnych bloków. Przy ul. Gołębiej i Strzeleckiej zachowane niewielkie domki robotnicze zapewne z początku XX w.

Identyfikatory przestrzenne:

1. Cmentarz komunalny przy ul. Kcyńskiej, założony w 1890 r., w jego obrębie kaplica z lat 90. XIX w.
2. Cmentarz katolicki p.w. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy przy ul. Kossaka, założony w 1920 r.

Szwederowo

Charakterystyka:

Część pn. odnotowana w 1742 r. jako wieś Nowy Dwór (folwark Neuhoff); wieś Nowy Dwór włączono w granice miasta w 1858 r.; w 1920 r. pozostała część dzielnicy - gmina Szwederowo (d. Schwedenhöhe) włączona do Bydgoszczy w 1920 r.

Zabytkowa zabudowa dzielnicy bardzo mocno zdegradowana, liczne uzupełnienia współczesną zabudową - blokami i wieżowcami, niedostosowanymi gabarytami i formą do zabudowy historycznej, głównie mieszkalna. W pn. części przeważają niewielkie kamienice czynszowe i domy wielorodzinne, w części pd. bloki, głównie V i XI kondygnacyjne, nieliczna zabudowa jednorodzinna.

Zabudowa pn. części głównie historyczna – z II połowy XIX w. – skromne robotnicze domy, nieliczne z historyzującą dekoracją (np. przy ul. Podgórnej, Orlej, częściowo - Stromej, ks. Skorupki, Leszczyńskiego, Bielickiej, Ugorów, Lenartowicza i Nowodworskiej); z początku XX w. większe kamienice czynszowe o formach zmodernizowanego historyzmu, część z nich posiada skromną dekorację secesyjną (np. przy ul. Wiatrakowej, częściowo: Nowodworskiej, Ugory, Żuławy, Stromej), zabudowa z okresu międzywojennego o skromnych formach funkcjonalizmu (np. wsch. pierzeja ul. Lenartowicza, część ul. Stromej, Leszczyńskiego, Bielickiej, Ugory), poza tym liczne współczesne uzupełnienia zabudowy. Południowa część dzielnicy – zabudowa głównie współczesna (bloki mieszkalne, nieliczne domy jednorodzinne).

Identyfikatory przestrzenne:

1. Wieża Ciśnień, ul. Filarecka
2. Gmach szkoły, ob. II LO przy ul. Nowodworskiej
3. Budynek Pogotowia Opiekuńczego przy ul. Traugutta 5
4. Park Na Wzgórzu Dąbrowskiego
5. Kościół p.w. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy przy ul. Ugory
6. Budynek Łaźni Miejskiej przy ul. Orlej
7. Cmentarz żydowski z przełomu XVIII i XIX w. przy ul. Filareckiej
8. Cmentarz ewangelicki z XIX w. przy ul. Jesionowej
9. Cmentarz niemieckich katolików z XIX w. przy ul. Leszczyńskiego

Wzgórze Wolności

Charakterystyka:

Pierwotna zabudowa rozproszona w typie architektury podmiejskiej z parterowymi, rzadziej piętrowymi budynkami mieszkalnymi i liczną zabudową gospodarczą, później pojawiające się większe domy i kamienice czynszowe utrzymane w stylistyce historyzmu, potem eklektyzmu, secesji i funkcjonalizmu, typowego dla architektury 20-lecia międzywojennego.

Obecnie zabudowę dzielnicy determinuje głównie zabudowa współczesna – kompleksy blokowisk, pojedyncze wieżowce i zabudowa willowa, lokalnie obiekty historyczne o mniejszej kubaturze m.in. przy ul. Ujejskiego.

Wzdłuż skarpy duże przestrzenie terenów zielonych (w okolicach przyszpitalnych oprócz terenów zielonych także ogródki działkowe).

Wzdłuż ulicy Ujejskiego, Tucholskiej obok zabudowy blokowej, rozproszona, prosta w formie zabudowa historyczna z pocz. XX wieku i okresu międzywojennego. Przy ul. Karpackiej ciąg kamienic i domów z elementami secesyjnymi i historyzującymi, w zwartej zabudowie oraz pojedyncze, wolnostojące, głównie po stronie nieparzystej nr 19 (relikt secesyjnego portalu), 21, 23, 25, 27, 29 (kamienica), 37 (willa), 41 (prosty parterowy dom z 2-spadowym dachem), 43, 45, 47 (proste wille międzywojenne) i pod nr 52 - ceglany wielokondygnacyjny budynek.

Na skarpie od str. ul. Czeskiej, rozciągające się nad ul. Niziny niska zabudowa mieszkalna, historyczna (domy z okresu międzywojnia) w otoczeniu małych ogrodów i zabudowy gospodarczej.

Identyfikatory przestrzenne:

1. Kościół pw. św. Jadwigi Królowej Polski
2. Szpital im. dr J. Bizuela
3. Siedziba Regionalnego Ośrodka TVP
4. Stadion KS "Budowlani"

Glinki

Charakterystyka:

Historyczna zabudowa rozproszona, głównie w postaci budynków mieszkalnych o różnej formie, zasadniczo pozbawionych cech stylowych z relikami elementów funkcjonalizmu, głównie z okresu 20-lecia międzywojennego.

Generalnie zabudowa współczesna, blokowiska (rejon ul. Kozaka) i pawilony handlowe (duże kompleksy: „Careffour”, „Macro, Cash & Carry”, salony samochodowe, pawilony sprzedaży, stacje paliw) oraz zabudowania o charakterze podmiejskim - szczególnie okolice ul. Cmentarnej, współczesne kościoły: św. Ducha oraz budynek seminarium misyjnego przy ul. Glinki.

Zachowane częściowo układy ulicowe z ciągami rozproszonej, historycznej zabudowy, domami mieszkalnymi w małej skali przestrzennej, zachowane także cz. działki rolnicze i mało czytelne pozostałości d. folwarku; cmentarz poewangelicki niewydzielony, z relikami nagrobków.

W narożu ul. Ruczaj i ul. Bąbrowej relikt pierwotnej brukowej nawierzchni.

Obszar intensywnie wypełniany w ostatnim czasie nową zabudową willową w cz. środkowej w okolicach ul. Cmentarnej.

Zabudowa historyczna powstała w okresie międzywojennym koncentruje się głównie wzdłuż ulic Glinki i Cmentarnej. Przy ul. Glinki grupa przedwojennych domów i willi; głównie parterowe, rzadziej piętrowe, murowane kryte dachami 2-spadowymi domy m.in. z drewnianą werandą.

Identyfikatory przestrzenne:

1. Kościół i zabudowania seminarium oo. werbistów

Wyżyny

Charakterystyka:

Dzielnica współczesnych osiedli mieszkaniowych z pojedynczymi obiektami historycznymi powstałymi przed 1945 r. w części płn. dzielnicy.

Kapuściska

Charakterystyka:

Historyczna zabudowa – rozproszona, skupiona przy ul. Toruńskiej i w dolnej części ul. Władysława Bełzy, u zbiegu z ul. Toruńską; głównie o charakterze mieszkalno-przemysłowym z pocz. XX w. i z lat 20. i 30. XX w.

Przeważa zabudowa z lat 50. XX w., liczne szkoły (budynek Gimnazjum Nr 13 i SP Nr 28, budynek Zespołu Szkół Chemicznych wraz z kompleksem szkolnym- salą gimnastyczną, budynkiem laboratoryjnym i internatem ze stołówką), od zach. al. Planu Sześcioletniego - Osiedle „Luczniczka” z k. lat 60. XX w.

W pld.-wsch. cz. dzielnicy u zbiegu ul. Szpitalnej z ul. Dobrzyńskiego – Hubala zmodernizowany kompleks Szpitala Miejskiego z lat 50. XX w. Za współczesną zabudową mieszkalną u zbiegu ul. Szpitalnej z ul. Glinki, od wschodu- sieć płytkich, betonowych schronów przeciwgazowych z lat 50. XX w.

W pld.-wsch. części obszaru znajduje się kompleks zakładów chemicznych „Organika Zachem – Ciech” z Bydgoskim Parkiem Przemysłowym. W kompleksie przemysłowym liczne współczesne zakłady oraz relikty budynków oraz schronów dawnej fabryki zbrojeniowej z okresu II wojny światowej DAG Fabrik-Bromberg (Dynamit Akation-Gesellschaft).

Identyfikatory przestrzenne:

Kościół p.w. św. Józefa przy ul. Toruńskiej 166 z lat 1903-06 i przyległym do niego cmentarzem z k. XIX w.
d. ochronka – ul. W. Bełzy 9, 1906 r.

Fordon

W okresie od 1382 do 1972 r. samodzielne miasto, położone nad Wisłą. W 1973 roku, wraz z okolicznymi wsiami: Czarnówko, Łoskoń, Miedzyń, Zofin, Niecpole, Mariampol i Pałcz, włączone do Bydgoszczy. Teren dawnych wsi pokrywają obecnie osiedla bloków mieszkalnych, wzniesionych po 1973 r.: Akademickie, Bajka, Bohaterów, Kasztelanka, Mariampol, Nad Wisłą, Niepodległości, Przylesie, Sielskie, Szybowników, Tatrzańskie, Zofin. Osiedla tworzą Nowy Fordon.

Z kolei tzw. Stary Fordon obejmuje strefę osadniczą dawnego, wczesnośredniowiecznego grodu Wyszogród, funkcjonującego od XI stulecia do 1330 roku oraz tereny lokacyjnego miasta o późnośredniowiecznej metryce. Wschodnią granicę tejże dzielnicy wyznacza Wisła. Granica północna pokrywa się z granicą całego miasta, natomiast granica zachodnia i południowa biegnie ul. Jasiniecką do ul. Fordońskiej i dalej – w kierunku północno-wschodnim – do zbiegu tejże ulicy z ulicą Wyszogrodzką, gdzie skręca na południowy wschód i osiąga Wisłę. Natomiast rozgraniczenie między Nowym a Starym Fordonem oraz jego historyczną strefą przedmiejską można przeprowadzić ulicami Dworzec, Przy Tartaku, Sielską, Andersa, Piastową, Samotną, Wyzwolenia, Styki, Kryształową, Altanową, Pielęgniarską i Rybaki.

Charakterystyka:

Układ urbanistyczny lokacyjnego miasta (Stary Fordon) zachowany bez większych zmian od późnego średniowiecza. Nawierzchnia ulic w większości współczesna, historyczny bruk ob. znajduje się na ul.

Sikorskiego i Kapeluszników. Charakterystyczna lokalna tradycja budowlana. Stary Fordon natomiast to bloki zwartej, szeregowej zabudowy, usytuowane wzdłuż krzyżujących się pod kątem prostym ulic, z rynkiem staromiejskim jako centralnym placem tej jednostki urbanistycznej. Chaotyczne rozplanowanie oraz wolnostojące budowle dominują w strefie historycznego przedmieścia fordońskiego, stanowiącego pas buforowy między dawną a nową zabudową. W tymże pasie skoncentrowane są obiekty o charakterze przemysłowym.

Osiedla Nowy Fordon tworzą współczesne blokowiska, pośród luźno rozmieszczonych bloków, pojawiają się budynki mieszkalne z okresu międzywojennego, jak np. przy ul. Osiedlowej 6, Cechowej 22, 24, 32, 34, Bora-Komorowskiego 15–31 czy Wyzwolenia 81, 92, 131. Krajobrazowe i rekreacyjne walory tych osiedli podnoszą liczne enklawy zieleni.

Identyfikatory przestrzenne:

1. Synagoga , ul. Bydgoska
2. Cmentarz katolicki z 1934 r. przy ul. Piastowej.
3. Cmentarz katolicki przy ul. Cechowej z XVIII w
4. Kościół parafialny Św. Mikołaja z I połowy XVII w.
5. Kościół św. Jana Apostoła i Ewangelisty z 1897 r. przy ul. Sikorskiego
6. Zakłady Zbożowe i Cegielnia przy ul. Fordońskiej
7. Relikty grodziska Wyszogród na brzegu Wisły
8. Pomnik poświęcony pamięci ofiar II wojny światowej w Dolinie Śmierci przy ul. M. Bołtucia.

Rynkowo

Charakterystyka:

Obszar w większości niezurbanizowany, leśny, nieliczna rozproszona zabudowa zlokalizowana głównie w rejonie stacji kolejowej Rynkowo.

Identyfikatory przestrzenne:

1. Cmentarz komunalny z lat 30. XX w.
2. Cmentarz rzymskokatolicki parafii p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa z 1929 r.

Bielice

Charakterystyka:

W 1346 r. na tym terenie znajdowała się wieś nadana wójtom bydgoskim na mocy przywileju lokacyjnego miasta; w 1744 r. Bielice występują jako folwark; w pocz. XIX w. następuje podział na Bielice i Bielice Nowe; przed 1876 r. część Bielic została włączona w granice miasta; gmina Bielice Nowe o pow. 261, 76 ha włączono do Bydgoszczy w 1920 r. (część dawnych Bielic wchodzi obecnie w skład Białych Błót)

Zabudowa rozproszona, głównie mieszkalna i warsztatowa o niewielkich gabarytach, ogródki działkowe, zabudowa powstała po 1945 r.

Biedaszkowo

Charakterystyka:

W 1733 r. na tych terenach funkcjonował folwark miejski, w 1920 r. gmina o pow. 229,47 ha (poza granicami miasta pozostało leśnictwo Biedaszkowo).

Zabudowa głównie mieszkalna, rozproszona, o niewielkich gabarytach uzupełniana zielenią (ogródki działkowe), zabudowa zach. części dzielnicy wzdłuż ul. Biedaszkowo najbardziej charakterystyczna dla analizowanego obszaru, jest to kolonia bliźniaczych, parterowych domów z lat 20. XX w. otoczonych zielenią, wzdłuż ul. Ciechocińskiej współczesna zabudowa jednorodzinna o niewielkich gabarytach.

Zimne Wody – (dawna nazwa Kapuściska Wielkie).

Charakterystyka:

W strefie I dominuje zabudowa przemysłowo – usługowa, współczesna za wyjątkiem d. zespołu bydgoskiego „Stomilu”. Wzdłuż ul. Toruńskiej rozproszone pojedyncze budynki mieszkalne. W strefie II na południe i wzdłuż ul. Smoleńskiej współczesna zabudowa mieszkalna i usługowa z k. XX w. W obu strefach tereny ogrodów działkowych.

Czersko Polskie

Charakterystyka:

W strefie północnej zabudowa mieszkalno-usługowa i mieszkalna (domy jednorodzinne wzdłuż ul. Hutniczej oraz ogrody działkowe); w strefie południowej - dominuje zabudowa przemysłowo – usługowa, współczesna.

Wzdłuż ul. Noworuńskiej rozproszone współczesne budynki usługowe i produkcyjne, w części południowej rozległy zdegradowany obszar po polach odciekowych (tzw. pola irygacyjne). W części zachodniej i płd.-zach. wzdłuż linii kolejowej duży kompleks budynków – Elektrociepłownia Bydgoszcz. Budynki mieszkalne z pocz. XX w. wzdłuż ul. Smoleńskiej. Przy ul. Toruńskiej (I strefa) pomiędzy ul. Spadzistą od zachodu, a ul. Hutniczą od wschodu - pozostałości małego parku ze stawem i relikty zespołu młyńskiego z 1 poł. XIX w.

Identyfikatory przestrzenne:

1. Elektrociepłownia Bydgoszcz z lat 70. XX w.

Bydgoszcz Wschód - pierwotna nazwa Kapuściska Małe

Charakterystyka:

Historyczna zabudowa przemysłowa zlokalizowana we wschodniej i częściowo w południowej części dzielnicy na południe od ul. Fordońskiej i wzdłuż rzeki Brdy od zakola Brdy przy ul. Oksywskiej (Bydgoski Kabel, Zakłady Sklejki i Stocznia Żeglugi Bydgoskiej). Pierwotna

zabudowa rozproszona o charakterze podmiejskim i wiejskim z niewielkimi budynkami mieszkalnymi i zabudową gospodarczą (dzisiaj w zasadzie już nie zachowana).

W południowej części pomiędzy Brdą a ul. Fordońską dominuje zabudowa przemysłowa z obiektami i zespołami z pocz. XX w. i z lat 20. XX w. Północna część zawarta w w/w trójkącie w większości współczesna o funkcjach usługowo-handlowych (m.in. Galeria Pomorska, OBI) i częściowo mieszkalnych w rejonie płn.-zach. Ulice wyłącznie wyasfaltowane. Pojedyncze mieszkalne obiekty historyczne, przy ul. Inwalidów zachowana wieża ciśnień w złym stanie technicznym i nieużytkowana, budynki dworca Bydgoszcz-Wschód i osiedle domków - baraków kolejowych. Wzdłuż Kamiennej fragm. szlaku rowerowego Bydgoszcz - Toruń z wydzieloną ścieżką rowerową. Znajdują się tu hale fabryczne „Kabla”, pawilon „Sklejek” i zespół budynków Żeglugi Bydgoskiej (budynek administracyjny, hala oraz szachulcowy magazyn), obiekty historyczne (dworzec, wieża, kompleks Bydgoskiej Fabryki Kabli) o charakterze architektury funkcjonalnej z końca XIX wieku i początku XX.

Identyfikatory przestrzenne:

1. Bydgoska Fabryka Kabli, ul. Fordońska
2. Budynek dworca
3. Wieża ciśnień, ul. Inwalidów

Sierniczek

Charakterystyka:

I strefa północna niezabudowana – teren leśny; II - strefa północno-zachodnia z małym zróżnicowanym obszarem mieszkalnym (bloki, domy jednorodzinne – cz. historyczna - zabudowa z lat 20. XX w (w tym kościół p.w. św. Stanisława w rejestrze zabytków) u zbiegu ul. Kaplicznej z ul. Fordońską, od zachodu teren cmentarza Sierniczek. W III strefie, na południe od ul. Przemysłowej – historyczna zabudowa mieszkalna w płn.-zach. wzdłuż ul. Przemysłowej oraz analogicznie w IV strefie tj. cz. przemysłowa w rejonie nieczynnego basenu wodnego (d. Zakłady Chemicznego Przerobu Drewna), a na północ od niego małe osiedle mieszkaniowe – zabudowa przemysłowa i mieszkalna z pocz. XX w. za wyjątkiem terenu u zbiegu ul. Przemysłowej z Torem Regatowym i Brdą od wsch. i pld.

W II - strefie północno-zachodniej dominuje zabudowa mieszkalna z lat 20. i 60. XX w.; w III i IV strefie cz. zachodnia - na południe od ul. Przemysłowej dominuje zabudowa przemysłowa wraz z obiektami o funkcjach usługowych i z zespołem budynków mieszkalnych - pomiędzy linią kolejową Bydg.-Toruń, a ul. Przemysłową z pocz. XX w. i z lat 20. XX w.

Część wschodnia przemysłowa – IV strefa, edukacyjna (Instytut Historii UKW) zlokalizowana w dawnym kompleksie administracyjnym Kombinat Budowy Domów Bydgoszcz-Wschód z lat 70. XX w. i mieszkalna zlokalizowana po stronie południowej ul. Przemysłowej, w płn. części w/w stanowiąca mały, jednolity zespół parterowych budynków mieszkalnych – wraz z budynkami gospodarczymi z pocz. XX w.

Identyfikatory przestrzenne:

1. Kościół pw. św. Stanisława (1925), ul. Kapliczna

Brdujście – dawna nazwa Fordonek.

Charakterystyka:

Zabudowa mieszkalna i funkcjonalnie związana ze śluzą Brdujście rozciąga się wzdłuż ul. Witebskiej, jej południowy odcinek zachował funkcje usługowe i sportowe (tj. liczne przystanie i stacje wodne). Wzdłuż ul. Fordońskiej dominuje zabudowa przemysłowo-usługowa wzniesiona w latach 70. i w końcu XX w. W części wysoczyzny, wzdłuż nadbrzeża Wisły i cz. Toru Regatowego zabudowa w większości parterowa i piętrowa o funkcjach mieszkalnych i usługowych – sportowych.

Zabudowa mieszkalna wzdłuż ul. Witebskiej i Łowickiej z pocz. XX w. i z lat 20-30. XX oraz współczesna. W rejonie śluzy Brdujście (śluzą wraz z budynkami) z lat 70. XIX w.

Identyfikatory przestrzenne:

Tor Regatowy
Śluza Brdujście
Jaz Walcowy
Cmentarz przy ul. Wiślanej

Myślęcinek - Wieś Myślęcinek istniała przed 1346 r. Od średniowiecza do 1945 r. stanowiła własność szlachecką. W 1977 r. wcielono ją częściowo wraz z południowym skrawkiem Niemcza i sąsiednim Grocholem do miasta Bydgoszczy. Historyczna metryka Niemcza sięga czasów staropolskich, Grochoła zaś – doby rozbiorów Polski. W 1933 r. włączono do miasta Las Gdański.

Charakterystyka:

Relikty zabudowy historycznej przetrwały w Myślęcinku. U zbiegu ulic Gdańskiej i Konnej znajduje się zrujnowany zespół dawnego browaru, funkcjonującego od 1861 do 1945 r. Przy ulicy Konnej podworskie „czworaki” (zapewne z początku XX w.) oraz współcześnie rozbudowany dwór byłych właścicieli wioski, wzniesiony w II połowie XIX w. jako budowla parterowa z użytkowym poddaszem (aktualnie po adaptacji na hotel i restaurację o nazwie „Pałac”, piętrowy, z poddaszem i mansardowym dachem). Obok mieści się kompleks zabudowań stajennych z I połowy XX w., użytkowany obecnie przez Ośrodek Rekreacji Konnej.

Przy ul. Gdańskiej, w pobliżu Ogrodu Fauny Polskiej, wznosi się parterowy budynek dawnego zajazdu (z początku XX w.) z podwórzową stajnią, zaadaptowaną obecnie na siedzibę Dyrekcji Leśnego Parku Kultury i Wypoczynku.

Charakter obszaru określają walory rekreacyjne, związane z kompleksem Lasu Gdańskiego, stawów wodnych i ogródków działkowych rozlokowanych po zachodniej i wschodniej stronie ul. Gdańskiej w obrębie Myślęcinka. Leśny Park Kultury i Wypoczynku w Myślęcinku (tworzony etapami od 1972 r. według projektów inżynierów Aleksandra Pietrzaka i Edwarda Bartmana) to największy park bydgoski; liczy 830 ha i zajmuje 4,7 % powierzchni miasta. Granice parku wyznaczają ulice Jeździecka (od północy i północnego zachodu), Rekreacyjna (od zachodu), Gdańska (od wschodu) oraz linie kolejowe do Gdańska (południowego zachodu) i Torunia (od południa).

Niewielkie skupiska zabudowy willowej występują w Niemczu oraz Myślęcinku (osiedla Zamczysko i Parowy). Rozproszona zabudowa o charakterze willowym występuje w Grochole.

Natomiast w rejonie ul. Hipicznej znajduje się Kujawsko-Pomorskie Centrum Edukacji Ekologicznej, zlokalizowane w gruntownie przebudowanym i rozbudowanym budynku byłej leśniczówki Rynkowo, zwanej także Zacisze.

Identyfikatory przestrzenne:

1. Budynek d. dworu, obecnie hotelu „Pałac”
2. Góra Zamkowa
3. Zespół budynków d. browaru

Las Gdański.

Charakterystyka:

Charakter strefy określają walory rekreacyjne, związane z kompleksem Lasu Gdańskiego, stawów wodnych i ogródków działkowych „Zalesie”, „Transportowiec” i „Ustronie”, rozlokowanych w północno-zachodnim narożu strefy, między ulicami Gdańską, Sądecką i Zamczysko.

Identyfikatory przestrzenne:

1. Neogotyckie zabudowania Stacji Pomp I z lat 1899–1900 przy ul. Gdańskiej 242.

Janowo

Charakterystyka:

Teren głównie rekreacyjny z nieliczną współczesną zabudową

Oplawiec

Charakterystyka:

Pierwotnie wieś należąca do wójtów bydgoskich, wzmiankowana już w XVI wieku, pod koniec XVII wieku w rękach starostów. W latach 30. XX w. pełniła funkcje rekreacyjne dla bydgoszczan. Istniała tam duża restauracja z salą taneczną, ogród restauracyjny położony na skarpie Brdy i kąpielisko. Dojazd zapewniała kolejka wąskotorowa. W 1954r. włączona w granice miasta.

Przeważa zabudowa głównie mieszkalna, jednorodzinna, domy usytuowane na dużych działkach. Obecnie obserwowana jest tendencja wzrostowa zabudowy całorocznej. Na terenie dzielnicy usytuowany jest duży zespół ogródków działkowych.

Zabudowa rozproszona, o niewielkich gabarytach, większość to I lub II kondygnacyjne domy jednorodzinne wzniesione w okresie po II wojnie światowej. Na uwagę zasługuje zespół budynków karbidowni (1903) i elektrowni wodnej powstałych w 1904 r. oraz zespół dawnego sanatorium dla płucnochorych (Smukała -Młyn) z przełomu XIX i XX w., a także wybudowany w latach 1986 – 1990 zespół kościoła p.w. Przemienienia Pańskiego z plebanią.

Identyfikatory przestrzenne:

1. Zespół sanatorium, ul. Meysnera

2. Cmentarz Bohaterów II Wojny Światowej, przy ul. Opławiec
3. Cmentarz ewangelicki z II poł. XIX w. przy ul. Opławiec

Smukała

Charakterystyka:

Pierwotnie wieś, należała do gminy Osielsko. Nazwa Smukała pochodzi od słów *smug*, *smuk*, co oznacza wąski pas zieleni lub podmokłe łąki pod lasem. Od XX w. osada pełniła funkcje rekreacyjne dla bydgoszczan.

Zabudowa głównie mieszkalna, jednorodzinna, domy usytuowane na dużych działkach, w części pd. budynki całoroczne występują na zmianę z rekreacyjnymi. Obecnie obserwowana jest tendencja wzrostowa zabudowy całorocznej. Część pd. dzielnicy nabiera coraz bardziej charakteru osiedla domów jednorodzinnych. W części pn. zabudowa rozmieszczona jest głównie wzdłuż ulicy Smukalskiej. Na terenie dzielnicy usytuowany jest duży zespół ogródków działkowych.

Zabudowa rozproszona, o niewielkich gabarytach, większość to I lub II kondygnacyjne domy jednorodzinne, część zabudowań stanowią jeszcze niewielkie, parterowe, typowo wiejskie domy.

Część zabudowy w pn. części dzielnicy pochodzi z przełomu XIX i XX w., są to głównie niewielkie domy wiejskie, dawna kaplica i willa, większość budynków w pd. części została wzniesiona w okresie po II wojnie światowej, obiekty wcześniejsze nie przedstawiają dużej wartości zabytkowej lecz świadczą o pierwotnym charakterze dzielnicy. Na uwagę zasługuje zespół budynków karbidowni (1903) i elektrowni wodnej powstałych w 1904 r.

Identyfikatory przestrzenne:

1. Historyczne zieleńce
2. Cmentarz ewangelicki z przełomu XIX i XX w. przy ul. Baranowskiego
3. Cmentarz ewangelicki z XIX w. przy ul. Palmowej

Piaski

Charakterystyka:

Zabudowa głównie mieszkalna, jednorodzinna, wolnostojąca i szeregowa wzniesiona po 1945 roku. Nieliczne obiekty historyczne nie determinują charakteru zabudowy.

Identyfikatory przestrzenne:

1. Cmentarz ewangelicki z XIX w. przy ul. Siedleckiej

Łęgowo

Charakterystyka:

Na terenach leśnych d. zakłady zbrojeniowe DAG-Fabrik Bromberg wznoszone od jesieni 1939 r. do pocz. 1945 r. przez niemieckie władze okupacyjne. Od 1945 r. adaptowane i rozbudowywane do pocz. XXI w. m.in. przez zakłady chemiczne „Organika Zachem”.

Obszar architektonicznie i krajobrazowo wkomponowany w duży kompleks leśny, w płn.-zach. części Puszczy Bydgoskiej o charakterze przemysłowym i częściowo mieszkalnym, tj. z ob. Osiedlem Awaryjnym z lat 40 XX w.

Obiekty zabytkowe: d. zakłady DAG-Fabrik Bromberg - liczne budynki produkcyjne – zespoły, magazyny, schrony (ok. 400 obiektów), rampy kolejowe – bocznice z wewnętrznym systemem dróg i z lokalną siecią torowisk. Obiekty przemysłowe i poprzemysłowe o prostych formach architektonicznych w większości o konstrukcji żelbetonowej. Budynki mieszkalne - parterowe i piętrowe, ceglane, nakryte w większości dachami dwuspadowymi, jednorodne stylistycznie.

Łęgnowo (jednostka II)

Charakterystyka:

Pierwotny charakter zabudowy mieszkalno-gospodarczy wzdłuż ul. Toruńskiej z odchodzącymi równolegle pasami pól uprawnych do podstawy wału przeciwpowodziowego, przy Wiśle. Na północ od ul. Toruńskiej obszar architektonicznie i krajobrazowo zharmonizowany z czytelnym historycznym układem pól i gospodarstw po XVII wiecznym osadnictwie holenderskim. Budynki mieszkalne w większości parterowe usytuowane równolegle do ul. Toruńskiej.

Plątnowo – d. wieś

Charakterystyka:

W rejonie pld.-wsch. przy południowej stronie ul. Toruńskiej u zbiegu z ul. Plątnowską zabudowa zharmonizowana (okolice kościoła p.w. Matki Bożej Królowej Polski), w/w teren zamknięty od południa ul. Otorowską.

Zabudowania mieszkalne i gospodarcze usytuowane wzdłuż ul. Toruńskiej typowe dla okolic podmiejskich z utrzymanym wiejskim charakterem z przełomu XIX/XX w. i z lat 40. XX w.

Pomiędzy linią kolejową a ul. Nowotoruńską rozproszona zabudowa poprzemysłowa i usługowa z 2 poł. XX w. i współczesna. Na płn.-zach. budynek stacyjny Bydgoszcz Łęgnowo z k. XIX w. cz. przebudowany w lata 70. XX w., a w cz. płn. w nurcie starorzecza Brdy – jaz walcowy z budynkiem-elektrownią wodną z pocz. XX w.

Identyfikatory przestrzenne:

1. ul. Toruńska, zlokalizowana na XVII wiecznym wale przeciwpowodziowym,
2. Neogotycki kościół p.w. Matki Bożej Królowej Polski.

Wypaleniska – wcześniej tereny folwarku Żółwin, wieś Wypaleniska leżąca w granicach gminy Solec Kujawski, włączona w granice miasta w 1954 r.

Charakterystyka:

Obszar d. folwarku Żółwin, pierwotna zabudowa związana z założeniem dworsko-parkowym (ob. relikty).

6.4. Zabytki z terenu Bydgoszczy objęte prawnymi formami ochrony

Zabytki nieruchome i ruchome wpisane do rejestru zabytków.

Najwartościowsze obiekty dziedzictwa kulturowego z terenu Bydgoszczy znajdują się w Rejestrze Zabytków Województwa Kujawsko – Pomorskiego, który prowadzi Wojewódzki Konserwator Zabytków w Toruniu. W rejestrze znalazły się historyczne układy urbanistyczne, zabytki archeologiczne, zabytki ruchome i nieruchome. Rejestr zabytków nie jest zasobem zamkniętym.

Ochroną konserwatorską (stan z sierpnia 2017) w formie wpisu do rejestru zabytków objęte są m. in. sześć obszary:

- Stare Miasto,
- Wyspa Młyńska wraz z drzewostanem i brukowaną ulicą,
- Kanał Bydgoski wraz z infrastrukturą hydrotechniczną,
- Śluza Miejska
- Mury obronne
- Plac Weysenhoffa 11, teren Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin wraz z drzewostanem.

Do rejestru zabytków nieruchomych (stan sierpień 2017) wpisano 262 obiekty i zespoły obiektów, z czego:

- zabytki sakralne (kościóły i kaplice różnych wyznań) - 22 obiekty
- cmentarze – 6 obiektów
- gmachy użyteczności publicznej - 23 obiekty
- budynki szkolne - 13 obiektów
- zabytki techniki - 18 obiektów i zespołów obiektów
- kamienice i wille - 138 obiektów i zespołów obiektów

W rejestrze zabytków ruchomych większość obiektów stanowią elementy wyposażenie bydgoskich świątyń. Jest to 274 zabytków z kategorii malarstwa, rzeźby i rzemiosła artystycznego. Wpisem do rejestru chroniony jest także cenny zespół eksponatów ze zbioru Apteki „Pod Łabędziem” (ciąg technologiczny, urządzenia, naczynia z pocz. XX w.) oraz duża kolekcja Filharmonii Pomorskiej (kolekcja fortepianów, parowóz, zbiór rzeźby, malarstwa i grafiki oraz zbiór gobelinów). Listę uzupełniają 3 obrazy z prywatnej kolekcji i polichromie bramy przejazdowej kamienicy przy ul. Gdańskiej 16.

Załącznik nr 1. Rejestr zabytków nieruchomych i ruchomych z terenu Bydgoszczy. Stan na sierpień 2017 roku**Parki kulturowe**

Na terenie Bydgoszczy nie utworzono parku kulturowego.

Pomnik historii

Dotychczas żadnemu obiektowi zabytkowemu znajdującemu się na terenie Bydgoszczy nie przyznano statusu pomnika historii.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Aktualnie obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (mpzp) objęty jest znaczny obszar miasta. Obowiązuje 151 planów przyjętych przez Radę Miasta Bydgoszczy.

Załącznik nr 2. Wykaz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (mpzp) (stan sierpień 2017)**Zasoby i stanowiska archeologiczne w Bydgoszczy**

Na terenie Bydgoszczy zlokalizowano szereg stref ochrony archeologicznej „AW” - ścisłej ochrony archeologicznej i stref „W” - ochrony archeologicznej, których zadaniem jest ochrona stanowisk i śladów archeologicznych. Bieżącą ewidencję stanowisk archeologicznych prowadzi Delegatura w Bydgoszczy Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Toruniu. Wg stanu z sierpnia 2017 r. na terenie miasta wyodrębniono 86 stref ochrony „AW” i „W” ze znaczną ilością stanowisk w ramach obszarów chronionych.

Od końca lat 70. XX w. prowadzony jest program Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP), którego celem jest inwentaryzacja zasobów archeologicznych kraju. Wszystkie wyniki AZP dla danego województwa są przechowywane i udostępniane we właściwym Urzędzie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (Delegatura w Bydgoszczy).

W świetle ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami przedmioty będące zabytkami archeologicznymi (przypadkowo znalezionymi, odkrytymi albo pozyskanymi w wyniku badań archeologicznych) stanowią własność Skarbu Państwa.

Załącznik nr 3. Wykaz stanowisk archeologicznych na terenie Bydgoszczy.**Gminna ewidencja zabytków**

Najliczniejszą grupę zabytków o potwierdzonej wartości kulturowej stanowią obiekty znajdujące się w zasobach gminnej ewidencji zabytków (GEZ). W oparciu o art. 21 *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* z dn. 23 lipca 2003 r. gminna ewidencja zabytków stanowi podstawę do sporządzania programów opieki nad zabytkami. W gminnej ewidencji zabytków winny znaleźć się

zabytki wpisane do rejestru zabytków, zabytki znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków prowadzonej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków i inne zabytki wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy prowadzi wójt, burmistrz lub prezydent miasta. Założenie gminnej ewidencji zabytków samo w sobie nie jest formą ochrony zabytków. Na podstawie jej zawartości ustala się ochronę w poszczególnych dokumentach – miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, decyzjach o warunkach zabudowy czy decyzjach lokalizacji celu publicznego.

W gminnej ewidencji zabytków miasta Bydgoszczy przyjętej Zarządzeniem Nr 439/2015 Prezydenta Miasta Bydgoszczy z dnia 7 sierpnia 2015 znajduje się 2.596 zabytków architektury i budownictwa, zespołów obiektów, cmentarzy i założeń zieleni. Ewidencja jest zasobem o charakterze otwartym, podlegającym aktualizacji i weryfikacji. Dnia 29.08.2017 Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków pismem WUOZ.DB.RDZ.513579.2017.HM przekazał Prezydentowi Miasta Bydgoszczy zaktualizowaną listę obiektów nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków województwa kujawski pomorskiego bądź ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków nieruchomości. Zweryfikowana i zaktualizowana gminna ewidencja zabytków Miasta Bydgoszczy zostanie przyjęta nowym zarządzeniem.

Załącznik nr 4 Zasób wojewódzkiej ewidencji zabytków znajdujących się na terenie Bydgoszczy

Zasoby muzealne

W placówkach muzealnych Bydgoszczy przechowywany jest znaczny zasób zabytków ruchomych z różnych dziedzin tematycznych, gromadzonych i prezentowanych na stałych i czasowych ekspozycjach (w tym zbiory malarstwa, rzeźby, rzemiosła, zbiory etnograficzne i zabytki kultury materialnej, zabytki historyczne i in.) Zbiory muzealne są włączone spod kompetencji konserwatora zabytków. W myśl ustawy z dnia 21 listopada 1996r. o muzeach (Dz.U. z 2007 Nr 136, poz. 956 ze zm.) merytoryczną opiekę nad zbiorami sprawuje muzeum.

Wykaz bydgoskich placówek muzealnych:

- Muzeum Okręgowe im. Leona Wyczółkowskiego, ul. Gdańska 4
- Explozeum DAG Fabrik Bromberg, oddział Muzeum Okręgowego, Glinki
- Muzeum Dyplomacji i Uchodźstwa Polskiego, przy Instytucie Historii UKW, Berwińskiego 4
- Muzeum Wojsk Lądowych, ul. Czerkaska 2
- Biblioteka Bernardynów, WiMBP, ul. Długa 41
- Muzeum Farmacji Apteki „Pod Łabędziem”, ul. Gdańska 5
- Muzeum Kanału Bydgoskiego, ul. Nowogrodzka 3
- Muzeum Misyjne, Wyższe Seminarium Duchowne Zgromadzenia Ducha Świętego, ul. Jana Pawła II 117.
- Muzeum Wodociągów, Wieża Ciśnień (ul. Filarecka) i Las Gdański (ul. Gdańska 242),
- Muzeum Oświaty, ul. M. Curie-Skłodowskiej 4
- Muzeum Wolności i Solidarności, Pl. Kościeleckich 8
- Muzeum Fotografii, ul. Królowej Jadwigi 14
- Muzeum Mydła i Historii Brudu, ul. Długa 65

- Muzeum Energetyki, d. kaszarnia, ul. Mennica 2a
- Izba Tradycji Bydgoskich Dróg Żelaznych, ul. Inwalidów
- Izba Pamięci Adama Grzymały - Siedleckiego, ul. Libelta 5/10
- Galeria Sportu Bydgoskiego, ul. Gdańska 163

6.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy.

W *Wojewódzkim Programie Opieki nad Zabytkami* dokonano wartościowania elementów dziedzictwa kulturowego, wskazując zabytki o najwyższym znaczeniu dla zasobów kulturowych województwa kujawsko-pomorskiego, które wyróżniają je na tle innych w regionie i są charakterystyczne dla tego obszaru.

Z zasobów dziedzictwa kulturowego Bydgoszczy na liście najwartościowszych zabytków znalazły się następujące obszary i obiekty:

Układ urbanistyczny miasta:

- układ przestrzenny miasta średniowiecznego z Wyspą Młyńską, założony na planie eliptycznym, ukształtowany w wyniku lokacji miasta z prostokątnym rynkiem i szachownicowym układem ulic. Układ w dużej mierze zachowany, częściowo zachowane mury obronne wzdłuż ul. Wały Jagiellońskie z reliktem baszty.
- relikty średniowiecznych murów miejskich z ok. 1484 r., zachowane na odcinku równoległym do ul. Pod Blankami, oraz z zachowaną basztą przy posesji Nowy Rynek 3-5;
- Wyspa Młyńska położona w zakolu Brdy z częściowo zachowanym zespołem młynów i spichlerzy.

Budynki administracyjne:

- budynek dawnego ratusza, obecnie hotel „Ratuszowy”, ul. Długa 37, 1830-1833, 1880, 1908;
- budynek Deputacji Kameralnej, ob. Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna (Stary Rynek 24), z lat 1774-1778; od 1781 r. do 1905 r.
- siedziba Regencji Bydgoskiej projekt Schinkla, ob. Urząd Wojewódzki (ul. Jagiellońska), wzniesiona w latach 1834-1836;
- zespół d. Urzędu Powiatowego, ul. Słowackiego 7, 1904-1906;
- budynek Dyrekcji Kolei (ul. Dworcowa) – 1886-1889 r.;
- budynek Dyrekcji Żeglugi Bydgoskiej (ul. Grodzka), ob. siedziba Banku Rozwoju eksportu, zbudowany pod koniec XIX w. duchu manieryzmu niderlandzkiego;

Sądy, więzienia:

- budynek sądu, od 1908 r. biblioteka; Królewski Urząd Sądowy, ob. Sąd Okręgowy, ul. Wały Jagiellońskie 2, 1903-1905;

- Sąd Powiatowy, ob. Rejonowy, ul. Wały Jagiellońskie 4, 1875;

Pocza:

– neogotycki budynek Poczta Główna (ul. Jagiellońska), zbudowana w latach 1883-1889;

Budynki szkolne:

– dawne kolegium Jezuitów – ob. Urząd Miejski, (ul. Jezuicka) zbudowany w 1638 r. z fundacji bpa K. Działyńskiego dla jezuitów sprowadzonych do miasta w 1617 r.; rozbudowywany w latach 1697-1702 i w 1879 r.;

- zespół budynków Instytutu Rolniczego, (Pl. Weysenhoffa), ob. UKW, 1903-1906;

- ewangelickie seminarium nauczycielskie, ob. budynek UT-P, ul. Bernardyńska 6, 1880;

- Zespół Szkoły Wojennej, ul. Gdańska 190, 1913-1914;

- szkoła, ob. Liceum Sztuk Plastycznych, ul. Konarskiego 2, 1875-1878;

- Miejska Szkoła Realna, ob. UKW, ul. Kopernika 1, 1905-1907;

- Szkoła Rzemiosła i Przemysłu Artystycznego, ob. Zespół Szkół Mechanicznych, ul. Świętej Trójcy 37, 1910-1911

Budynki instytucji kultury, siedziby towarzystw:

- budynek Filharmonii Pomorskiej, ul. Libelta 16, 1954-1958;

- budynek Bydgoskiego Towarzystwa Wioślarskiego, obecnie restauracja, ul. św. Floriana 6a, 1913-1914;

Inne budynki publiczne w tym: posterunki policji, straży pożarnej, szpitale, zajazdy, hotele, koszary, hale targowe

- zespół budynków Straży Pożarnej, ul. Pomorska 18, 1909-1911;

- Hotel „Pod Orłem”, ul. Gdańska 14, 1893-1896;

- szpital miejski, ob. uniwersytecki, zbudowany w 1928 wg projektu Antoniego Jaworskiego;

- Hala Targowa ul. Podwale, 1904 r.;

- dom towarowy, ul. Gdańska 15, 1910-1911;

- zespoły koszarowe Bydgoszczy (2. poł. XIX w),

Kamienice mieszczańskie z pierwotnej zabudowy Starego Miasta:

- kamienica na rogu Magdzińskiego/Stary Rynek – XVI-XVIII wiek,

- zachowane piwnice z przełomu XV/XVI w. w kamienicach staromiejskich;

Spichrze:

- ul. Grodzka 7-11, ob. Muzeum Okręgowe w Bydgoszczy (zespół trzech najstarszych spichlerzy z końca XVIII i początku XIX w.);

- Stary Port (1830-1840);

- Wyspa Młyńska usytuowana w zakolu Brdy, złożona pierwotnie z trzech wysp, ob. jedna wyspa z zachowanym historycznym układem z wybrukowaną ulicą Mennica z kompleksem budynków spichlerno-młynarskich;

Założenia parkowe:

- park im. Kazimierza Wielkiego na Przedmieściu Gdańskim, założony ok. 1835 r. w miejscu XVII-wiecznego ogrodu klasztornego, z częściowym wykorzystaniem niektórych jego elementów (staw), z okazałym stupećdziesięcioletnim drzewostanem (kasztanowce, dęby, klony, jesiony, lipy);
- planty nad Starym Kanałem Bydgoskim; park założony w 1774 r., obejmuje trasy spacerowe w otoczeniu Starego Kanału, wokół starodrzew (m.in. topole czarne);
- park na Wzgórzu Dąbrowskiego z zespołem architektoniczno-krajobrazowym: Wieża Ciśnień, stawy kaskadowe i obeliski upamiętniający gen. Dąbrowskiego, który z tego miejsca w 1806 r. dowodził podczas szturm na Bydgoszcz;
- park na Wzgórzu Wolności, mieści m.in. Cmentarz Bohaterów Bydgoszczy założony na miejscu dawnej Wieży Bismarcka. Powstał w 1904 r. w stylu tatrzańskim na skraju skarpy pradoliny;
- Park Kochanowskiego
- Ogród Botaniczny UKW

Kościół gotyckie w układach urbanistycznych:

- kościół parafialny p.w. śś. Mikołaja i Marcina, wybudowany w latach 1466-1502, (1555 – dobudowa kaplicy św. Anny, 1605 – dobudowa kaplicy św. Szczepana, 1612 – dobudowa kaplicy św. Jana Ewangelisty, 1617 – dobudowa kaplicy śś. Fabiana i Sebastiana);
- kościół pobernardyński wzniesiony w latach 1545-1552;
- kościół p.w. Wniebowzięcia NMP (dawniej kościół klasztorny klarysek), zbudowany w latach 1582-1642 na miejscu drewnianego kościoła p.w. św. Ducha i szpitala;

Obiekty sakralne XIX- i XX-wieczne:

- kościół jezuitów p.w. św. Andrzeja Boboli wzniesiony w latach 1900-1903 wg projektu H. Seelinga;
- kościół p.w. Świętej Trójcy zbudowany z całym zespołem parafialnym wg projektu Rogera Sławskiego w latach 1910-1912;
- kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa zbudowany w latach 1910-1912;
- kościół p.w. śś. Apostołów Piotra i Pawła zbudowany w latach 1872-1878 wg projektu arch. Fryderyka W. Adlera;
- kościół p.w. św. Wincentego a'Paulo (bazylika mniejsza) zbudowany w latach 1925-1937 jako wotum dziękczynne za powrót Pomorza do Macierzy;

Synagoga i bożnice:

- synagoga, 3. ćw. XVIII - 1827, ul. Bydgoska 22;

Zabytki techniki:

- Kanał Bydgoski, łączą Noteć z Brdą w Bydgoszczy (1773-1774, 1908-1915), tworzony przez szlak wodny z urządzeniami hydrotechnicznymi (9 śluz, 1 jaz), 6 budynków maszynowni, 2 budynki sterowni, 3 budynki obsługi, 5 budynków mieszkalnych („dom śluzowego”),
- zespół Śluzy Miejskiej Nr 2 w Bydgoszczy (1908-1912), w skład której wchodzi śluza, 3 budynki maszynowni, budynek sterowni i dom śluzowego,
- elementy zespołu Wyspy Młyńskiej: kaszarnia 1898; turbinownia 1923; młyn 1849-1851;
- wodociągowa wieża ciśnień, ul. Filarecka, 1899-1900;
- zespół budynków stacji wodociągów „Las Gdański”, 1900;
- stara octownia, ul. Trybunalska 2, 2. poł. XIX;

7. Ocena stanu zachowania dziedzictwa kulturowego Bydgoszczy

Analiza szans i zagrożeń.

Wskazanie mocnych i słabych stron oceny stanu dziedzictwa kulturowego, uwarunkowań jego ochrony oraz realizowanej przez Miasto polityki rozwoju przestrzennego i społeczno-gospodarczego zostało dokonane w celu określenia priorytetów gminnego programu opieki nad zabytkami.

Mocne strony:

- różnorodność zasobów dziedzictwa kulturowego Bydgoszczy;
- dobrze utrzymane zespoły sakralne i budynki użyteczności publicznej;
- duże nasycenie tkanki miejskiej zabytkami XIX wiekowej architektury;
- zachowane historyczne układy przestrzenne miasta z okresu średniowiecznych lokacji: Bydgoszczy i Starego Fordonu oraz z okresu dynamicznego rozwoju miasta w II poł. XIX i pocz. XX w.;
- duża liczba terenów zieleni komponowanej (parki, skwery, ogrody, bulwary nadrzeczne);
- uwzględnienie zagadnień z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego w dokumentach strategicznych i planistycznych;
- uregulowany stan własnościowy większości obiektów zabytków;

- niewielka ilość pustostanów;
- pozytywne rezultaty inwestycji prywatnych na rzecz rewaloryzacji zabytkowych obiektów mieszkalnych;
- dobre rozpoznanie zasobów dziedzictwa kulturowego miasta, duża część miasta objęta dokumentacją studialną, gminna ewidencja zabytków nieruchomości;
- położenie miasta na granicy stref geograficzno-kulturowych;
- atrakcyjne w skali kraju zabytki techniki - Kanał Bydgoski i relikty niemieckiej fabryki zbrojeniowej DAG Fabrik Bromberg - umożliwiające rozwój turystyki tematycznej;
- dobry stan środowiska naturalnego, które nie wpływa negatywnie na obiekty zabytkowe;
- działalność stowarzyszeń i organizacji pozarządowych na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego;
- przyjęcie i realizacja uchwały Rady Miasta o dotacjach do remontów obiektów rejestrowych nie należących do gminy;
- przejście części kompetencji WKZ i powołanie Biura Konserwatora Zabytków w strukturze Urzędu Miasta;

Słabe strony:

- dekapitalizacja zabudowy mieszkalnej w historycznych dzielnicach miasta;
- zły stan zachowania i zaniechanie użytkowania zabytkowych obiektów przemysłowych;
- niewystarczająca dokumentacja elementów wyposażenia architektonicznego zabytków (stolarka, sztukaterie, witraże, kowalstwo, wnętrza);
- niewystarczające środki finansowe w budżecie miasta na wsparcie działań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego;
- obszary miasta bez obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- brak dostatecznej dbałości użytkowników o estetykę historycznych przestrzeni miejskich (reklamy, graffiti, wandalizm);
- brak możliwości prawnych dofinansowywania przez gminę remontów zabytków ujętych w gminnej ewidencji zabytków
- brak odpowiedniego poczucia odpowiedzialności i kompetencji użytkowników obiektów zabytkowych w zakresie ochrony zabytków;
- duża liczba wartościowych obiektów zabytkowych, które nie są objęte ochroną w formie wpisu do rejestru zabytków;
- braki w prawidłowym zagospodarowaniu otoczenia zabytków, podwórek, zaułków;
- brak działań rewitalizacyjnych w zdegradowanych dzielnic o historycznym charakterze.

Szanse:

- wzrost świadomości i poczucia społecznej odpowiedzialności za stan obiektów o wartości zabytkowej i przestrzeni publicznej;
- wprowadzanie nowoczesnych metod badawczych i naukowych w dziedzinie rewaloryzacji, konserwacji i dokumentacji obiektów zabytkowych;
- możliwość wsparcia projektów inwestycyjnych funduszami pomocowymi pochodzącymi z różnych źródeł: UE, państwowych, regionalnych;
- wykorzystanie wzorów europejskich z zakresu rewaloryzacji zabytków i rewitalizacji obszarów zdegradowanych;
- rozwój i wzrost skuteczności działań edukacyjnych, przybliżających dzieje miasta oraz działań w kierunku ochrony zabytków;
- zwiększanie wśród właścicieli obiektów zabytkowych wiedzy z zakresu zarządzania zabytkowymi budynkami mieszkalnymi;
- wzrost świadomości wartości obiektu zabytkowego jako produktu turystycznego;
- kreowanie nowych obszarów i produktów turystycznych w oparciu o atrakcyjny sposób zagospodarowania obiektów zabytkowych (np. Wyspa Młyńska, Exploseum);
- zwiększenie dostępności historycznych szlaków wodnych;
- wzrost świadomości ekologicznej, ochrona zabytkowych założeń zieleni;
- poprawa informacji o zabytkach przez wprowadzanie nowoczesnych systemów informacji turystycznej.

Zagrożenia:

- brak jasnych i przejrzystych przepisów regulujących działania przy obiektach zabytkowych niewpisanych do rejestru zabytków;
- niewłaściwe zmiany funkcji budynków zabytkowych, zagrażające degradacją historycznych struktur;
- = samowole budowlane - wprowadzanie elementów niezgodnych z historyczną kolorystyką, agresywnych nośników reklamowych, architektury bez kontekstu przestrzennego;
- nieuzasadniona wymiana elementów budynków (stolarka okienna, bramy) na współczesne materiały (PCV) oraz termomodernizacje budynków w formie izolacji zewnętrznych;
- niezbyt skuteczna egzekucja prawna w zakresie samowoli budowlanych oraz dewastacji zabytków i środowiska kulturowego;
- brak dostatecznego nadzoru nad remontami i przebudowami obiektów znajdujących się w zasobach gminnej ewidencji zabytków;

- brak odpowiednich środków na badania (architektoniczne, archiwalne, archeologiczne, konserwatorskie), stanowiące podstawę do właściwego projektowania i zagospodarowania obiektów zabytkowych;
- zbyt duże obciążenie ruchem komunikacyjnym ulic śródmiejskich o wartościowej zabudowie.

8. Założenia Programu opieki nad zabytkami Miasta Bydgoszczy

Cele strategiczne gminnego programu opieki nad zabytkami zostały sformułowane zgodnie z treścią art. 87 ust. 2 *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*.

Ustawodawca określił je następująco:

1. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania miasta;
2. Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
4. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
5. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
6. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
7. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

W oparciu o powyższe cele strategiczne wyznaczono cele Gminnego programu opieki nad zabytkami Bydgoszczy, zwane dalej Priorytetami, których realizacji będą służyć określone kierunki działań i zadania.

Priorytet I

Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako elementu rozwoju społeczno-gospodarczego Bydgoszczy

Priorytet II

Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego Bydgoszczy

Priorytet III

Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości

PRIORYTET I

Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako elementu rozwoju społeczno-gospodarczego Bydgoszczy

Kierunki działań	Zadania
<p>Zahamowanie procesu degradacji zabytków i poprawa stanu ich zachowania</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i budowlanych przy obiektach zabytkowych stanowiących własność gminy; - Realizacja programów związanych z rewitalizacją wyznaczonych obszarów miasta; - Konserwacja zabytkowych nagrobków i kaplic zlokalizowanych na cmentarzach wpisanych do rejestru zabytków; - Podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością gminy; - Merytoryczne wsparcie właścicieli zabytków nie będących własnością gminy w staraniach i uzyskanie środków zewnętrznych na renowację zabytków; - Zmiana sposobu użytkowania lub adaptacja nieużytkowanych obiektów zabytkowych (będących własnością gminy) do nowych funkcji; - Rewaloryzacja zespołów zabytkowej zieleni (w tym gminnych parków, cmentarzy, obszarów nieczynnych cmentarzy); - Dofinansowanie prac rewaloryzacyjnych przy obiektach niebędących własnością gminy poprzez uchwałę dotyczącą dotacji na prace remontowo konserwatorskie przy zabytkach ruchomych i nieruchomych; - Tworzenie programów ochrony zabytków przemysłowych; - Rewaloryzacja zabytkowych obiektów przemysłowych z możliwością ich adaptacji do nowych funkcji; - Pomoc w zabezpieczeniu obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą (montaż instalacji przeciwpożarowej i alarmowej, monitoringu wizyjnego, zabezpieczeń przeciw włamaniom, znakowanie i ewidencjonowanie zabytków ruchomych itp.); - Prowadzenie systematycznych kontroli stanu zachowania i sposobu użytkowania obiektów zabytkowych, w tym opracowanie planów kontroli zabytków zagrożonych.

Podjęmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne

- Określenie zasad i ich wdrażanie w zakresie umieszczania szyldów i reklam na obiektach zabytkowych;
- Prowadzenie bieżących prac porządkowych przy zabytkowych zespołach zieleni: parkach, cmentarzach, obszarach nieczynnych cmentarzy;
- Rewaloryzacja (w nawiązaniu do historycznych rozwiązań) nawierzchni ulic i ciągów pieszych w obrębie Starego Miasta;
- Iluminacja najcenniejszych i najlepiej eksponowanych zabytków.

PRIORYTET II

Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego

Kierunki działań	Zadania
<p>Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, szczególnie obszarów o dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi oraz obszarów wskazanych do ochrony w studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego gminy; - Realizacja zadań wynikających z dokumentów strategicznych, studiów historyczno-konserwatorskich w realizacji zagospodarowania przestrzennego Bydgoszczy; - Konsekwentne egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i prawa budowlanego w zakresie samowoli budowlanych na obszarach ochrony konserwatorskiej i obiektach rejestrowych; - Ochrona panoram obiektów o dużych wartościach kulturowych.

<p>Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Doprowadzenie do złożenia przez właścicieli i użytkowników Kanału Bydgoskiego wniosku o nadanie statusu Pomnika Historii oraz sporządzenie planu jego ochrony oraz opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego tego obszaru; - Wystąpienie do wojewódzkiego konserwatora zabytków z wnioskiem o wpisanie do rejestru; zabytków cennych obszarów i obiektów zabytkowych; - Opracowanie dokumentacji (analiza stanu, rozpoznanie obiektów) i programów ochrony zabytków przemysłowych; - Aktualizacja zasobów gminnej ewidencji zabytków. - Utworzenie Parku Kulturowego Ulicy Cieszkowskiego
<p>PRIORYTET III</p>	
<p>Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości</p>	
<p>Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Udostępnienie informacji o zabytkach Bydgoszczy na stronie internetowej; - Utworzenie systemu informacji i promocji (bazy danych) środowiska kulturowego; - Opracowanie cyfrowej, przestrzennej mapy zabytków gminy, jako formy promocji ułatwiającej dotarcie do wszystkich elementów dziedzictwa kulturowego.
<p>Edukacja i popularyzacja wiedzy o bydgoskim dziedzictwie kulturowym</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Organizowanie szkoleń związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego i udział w szkoleniach; - Organizowanie i wspieranie realizacji konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych; - Wydawanie i wspieranie publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego Bydgoszczy; - Popularyzacja dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych przy zabytkach- nagroda Feniksa; - Organizowanie konkursów na najlepszego użytkownika obiektu zabytkowego; - Ustanowienie i przyznawanie nagrody za osiągnięcia w dziedzinie upowszechniania i

	<p>ochrony dziedzictwa kulturowego Bydgoszczy;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Opracowanie cyklu szkoleń dla przedstawicieli wspólnot mieszkaniowych i indywidualnych właścicieli, nt. standardów w zakresie rewaloryzacji i remontownia obiektów zabytkowych oraz możliwości pozyskiwania funduszy na ten cel, a także sprawnego zarządzania.
<p>Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Prowadzenie monitoringu i weryfikacji obiektów uwzględnionych w gminnej ewidencji zabytków; - Sporządzanie dokumentacji konserwatorskich w postaci studiów historyczno-konserwatorskich , studiów krajobrazowych, badania historyczno-architektoniczne dla zabytków i zespołów zabytkowych oraz kwartałów zabudowy; - Sporządzanie studiów konserwatorskich kolorystyki dla jednorodnych ciągów zabudowy, pierzei i mieszkaniowych zespołów budowlanych; - Wykonywanie inwentaryzacji architektoniczno-konserwatorskiej zagrożonych obiektów zabytkowych; - Inicjowanie badań archeologicznych na terenie miasta.
<p>Promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego służąca kreacji produktów turystyki kulturowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Opracowanie nowych szlaków turystycznych wykorzystujących walory dziedzictwa kulturowego Bydgoszczy i rozwijanie szlaków już istniejących; - Wspieranie projektów i ich realizacji mających na celu promowanie walorów kulturowych Bydgoszczy jako potencjału dla rozwoju turystyki kulturowej; - Współpraca merytoryczna i wspieranie działalności organizacji pozarządowych zajmujących się promocją dziedzictwa kulturowego Bydgoszczy; - Modernizacja elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej; - Wprowadzenie zintegrowanego systemu informacji audio i wizualnej (m.in. za pomocą tablic informacyjnych, aplikacji telefonii mobilnej) obejmującego zasoby i wartości dziedzictwa kulturowego Bydgoszczy.

9. Źródła finansowania zadań związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego Bydgoszczy

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami rozstrzyga kwestie związane z finansowaniem działań związanych z ochroną zabytków. Obowiązek finansowania działań w celu utrzymania zabytku w dobrej kondycji technicznej spoczywa na osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do danego obiektu.

Art. 71. ust. 2 ustawy określa, że sprawowanie opieki nad zabytkiem wpisanym do rejestru zabytków, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich, budowlanych dla obiektów, których właścicielem lub użytkownikiem jest samorząd, stanowi zadanie własne samorządu, jednak art. 73 mówi, że osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne posiadające tytuł prawny do zabytku mogą ubiegać się o dotacje celową z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku.

Formy i zasady dofinansowania z budżetu Gminy Bydgoszcz prac przy zabytkach rejestrowych zlokalizowanych w granicach administracyjnych miasta i niebędących własnością gminy zawarte są w Uchwale Nr XLVI/995/2005 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 27 kwietnia 2005 r. w sprawie zasad udzielania i rozliczania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków oraz Uchwale nr XI/139/15 Rady Miasta Bydgoszczy z 29 kwietnia 2015 roku w sprawie zmiany zasad udzielania i rozliczania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków.

Zadania własne gminy w zakresie ochrony zabytków, takie jak finansowanie remontów obiektów pozostających mieniem komunalnym, rewaloryzacja miejskich przestrzeni publicznych, promocja walorów turystycznych miasta, prowadzenie zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami (budżet Biura Konserwatora Zabytków) zapisane są w programowych dokumentach finansowych miasta i są uwzględniane w budżecie miasta.

Zasady finansowania opieki nad zabytkami z budżetu państwa uregulowane są zapisami Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 14 października 2015 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. z 2015 r., poz. 1789). Zgodnie z ww. przepisami, obowiązek finansowania prac przy zabytku spoczywa na właścicielu lub posiadaczu zabytku, przy czym osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna, będąca właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadająca taki zabytek w trwałym zarządzie, może ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku.

Dotacje przyznawane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego mogą być udzielane na prace realizowane w ramach programów operacyjnych ogłaszanych przez MKiDN.

Jednym ze źródeł finansowania sakralnych obiektów zabytkowych jest Fundusz kościelny Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Ze środków finansowych pozostających w dyspozycji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków właściwego dla terenu, na którym zlokalizowany jest obiekt zabytkowy wpisany do rejestru zabytków są przyznawane dotacje na prace konserwatorskie na podstawie wniosków złożonych przez właścicieli, posiadaczy lub użytkowników zabytków.

Samorząd Województwa Kujawsko – Pomorskiego na podstawie Uchwały Nr XXV/497/08 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 8 września 2008 r. (zm. Uchwałą Nr XXXII/723/09 z 6 kwietnia 2009 i Nr XXXIX/952/09 z 26 października 2009 r. w sprawie ustalenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru położonych na terenie Województwa Kujawsko-Pomorskiego corocznie uwzględnia środki przeznaczone na wspieranie zadań z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami.

Fundusze strukturalne Unii Europejskiej są narzędziami realizacji polityki spójności prowadzonej przez Unię Europejską w celu wyrównywania różnic społecznych i gospodarczych w krajach członkowskich. W latach 2017 – 2020 funkcjonują: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny oraz Fundusz Spójności. Na poziomie poszczególnych państw członkowskich UE polityka spójności jest realizowana za pomocą programów krajowych (m.in. Program Operacyjny „Infrastruktura i Środowisko”, a w nim: VIII Oś Priorytetowa: „Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego”) oraz regionalnych takich jak:

Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020, w którym uwzględniono działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego w tym konserwacji zabytków oraz przystosowanie obiektów do pełnienia nowych funkcji) a także działania związane z infrastrukturą spójności społecznej (w tym: rewitalizacja obszarów zdegradowanych oraz odnowa części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych).

10. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Zakłada się, że Program Opieki nad Zabytkami Bydgoszczy będzie wykonywany za pomocą następujących instrumentów:

- **instrumentów prawnych** – wynikających z przepisów ustawowych (np. uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, tworzenie parków kulturowych, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy, wykonywanie decyzji administracyjnych, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków)
- **instrumentów finansowych** - finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych
- **instrumentów koordynacji** - poprzez realizacje projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, współpraca z organizacjami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami
- **instrumentów społecznych** - poprzez działania edukacyjne promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami
- **instrumentów kontrolnych** - poprzez aktualizację gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego

Zgodnie z art. 87 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami odpowiedzialnym za realizację Programu opieki nad zabytkami jest Prezydent Miasta Bydgoszczy.

Odpowiedzialnym za merytoryczną realizację Programu jest Miejski Konserwator Zabytków.

11. Zasady oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z art. 87 ust. 5 *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* Prezydent Miasta przedkłada Radzie Miasta sprawozdanie z realizacji programu. Wykonanie sprawozdania będzie poprzedzać ocena poziomu realizacji programu opieki nad zabytkami uwzględniająca:

Wykonanie zadań przyjętych do realizacji w okresie czteroletniego obowiązywania Programu opieki nad zabytkami
Efektywność ich wykonania.

Ocena realizacji programu prowadzona będzie w oparciu o następujące wskaźniki realizacji celów programu:

Priorytet I - Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako elementu rozwoju społeczno-gospodarczego Bydgoszczy

- liczba przeprowadzonych prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność gminy
- wielkość środków zewnętrznych pozyskanych na rewaloryzację zabytków będących własnością gminy
- liczba adaptacji obiektów zabytkowych do nowych funkcji
- liczba prac rewaloryzacyjnych przy zespołach historycznej zieleni komponowanej
- wielkość środków finansowych z budżetu gminy przeznaczonych na dotację do prac przy zabytkach nie będących własnością gminy
- liczba stworzonych programów ochrony dla zabytków przemysłowych
- liczba przeprowadzonych i wspieranych dotacjami prac remontowych zabytków przemysłowych
- liczba obiektów zabezpieczonych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą
- liczba wykonanych kontroli stanu zachowania i sposobu użytkowania obiektów zabytkowych
- liczba prac porządkowych w zabytkowych zespołach zieleni
- liczba obiektów z wykonanym projektem iluminacji
- liczba poddanych rewaloryzacji ulic i ciągów pieszych w rejonie Starego Miasta

Priorytet II – Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego

- liczba nowych planów miejscowego zagospodarowania przestrzennego
- liczba nowych wpisów do rejestru zabytków
- liczba wykonanych dokumentacji konserwatorskich i programów ochrony
- uzyskanie dla Kanału Bydgoskiego statusu Pomnika Historii

Priorytet III - Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości

- liczba zorganizowanych przedsięwzięć kulturalnych, konkursów, spotkań, szkoleń, warsztatów i innych działań edukacyjnych z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego
- liczba opublikowanych materiałów popularnonaukowych, edukacyjnych i informacyjnych z zakresu dziedzictwa kulturowego;
- liczba wyznaczonych nowych szlaków kulturowych bądź zagospodarowania istniejących szlaków;
- liczba opracowań studialnych, dokumentacji i inwentaryzacji architektoniczno-konserwatorskich dla zabytków i zespołów zabytkowych;

Priorytety określone w Programie Opieki nad Zabytkami Miasta Bydgoszczy na lata 2017- 2020 będą realizowane wszechstronnie poprzez różnorodne i komplementarne zadania, które w całości będą prowadziły do osiągnięcia założonych celów. Zadania te obejmują zarówno działania bezpośrednio wpływające na poprawę stanu zachowania bydgoskich zabytków, jak i projekty, upowszechniające i promujące lokalne dziedzictwo kulturowe oraz zwiększające świadomość społeczną w zakresie potrzeby jego zachowania. Aby osiągnąć wymierne i trwałe efekty podobne działania powinny być kontynuowane w kolejnych latach, co przyczyni się do zwiększenia jego atrakcyjności turystycznej oraz do budowania silnej tożsamości lokalnej jego mieszkańców.

ZAŁĄCZNIKI

ZAŁĄCZNIK Nr 1- REJESTR ZABYTEKÓW Z TERENU BYDGOSZCZY

Wykaz obszarów i obiektów wpisanych do rejestru zabytków Województwa Kujawsko-Pomorskiego, sierpień 2017

<i>Lp.</i>	<i>Adres</i>	<i>Obiekt</i>	<i>Wiek</i>	<i>Nr rejestru</i>
OBSZARY				
1.	Kanał Bydgoski	Stary i Nowy Kanał	1773-1774	A/900/1-27 30.XI.2005
2.	Mury Miejskie		XIV/XV w	A/1284 z 16.10.1957 r
3.	Stare Miasto			A/324 z 06.07. 1984 r.
4.	Śluza Miejska	Zespół Śluzy wraz z towarzystwą jej zabudową	1908- 14,1962	A/901/1-5
5.	Wyspa Młyńska	Teren Wyspy Młyńskiej wraz z drzewostanem i brukowaną drogą		A/774 z 16.02.1995
6.	Plac Weysenhoffa 11	Teren z drzewostanem i zespołem budynków Instytutu Hodowli i klimatyzacji Roślin		A/709 z 11.04.1994
KOŚCIOŁY I CMENTARZE				
7.	Bernardyńska	Klasztor bernardyński	II poł. XVI	A/674/2 z 30.09.1992
8.	Bernardyńska 2	Kościół bernardyński	1552-1557	A/ 674/1 z 04.03. 1931
9.	Cechowa	Cmentarz rzym.-kat.	k. XVIII	A/1029 z 21.08. 1991
10.	Farna 8	Kościół	1466-1502	A/740 z

				03.11.1960
11.	Gdańska 2	Kościół klarysek	1582-1646	A/209 z 03.03.1931
12.	Głucha	Kościół rzymsko- katolicki p. w Św. Antoniego z Padwy		A/1159
13.	Grunwaldzka 15	Cmentarz	1889	A/879 z 28.06.1993
14.	Kapliczna 1	Kościół	1923-1925	A/858/1 z 28.06. 1995
15.	Kapliczna 1	Stara cz. cmentarza	pocz. XX w.	A/858/2
16.	Kcyńska	Układ cmentarza	1890	A/1038/1 z 04.09.1993
17.	Kcyńska	Kaplica	XIX w.	A/1038/2
18.	Nakielska 68 A	Kościół	1905-1906	A/841 z 10.06.1998
19.	Nowogrodzka	Kościół rzymskokatolicki	1912-1913	A/1354 z 26.02. 2008
20.	Nowy Rynek 5	Cerkiew	3 ćw. XIX w.	A/285 z 28.12.2004
21.	Ossolińskich 2	Kościół	1924-1939	A/846/1 z 30.05.1996
22.	Ossolińskich 2	Park	1924-1939	A/846/2
23.	Piastowa	Cmentarz	1934	A/1036/1 z 29.04.1993
24.	Piastowa	Kaplica cment.	1935	A/1036/2
25.	Pomorska 41	Kościół	XIX w.	A/805 z

				16.09. 1989
26.	Plac Kościeleckich 7	Kościół	1900-1903	A/843 z 15.12.1998
27.	Plac Wolności	Kościół	1872-1876	A/751 z 05.10.1971
28.	Rynek 5-Fordon	Kościół	I poł. XVII	A/863 z 20.10.1994 r.
29.	Plac Piastowski	Kościół	1900-1913	A/746 z 10.12.1971
30.	Sikorskiego 9	Kościół	1879	A/851 z 01.04. 1996
31.	Św. Trójcy 26	Kościół	1910-1912	A/752 z 20.09. 1971
32.	Toruńska 166	Kościół ewang.-unijny	1903-1906	A/852 z 30.01. 1996
33.	Toruńska	cment rzym-kat.	k. XIX w.	A/1088 z 24.11.1993
34.	Warszawska	Kościół ewang.-augsb.	1896-1897	A/897 07.11.05
35.	Zaświat	układ cmentarza		A/820/1 z 28.03.1994
36.	Zaświat	Kaplica	pocz. XX w.	A/820/2
37.	Zaświat	kostnica	pocz. XX w.	A/820/3

BUDYNKI

38.	Babia Wieś 3	Szałas wioślarski	1933-1937	A/1103 z 19.11.1993
39.	Batorego1	dom	k. XIX w.	A/969 z 02.02.1993
40.	Batorego 4	dom	1777-1780	A/1276 z

				30.03.2007
41.	Bełzy 9	ochronka	1906	A/847 z 27.05.1996
42.	Bernardyńska 6	szkoła	l. 80 XIX w.	A/675 z 30.09.1992
43.	Bydgoska 22	synagoga	1 poł. XIX w.	A/1287 z 25.05. 1991 rok
44.	Chodkiewicza 32	dom	1914	A/1055 z 18.03.1997
45.	Chodkiewicza 14	dom	1907	A/1384 z dnia 16.09.2008
46.	Chodkiewicza 21	dom		A/1575 z 30.11.2011
47.	Chrobrego 8	dom	1890	A/1713 z 18.01.2017
48.	Cieszkowskiego 1	dom	1903-1904	A/1104 z 18.10.1993
49.	Cieszkowskiego 3	dom	1903-1904	A/1105 z 25.10.1993
50.	Cieszkowskiego 6	dom	1897-1898	A/1712 z 11.01.2017
51.	Cieszkowskiego 7	dom	1900-1902	A/1106 z 15.11.1993
52.	Cieszkowskiego 8	dom	1899-1900	A/1585 z 24.03.2011
53.	Cieszkowskiego 9	dom	1900-1902	A/1107 z 16.11.1993
54.	Cieszkowskiego 11	dom	1898-1899	A/1108 z 16.11.1993
55.	Cieszkowskiego 12	dom	1902-1903	A/1524 z dnia 17.04. 2009
56.	Cieszkowskiego 13/15	dom	1902-1904	A/1109 z

				17.11 1993
57.	Cieszkowskiego 14	dom	1899	A/1052 z 17.11. 1993
58.	Cieszkowskiego 16	dom	1901-1903	A/1110 z 22.11.1993
59.	Cieszkowskiego 17	dom	1897-1898	A/1111 z 17.11. 1993
60.	Cieszkowskiego 18	dom	1901-1903	A/1112 z 22.11. 1993
61.	Cieszkowskiego 20	dom	1901-1903	A/1113 z 22.11.1993
62.	Cieszkowskiego 22	dom	1898-1900	A/1087 z 23.11.1993
63.	Długa 2	dom		A/1595 z 08.09.2011
64.	Długa 12	dom	1866-1878	A/1114 z 08.10.1993
65.	Długa 22/Pod Blankami 17	Kamienica z oficynami	1 ćw. XIX w.	A/1561/1-4
66.	Długa 24	dom	ok. 1770	A/744 z 18.12. 1981
67.	Długa 29	dom	1778-1781	A/1261 z 29.12.2006
68.	Długa 31	dom	k. XVIII, rozbud. w II pol. XIX	A/1402 z dn. 18.12.2008
69.	Długa 37	hotel	1880-1884	A/1115 z 08.10.1993
70.	Długa 39	dom	II poł. XIX w	A/984 z 04.02.1992
71.	Długa 41	dom	1798	A/985 z 04.02.1992
72.	Długa 42	dom	4 ćw. XVIII, 3ćw. XIX	A/1538 z dnia 01.09.2009

73.	Długa 53	Dom	1777-1780	A/1325/1 z 12.07. 2007
74.	Długa 62 i Długa 62/Pod Blankami 57	kamienica piwnica	poł. XIX w. 1870/80	A/343/1-2 z 24.02.2005
75.	Dworcowa 19	dom	k. XIX w.	A/968 z 12.11.1992
76.	Dworcowa 63	Dawna Dyrekcja Kolei	1886-1889	A/748 z 10.12.1971
77.	Farna 4	dom	1776,1865- 68	A/1539 z dnia 28.10. 2009
78.	Farna 10	Szkoła paraf	XVIII/XIX w	A/994 z 17.02.1991
79.	Filarecka	Wieża Ciśnień	1899-1900	A/741 z 15.01.1986
80.	Floriana 6 a	dom	1913-1914	A/1091 z 18.01.1994
81.	Focha 4	dom	1901-1902	A/849 z 22.04.1996
82.	Fordońska 156	hala i budynek administracyjny		A/1686/1-2 z 12.11.2015
83.	Garbary 2	willa	1863-1899	A/1066 z 18.04.1995
84.	Garbary 12	dom	1904-1905	A/1556 z dnia 26.03.2010
85.	Garbary 16	dom	1906-1907	A/1535 z dnia 23.07.2009
86.	Garbary 20	dom	1903-1904	A/823/1-2 z 25.05. 1994
87.	Garbary 20	oficyna	pocz. XX w.	A/823/2
88.	Gdańska 4	budynek klasztorny	1615-1618	A/278 z

				22.01. 1953
89.	Gdańska 14	Hotel "Pod Orłem"	1893-1896	A/745 z 15.12. 1974
90.	Gdańska 15	Dom Towarowy	1910-1911	A/747 z 10.12. 1971
91.	Gdańska 16	kamienica	1882-1884	A/1558
92.	Gdańska 20	dom	1887	A/1116 z 18.11.1993
93.	Gdańska 22	dom	ok. 1900	A/987 z 28.05. 1991
94.	Gdańska 28	dom	1897-98	A/1582 z 16.02.2011
95.	Gdańska 30	dom	k. XIX w.	A/1693 z 12.02.2016
96.	Gdańska 33	dom	1876-1878	A/742 z 15.01. 1986
97.	Gdańska 42	dom	1906-1907	A/1059 z 26.08.1996
98.	Gdańska 48	dom	pocz. XIX w.	A/1128/1
99.	Gdańska 48	otoczenie parkowe domu	XIX/XX w.	A/1128/2
100.	Gdańska 48	d. stajnia, ob. garaż	XIX/XX w.	A/1128/3
101.	Gdańska 48	trejaż	XIX/XX w.	A/1128/4
102.	Gdańska 50	willa	1904	A/1129
103.	Gdańska 50	otoczenie parkowe willi		A/1129

104.	Gdańska 63	dom	1894	A/1046 z 25.05.1991
105.	Gdańska 75	dom	1889	A/893 z 12.11.1992
106.	Gdańska 81	dom	1897	A/1056 z 26.02.1997
107.	Gdańska 84	willa	1898-1899	A/1079/1
108.	Gdańska 84	ogród	ok. 1900	A/1079/2
109.	Gdańska 88-90	dom	1888-1901	A/137 z 19.03.2004
110.	Gdańska 92	dom	1900-1903	A/967 z 21.08.1991
111.	Gdańska 93	dom	1890	A/1126/1 z z 05.06. 1993
112.	Gdańska 93	oficyna I	1892-1893	A/1126/2
113.	Gdańska 93	oficyna II	1894	A/1126/3
114.	Gdańska 93	budynek gosp.	1895	A/1126/4
115.	Gdańska 101	dom	1892-1893	A/11 z 12.,10.1999
116.	Gdańska 119	dom	1895-1896	A/1097/1 z 15.04.1994
117.	Gdańska 119	oficyna	l. 20 XX w.	A/1097/2
118.	Gdańska 141	Dom	p. XX w.	A/1709
119.	Gdańska 190	szkoła wojskowa	1913-1914	A/30/1

120.	Gdańska 190	kasyno oficerskie	1913-1914	A/30/2
121.	Gdańska 190	sala gimnastyczna	1913-1914	A/30/3
122.	Gdańska 190	d. ujeżdżalnia	1913-1914	A/30/4
123.	Gdańska 190	willa komendanta	1913-1914	A/30/5
124.	Gdańska i Dwernickiego	ogrodzenie	1913-1914	A/30/6
125.	Gdańska 242	stacja pomp	1900	A/812/1 z 04.11.1992
126.	Gdańska 242	studnia zbiorcza	1900	A/812/2
127.	Gdańska 242	bud. Gazometrów	1900	A/812/3
128.	Gdańska 242	dom	1900	A/812/4
129.	Gdańska 242	mur ceglany	1900	A/812/5
130.	Grodzka 1	dom	1927-1928	A/1266 z 31.01.2007
131.	Grodzka 7	spichlerz	1794-1797	A/1122 z 12.05.1993
132.	Grodzka 9	spichlerz	1793	A/1123 z 12.05.1993
133.	Grodzka 11	spichlerz	1794-1800	A/1124 z 12.05.1993
134.	Grodzka 16	dom	ok. poł. XIX	A/887 z

				21.06.1993
135.	Grodzka 17	dom	1884-1897	A/1125 z 12.10. 1995
136.	Grodzka 18		1858	A/810 z 30.09. 1992
137.	Grodzka 25	dom	I poł. XIX w.	A/892 z 20.11.1992
138.	Grunwaldzka 53	dom		A/1681
139.	Hetmańska 4	dom	1896-1897	A/1057 z 09.12.1996
140.	Jagiellońska 3	Urząd Wojewódzki	1834-1836	A/871 z 29.10.1956
141.	Jagiellońska 6	Poczta Główna	1883-1885	A/749 z 15.12.1971
142.	Jagiellońska 30	dom	1895-1896	A/853/1
143.	Jagiellońska 30	stajnia	1895-1896	A/853/2
144.	Jagiellońska 41	bud. Restauracji	1893	A/505/1
145.	Jagiellońska 41	resursa	ok. 1910	A/505/2
146.	Jagiellońska 43	dom admin.-mieszk.	1909-1910	A/505/3
147.	Jagiellońska 45	dom	1890	A/505/4
148.	Jagiellońska 47	dom adm.	1890	A/505/5
149.	Jagiellońska 45	kuta brama	90 l. XIX w.	A/505/6

150.	Jagiellońska 62	willa	1908	A/1588 10.05.2011
151.	Jana Kazimierza 2	dom	ok. XVIII w.	A/983 z 04.02.1992
152.	Jezuicka 1	Ratusz d. kolegium jezuickie	1664	A/783 z 06.05.1992
153.	Jezuicka 2	dom	ok. XVIII w.	A/883 z 27.01. 1971
154.	Jezuicka 4	dom	ok. 1744	A/885 z 28.08.1967
155.	Kapeluszników 2	drewniana weranda		
156.	Kołątaja 2/ Libelta	dom		A/1638 z 09.07.2013
157.	Kołątaja 9	dom	1899-1901	A/1569 z 26.08.2010
158.	Konarskiego 2	szkoła	1875-1878	A/743 z 11.04.1985
159.	Konarskiego 9	dom	1877, rozbudowan a 1901	A/1385 z 16.09.2008
160.	Kopernika 1	szkoła	1905-1907	A/784 z 05.05.1992
161.	Kopernika 16	willa, garaż	1935	A/61/1-2 z 20.01.2003
162.	Kordeckiego 14/ Św. Trójcy 29	kamienica	1901	A/1389 z 06.10.2008
163.	Kordeckiego 18	kamienica	1911	A/1599 z 13.10.2011
164.	Kordeckiego 20-22	szkoła	1.80 XIX w.	A/811/1 z 30.09. 1992
165.	Kordeckiego 20-22	sala gimnastyczna	ok. XIX w.	A/811/2

166.	Krasińskiego 2	dom	1912	A/1090 z 15.12.1993
167.	Krasińskiego 4	dom wraz z ogrodzeniem	1899-1900	A/1550/1-2
168.	Królowej Jadwigi 2	dom	1900-1901	A/824 z 30.05. 1994
169.	Królowej Jadwigi 4	dom	1903-1905	A/1096 z 11.04.1994
170.	Królowej Jadwigi 6	sień		A/1663 z 17.07.2014
171.	Królowej Jadwigi 10	dom		A/1649 z 20.11.2013
172.	Kujawska 4	dom	1890-1904	A/992 z 07.11.1991
173.	Libelta 14, ob. Szwalbego 4	dom	1904-1905	A/991 z 01.10.1991
174.	Libelta 16, ob. Szwalbego 6	Filharmonia Pomorska	1953-1958	A/269 z 18.12.1981
175.	Mennica 1/2	spichlerz	1789-1799	A/878 z 09.06.1992
176.	Mennica 1	spichlerz	ok. 1835	A/328/1-9
177.	Mennica 1/1	spichlerz	1861	A/773/1 z 09.06. 1992
178.	Mennica 1/3	kaszarnia z turbiną	1898 i 1928	A/773/2-3
179.	Mennica 4	dom	XVII w.	A/773/4 z 09.06.1992
180.	Mennica 6	dom	4 ćw. XVIII	A/773/5 z 09.06.1992
181.	Mennica 7	dom	1899	A/773/ 6 z 09.06.1992
182.	Mennica 8	dom	1774	A/773/7 z

				09.06. 1992
183.	Mennica 8a	Dom młynarza		A/773/7 z 09.06.1992
184.	Mennica 10	Młyn Rothera	1851	A/773/8
185.	Mennica 12	łazienki	1908	A/773/9
186.	Mickiewicza 1	dom	1903-1904	A/1086 z 20.11.1995
187.	Mickiewicza 5	dom	1906	A/1081 z 21.11.1994
188.	Mickiewicza 7	dom	1904-1905	A/437/1 z 10.01. 1995
189.	Mickiewicza 9	dom	1905-1906	A/453/1
190.	Mickiewicza 15	willa	1903-1904	A/1067 z 18.05.1994
191.	Mostowa 3	dom		A/1670
192.	Niedźwiedzia 4	dom	1875	A/966 z 06.05. 1992
193.	Nowy Rynek 10	kamienica	1844-1848	A/283/1
194.	Nowy Rynek 10	brama wjazdowa	II poł XIX w.	A/283/2
195.	Obrońców Bydgoszczy 2-4	dom	1883-1884	A/850 z 09.04. 1996
196.	Obrońców Bydgoszczy 6	dom	1912-1913	A/1362 z 15.05. 2008
197.	Ossolińskich 4/6	dom	1903-1906	A/676/5

198.	Ossolińskich 7	willa	1927-1929	A/1050
199.	Ossolińskich 8/10	dom	1903-1906	A/676/6
200.	Ossolińskich 8/10	chlewnia	1903-1906	A/676/7
201.	Ossolińskich 8/10	stajnia	1903-1906	A/676/8
202.	Ossolińskich 12	budynek	1903-1906	A/676/3
203.	Plac Kościeleckich 6	Budynek d. ochrony	1908-1909	A/1397 z dn. 01.12.2008
204.	Plac Kościeleckich 8	szkoła	1890-1892	A/364/1
205.	Pl Weysenhoffa 1	dom		A/1715 z 27.02. 2017
206.	Pl Weysenhoffa 5	dom		A/1573 z 29.10.2010
207.	Plac Weysenhoffa 9	kamienica	1910-1911	A/1522 z dn. 20.03.2009
208.	Plac Weysenhoffa 11	budynek	1903-1906	A/676/1
209.	Plac Wolności 1	dom	1896	A/1041
210.	Plac Wolności 3	dom	1903	A/1042
211.	Plac Wolności 5	dom	1880-1890	A/990

212.	Plac Wolności 9	szkoła	1876-1877	A/989
213.	Płocka 2	willa	ok. 1900	A/1076 z 08.12.1994
214.	Pod Blankami 6	spichlerz	pocz. XIX w.	A/995 z 22.01.1992
215.	Podwale 5-7	hala targowa	1904	A/971 z 11.04.1971
216.	Podwale 11	kamienica	1782-1785	A/1355/1 z 27.02.2008
217.	Podwale 11	oficyna	1879	A/1355/2
218.	Podwale 11	stajnia	1879	A/1355/3
219.	Podwale 13	dom	1878-1879	A/1623
220.	Pomorska 3	dom	1878	A/1530
221.	Pomorska 5	dom	1896-1897	A/996 z 04.02.1992
222.	Pomorska 18	budynek główny	1909-1911	A/860/1 z 24.11.1994
223.	Pomorska 18	bud. warsztatu	1909-1911	A/860/2
224.	Pomorska 48	dom	1896-1897	A/1099 z 04.05.1994
225.	Pomorska 50 /Cieszkowskiego 24	dom	1898-1899	A/1051 z 08.12.1997
226.	Powstańców Wlkp. 2	budynek	1906	A/676/2
227.	Powstańców Wlkp. 4	dom	1900	A/676/4

228.	Seminaryjne 3/5	szkoła	1907	A/809/1
229.	Seminaryjne 3/5	bud. mieszkal.	1907	A/809/2
230.	Skargi Piotra 3	dom	1886-1888	A/988 z 28.05.1991
231.	Słowackiego 7	starostwo	1904-1906	A/782/1 z 08.05.1992
232.	Słowackiego 7	wozownia	pocz. XX w.	A/782/2
233.	Słowackiego 7	stajnia	pocz. XX w.	A/782/3
234.	Sowińskiego 5	d. Szkoła Ludowa	1896-1898	A/1053 z 26.05.1997
235.	Stary Port 1-3	dom	1897-1900	A/1141 z 06.05.1992
236.	Stary Port 13	spichlerz	1830-1840	A/1094/1 z 28.02.1994
237.	Stary Port 13	podwórze		A/1094/2
238.	Stary Rynek 16	dom	k. XIX w.	A/891 z 05.01.1993
239.	Stary Rynek 22	dom	I. poł. XIX w.	A/986 z 04.02.1992
240.	Stary Rynek 23	dom	ok.1895	A/1117/1 z 14.10.1993
241.	Stary Rynek 23	oficyna	ok.1895	A/1117/2
242.	Stary Rynek 24	biblioteka	1774-1778	A/868 z 03.09. 1953

243.	Stary Rynek 27	dom	1775-1777	A/1278 z 03.04. 2007
244.	Staszica 4	Gimnazjum	1908-1910	A/964 z 15.05. 1992
245.	20 Stycznia 16	dom i ogrodzenie	pocz. XX w.	A/1627/1-2
246.	20 Stycznia 17	dom	1905-1911	A/1080/1
247.	20 Stycznia 17	ogrodzenie	Ok. 1900	A/1080/2
248.	20 Stycznia 24	dom	1910	A/1118 z 12.11.1993
249.	Śniadeckich 1	willa	1850-1860	A/889 z 15.06.1993
250.	Śniadeckich 3	dom	1873	A/1098/1 z 25.04.1994
251.	Śniadeckich 3	oficyna	ok. XIX w.	A/1098/2
252.	Śniadeckich 10	dom	1895-1897	A/1065 z 28.06.1995
253.	Śniadeckich 45	dom		A/1658 z 23.05.2014
254.	Św. Trójcy 30	dom	1921	A/1075 z 27.10.1994
255.	Św. Trójcy 37	szkoła	1910	A/890 z 23.03.1993
256.	Świętojańska 13	dom	1899-1903	A/1527 z dn. 05.05.2009
257.	Świętojańska 20	szkoła	1887-1888	A/1064 z 30.06.1995
258.	Traugutta 5	dawny sierociniec		A/1648 z 31.03.2013
259.	Toruńska 406	dom i kuźnia		A/117 z

				03.12.2003
260.	Trybunalska 2	stara octownia	II poł. XIX	A/972 z 18.12.1981
261.	Wały Jagiellońskie 2	Sąd Wojewódzki	1905	A/750
262.	Wały Jagiellońskie 4	Sąd Rejonowy	1875	A/282 z 10.12.2004
263.	Warszawska 11	dom	1886	A/1563 z 09.06.2010
264.	Wełniany Rynek 4	dom	1774	A/1092 z 27.01.1994
265.	Wileńska 14	dom	1894	A/1528 z dn. 06.05.2009 r.
266.	Wrocławska 7	dom		A/1678 z 27.06.2015
267.	Zaulek 22	spichlerz	3 cw. XIX w.	A/1325/2 z 12.07.2007
268.	Zygmunta Augusta 11	tendrownia		A/1654 z 04.03.2014
Zabytki ruchome				
251.	Gdańska 16-polichromie	sień	1884	B/234 z 18.12.2008
252.	Obraz	Tańce	1900-1910	B/37/1 z 24.01.1991
253.	Obraz	Portret mężczyzny w zbroi	1888	B/37/2 z 24.01.1991
254.	Obraz	Portret dziewczyny	1930	B/37/3 z 24.01.1991
255.	Obraz	Portret Zofii Bleszyńskiej	1937	B/39/1 z 19.07.1991
2556.	Kolekcja Filharmonii Pomorskiej	Zbiór instrumentów muz., zb. Gobelinów, rzeźb, malarstwa		B/232/1-51 z 16.07.1990

256.	Zbiór-Apteka „Pod Łabędziem”	wyposażenie		B/109/1-54 12.03.1990
257.	Obraz	„Dawid przed Samuelem”		24/B z 13.05.1974
258.	Obraz	Św. Franciszek		26/B 29.VI. 1970
259.	Bernardyńska	Kościół bernardyński wyposażenie	II poł. XVIII	B/80 z 17.03.1988
260	Farna 8	Kościół wyposażenie		B/184/1-121 27.02.2006
261.	Gdańska	Kościół klarysek wyposażenie		B/77/1-22
262.	Nowy Rynek 5	cerkiew wyposażenie		B/154/1-91
263	Pl. Piastowski	Kościół wyposażenie	1912	B/276 z 11.04.2011
264.	Plac Wolności	Kościół wyposażenie	1956-57 autor-L. Drapiewski	B/187 z 16.03.2006
265.	Plac Wolności	Kościół wyposażenie		B/205/1-21 z 16.10.2007
266.	Wyzwolenia 2-Fordon	Kościół wyposażenie		B/188/1-15 z 12.04.2006
267.	Wyzwolenia 2	Kościół wyposażenie	1879	B/220 z 03..06.2008
268.	Pl. Zbawiciela	Kościół ewangelicki wyposażenie		B/311/1-14

269.	Pl. Zbawiciela	plac	1900	B/312
270	Parowóz na Stacji Bydgoszcz Główna	parowóz	XIX wiek	B/349 z 10.09.2014

ZAŁĄCZNIK Nr 2
WYKAZ OBOWIĄZUJĄCYCH MIEJSCOWYCH
PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO

Lp.	Nazwa
1	„Kujawska- Św. Ducha”
2	„Chłodna- Nakielska”
3	„Wzgórze Wolności”
4	„Las Gdański-Bystrzycka”
5	„Dworcowa”
6	„Podkowa”
7	„Produkcyjna”
8	„Toruńska 274”
9	„Żnińska – Byszewska”
10	„Osiedla Bajka w Bydgoszczy”
11	„Osiedla Bohaterów w Bydgoszczy”
12	„Pięciu stawów”
13	Przylesie
14	Wierzbowa
15	Oplawiec-Biwakowa
16	Oplawiec-Meysner
17	Prądy-Lisia
18	Staffa

19	Skrzetusko-Łużycka
20	Warsztaty- Kolbego
21	Glinki – Chemik
22	Świetlicowa
23	Zamojskiego – Niemcewicz
24	obszaru Glinki 'B'
25	obszaru Glinki 'D'
26	Jaskółcza i Kossaka
27	Miedzyń-Wiśniowa
28	Jesionowa
29	Rzeszowska
30	Srebrna – Kanał Bydgoski
31	Osowej Góra (obejmujący tereny zlokalizowane na północ od ul. Grunwaldzkiej)
32	Glinki 'A'
33	Podmiejska
34	Warszawska
35	Wiejska- Chełmżyńska- Nad Torem
36	Grunwaldzka, Jackowskiego, Śląska
37	Strzelecka
38	Kujawska 10
39	Na Wzgórzu Dąbrowskiego
40	Szwederowo-Inowrocławska
41	Jar Czynu Społecznego
42	Oleśnicka
43	„Fordon – Wyszogród”
44	„Nakielskiej 270”

45	„Glinki 'C'”
46	„Czerwonego Krzyża”
47	„Multikino”
48	„Fordońska-rzeka Brda (plan Arusowy)”
49	„Brda Centrum”
50	„Bielawy- Chodkiewicza”
51	„Piaski - Górny Taras”
52	„Glinki, Magnuszewska, Bohaterów Kragujewca”
53	„Glinki, Magnuszewska, Bohaterów Kragujewca (zieleń)”
54	„Węzeł Zachodni”
55	„Osiedla Górzyskowo; BKS”
56	„Osiedla Eskulapa”
57	osiedla Akademickie Wschód
58	osiedla Pałcz
59	Warmińskiego
60	Hoża-Nasypowa
61	osiedla Zofin i Niepodległości
62	Toruńska 103 (Wodociągi)
63	Uniwersytet
64	Smukała- Baranowskiego
65	Krakowska
66	Stary Fordon
67	osiedla Wyzwolenia – Powiśle
68	Srebrna-Kanał-Wschód
69	osiedle 'Tatrzańskie'
70	Ogińskiego
71	Fabryczna

72	„Łoskoń”
73	„Wyżyny- Wojska Polskiego”
74	„Akademiczne-Centrum Handlowe”
75	"Szybowników - Skarzyńskiego"
76	Szwederowo-Horodelska
77	"Opławiec - Sanatoryjna"
78	"Opławiec – Koronowska"
79	"Piaski - Dolny Taras"
80	"Czyżkówko - Stopień Wodny"
81	Jachcice-Zachód
82	"Osowa Góra - Kruszyńska"
83	"Miedzyń - Widok"
84	"Górzyskowo - Gersona"
85	„Szwederowo- Stroma”
86	"Szwederowo - Nowodworska"
87	"Śródmieście - Grudziądzka"
88	"Śródmieście - Świętej Trójcy"
89	"Okole - Graniczna"
90	"Przylesie - Wielicza"
91	"Przylesie - Szumana"
92	"Przylesie - Pawła z Łęczycy"
93	"Przylesie - Wańkowicza"
94	"Przylesie - Bołtucia"
95	"Łęgowo - Park Technologiczny"
96	„Hipiczna”
97	"Bielawy - Chodkiewicza"
98	"Glinki - Lubraniecka"

99	"Fordon - Osiedle Bohaterów 2"
100	"Osowa Góra - Biedronkowa"
101	"Fordon - Niepodległości Wschód"
102	"Śródmieście - Berwińskiego"
103	"Czyżkówko - Deszczowa"
104	"Szwederowo - Lwowska"
105	"Śródmieście - Szymanowskiego"
106	"Wzgórze Wolności - Telewizja"
107	"Śródmieście - Ustronie"
108	„Okole-Grottgera”
109	"Stary Fordon - Kościelna"
110	"Stare Miasto - Mostowa"
111	„Wyszogrodzka-Podłużna”
112	„Osiedle Leśne- Dwernickiego”
113	„Opławiec-kanalizacja deszczowa”
114	„Kapuściska- Chemiczna”
115	„Łęnowo-Skansen”
116	„Śródmieście-Sielanka”
117	„Górzyskowo-Gnieźnieńska”
118	„Osowa Góra- Stalowa”
119	„Górzyskowo-Biedaszkowo”
120	„Łoskoń-ROD”
121	„Fordon-Przylesie-Wiatrak”
122	„Osiedle Zawisza-Stadion”
123	„Bydgoszcz Wschód- Szajnochy”
124	„Fordon-Orląt Lwowskich”

125.	„Czyżkówko- Flisy”
126.	„Śródmieście- Dworcowa- Lipowa”
127	„Fordon- Grussa”
128.	„Śródmieście- Dworcowa- Zduny”
129.	„Łęgnowo- Hermana Frankego „
130	„Łęgnowo- Raczkowskiego”
131	„Las Gdański- Izerska”
132	„Siernieczek- Portowa”
133	„Gazociąg- Otorowo”
134	„Fordon- Park Akademicki”
135	„Łęgnowo- Matuszewskiego”
136	„Śródmieście- Bazylika”
137	„Szwederowo- Orla”
138	„Fordońska- Brda- Toruńska”
139	„Czersko Polskie- Mokra”
140	„Brdyujście- Wiślana”
141	„Brdyujście- Toruńska”
142	„Bocianowo- Chodkiewicza”
143	„Fordon- Centrum Onkologii”
144	„Wyżyny- Chemik”
145	„Śródmieście- Jagiellońska”
146	„Fordon: Zofin-Niepodległości- Łoskoń”
147	„Śródmieście- Obrońców Bydgoszczy”
148	„ Śródmieście- Gdańska- Krasieńskiego- 3 Maja- rzeka Brda
149	„Stary Fordon”
150	„Bielawy- Powstańców Wielkopolskich”

151	„Brdyujście- Pilicka”
-----	-----------------------

ZAŁĄCZNIK Nr 3**EWIDENCJA ZABYTKÓW ARCHEOLOGICZNYCH
(stan. SIERPIEŃ 2017 r.)**

Nr stan.	Dzielnica	AZP	Nr na arkuszu AZP	Kultura/chronologia	Uwagi
1	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	140	WSR, PSR, NOW	A-zespół grodowy
2	BABIA WIEŚ	37-38	103	WSR, PSR, NOW	A-kościół p.w. św. Idziego
3	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	104	WSR, PSR, NOW	A-Wyspa Młyńska, mennica
4	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	129	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne-ul. Długa
5	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	121	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne- Fara
6	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	128	KP	A-cmentarzysko ? – ul. Długa 41
7	BABIA WIEŚ	37-38	105	PSR, NOW	A-zespół klasztorny bernardynów
8	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	136	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne-ul. Grodzka/Podwale
9	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	132	OR	A-ul. Grodzka
10	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	133	SR	A-miasto lokacyjne-ul. Grodzka
11	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	137	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne-ul.

					Grodzka 19
12	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	138	WSR	A-ul. Grodzka 20
13	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	134	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne-Rybi Rynek
14	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	130	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne-ul. Jana Kazimierza 5
15	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	122	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne-ul. Jezuicka 4
16	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	131	PSR, NOW	A-Miasto lokacyjne
17	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	135	WSR, PSR, NOW	A-Miasto lokacyjne
18	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	124	PSR, NOW	A-Miasto lokacyjne
19	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	126	PSR, NOW	A-Miasto lokacyjne
20	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	125	PSR	A-Miasto lokacyjne
21	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	127	PSR, NOW	A-Miasto lokacyjne
22	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	145	PSR	A-Miasto lokacyjne
23	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	142	Po 1016 r	A-Skarb monet
24	?	37-38	1	NE	A
25	?	37-38	2	KCSZ	A
26	?	37-38	3	KCWR	A
27	?	37-38	4	KCWR	A
28	?	37-38	5	EK	A
29	?	37-38	6	EK	A

30	?	37-38	7	NE	A
31	?	37-38	8	NE	A
32	?	37-38	9	KCWR	A
33	?	37-38	10	EK	A
34	?	37-38	11	WEB	A
35	?	37-38	12	WEB	A
36	?	37-38	13	WEB	A
37	?	37-38	14	WEB	A
38	?	37-38	15	KŁ	A
39	?	37-38	16	KP	A
40	?	37-38	17	OR	A
41	?	37-38	18	OR	A
42	?	37-38	19	OR	A
43	?	37-38	20	OR	A
44	?	37-38	21	XII w.	A
45	?	37-38	22	Ok. 1000 r.	A, skarb
46	?	37-38	23	KŁ	A
47	?	37-38	24	MEZ	A
48	?	37-38	25	MEZ	A
49	?	37-38	26	MEZ	A
50	?	37-38	27	NE	A
51	?	37-38	28	KPL	A
52	?	37-38	29	EK	A
53	?	37-38	30	EK	A
54	?	37-38	31	WEB	A
55	?	37-38	32	EB	A
56	?	37-38	33	HA-LA	A

57	?	37-38	34	KP	A
58	?	37-38	35	KŁ	A
59	?	37-38	36	KŁ	A
60	BABIA WIEŚ	37-38	106	WSR	A
61	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	120	KP	A
62	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	139	PSR, NOW	A
63	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	141	PSR, NOW	A
64	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	123	1754 r.	A
65	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	107	1441-1449 r.	A
66	BIELAWY	37-38	86	1752 r.	A
67	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	144	1766 r.	A
68	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	102	1492-1501 r.	A
69	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	143	PSR	A
70	LAS GDAŃSKI- ZAMCZYSKO RZ	37-38	54	KŁ, WSR	A-zespół grodowy-wpisany do rejestru zabytków nr C/57
71	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	111	PSR, NOW	A-klasztor karmeli-tów
72	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	117	SR	A
73	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	113	KP, PSR, NOW	A-klasztor klarysek
74	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	119	LAT	A-cmentarzysko
75	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	108	KP	A
76	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	109	LAT	A-cmentarzysko
77	BYDGOSZCZ-WSCHÓD	37-38	94	LAT	A
78	BYDGOSZCZ-WSCHÓD	37-38	95	KŁ, LAT	A
79	BYDGOSZCZ-WSCHÓD	37-38	96	KP	A
80	BARTODZIEJE	37-38	91	XIX/XX w.	A
81	BYDGOSZCZ-WSCHÓD	37-38	98	KŁ	A

82	BYDGOSZCZ-WSCHÓD	37-38	97	KCSZ	A
83	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	116	WSR	A
84	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	115	SR	A
85	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	112	NE	A
86	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	118	SR	A
87	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	114	XV w.	A
88	BARTODZIEJE	37-38	88	PSR, NOW	A
89	BARTODZIEJE	37-38	89	EK	A
90	BYDGOSZCZ-WSCHÓD	37-38	93	NE	A
91	BIELAWY	37-38	84	EB	A
92	BIELAWY	37-38	85	?	A
93	BIELAWY	37-38	87	WEB, KŁ	A
94	BARTODZIEJE	37-38	90	1767 r.	A
95	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	110	XV w.	A
96	BARTODZIEJE	37-38	92	1661-1687 r.	A
97	?	37-38	37	1618-1627,1633 r.	A
98	?	37-38	38	OR	A
99	?	37-38	39	OR	A
100	?	37-38	40	OR	A
101	?	37-38	41	OR	A
102	?	37-38	42	1441-1449 r.	A
103	?	37-38	43	1667 r.	A
104	?	37-38	44	1663 r.	A
105	?	37-38	45	XVII w.	A
106	?	37-38	46	1665 r.	A
107	SKRZETUSKO	37-38	101	NE	A
108	SIERNICZEK	37-38	99	NE	A

109	SIERNICZEK	37-38	100	OR	A
110	MYŚLECINEK	37-38	47	WSR	A
111	MYŚLECINEK	37-38	48	KLP, WSR, PSR/NOW	A
112	MYŚLECINEK	37-38	49	KP	A
113	MYŚLECINEK	37-38	50	1606 r.	A
114	LAS GDAŃSKI- ZAMCZYSKO	37-38	147	EK, LAT, WSR, NOW	A
115	LAS GDAŃSKI- ZAMCZYSKO	37-38	51	KP	A
116	LAS GDAŃSKI- ZAMCZYSKO	37-38	52	KP	A
117	LAS GDAŃSKI- ZAMCZYSKO	37-38	53	1749 r.	A
118	LAS GDAŃSKI-GROCHOL	37-38	69	KLP, WSR, PSR/NOW	A
119	FORDON-CZARNOWKO	37-38	81	NE, KŁ, WSR, PSR, NOW	A
120	FORDON-ŁOSKOŃ	36-39	83	KŁ	A
121	FORDON-PALCZ	36-39	90	EK	A
122	FORDON-PALCZ	36-39	94	PSch, MEZ, NE	
123	FORDON-PALCZ	36-39	95	PSch, KPL WSR, PSR	A
124	FORDON-PALCZ	36-39	105	EK	A
125	FORDON-PALCZ	36-39	106	EK	A
126	FORDON-PALCZ	36-39	102	MEZ, KCWR, KPL, KŁ	
127	FORDON- NIECPONIE	37-39	27	KŁ	A
128	FORDON- NIECPONIE	37-39	28	EK	A

129	FORDON- CZARNÓWKO	37-39	1	PSR/NOW	A
130	FORDON- CZARNÓWKO	37-39	2	MEZ	A
131	FORDON	37-39	31	WSR	
132	FORDON	37-39	32	NE	
133	FORDON	37-39	33	KPL	
134	FORDON	37-39	34	WSR, PSR/NOW	
135	FORDON	37-39	35	WSR	
136	FORDON	37-39	36	WSR	
137	FORDON	37-39	37	KŁ, WSR	
138	FORDON	37-39	38	WSR	
139	FORDON	37-39	39	WSR	
140	FORDON	37-39	40	WSR	
141	FORDON	37-39	41	WSR	
142	FORDON	37-39	42	WSR	
143	FORDON	37-39	43	WSR	
144	FORDON	37-39	44	NE	
145	FORDON	37-39	45	KŁ	
146	FORDON	37-39	46	KŁ	
147	FORDON	37-39	47	NE	
148	FORDON	37-39	48	MEZ	
149	FORDON	37-39	49	MEZ, KCSZ	A
150	FORDON- RZ WYSZOGRÓD	37-39	54	WSR	A – zespół grodzowy – wpisany do rejestrów zabytków nr C/6

151	FORDON- WYSZOGRÓD	37-39	55	WSR-PSR	A – cmentarzysko
152	FORDON- WYSZOGRÓD	37-39	56	WSR	A
153	FORDON- FORDONEK	37-39	57	KŁ	A-cmentarzysko
154	BRDYUJŚCIE	37-39	60	KP	A
155	BRDYUJŚCIE	37-39	61`	KP, LAT	A
156	BRDYUJŚCIE	37-39	62	NE	A
157	BRDYUJŚCIE	37-39	63	PSR/NOW	A
158	BRDYUJŚCIE	37-39	64	K. GROBÓW POD- KŁOSZOWYCH, LAT	A
159	BRDYUJŚCIE	37-39	65	K. GROBÓW POD- KŁOSZOWYCH, LAT	A
160	BRDYUJŚCIE	37-39	66	K.P	A
161	BRDYUJŚCIE	37-39	67	K. GROBÓW POD- KŁOSZOWYCH	A
162	BRDYUJŚCIE	37-39	68	K. GROBÓW POD- KŁOSZOWYCH LAT	A
163	SIERNICZEK	38-39	1	KŁ	A
164	CZERSKO POLSKIE	38-39	2	SR	A
165	CZERSKO POLSKIE	38-39	3	PSch, MEZ, KŁ	A

166	CZERSKO POLSKIE	38-39	4	WSR	A
167	CZERSKO POLSKIE	38-39	9	KAK	A
168	CZERSKO POLSKIE	38-39	5	NE	A
169	CZERSKO POLSKIE	38-39	6	MEZ, NE, EB	A
170	CZERSKO POLSKIE	38-39	7	PSch	A
171	CZERSKO POLSKIE	38-39	8	KPL, KŁ	A
172	ŁĘGNOWO II	38-39	12	KP, NOW	A
173	ŁĘGNOWO II	38-39	74	KP	A
174	ŁĘGNOWO II	38-39	75	NE	A
175	WYPALENISKA-ŻÓŁWIN	38-39	76	WSR	A
176	WYPALENISKA-ŻÓŁWIN	38-39	77	MEZ, KŁ	A
177	WYPALENISKA-ŻÓŁWIN	38-39	78	KPL	A
178	WYPALENISKA-ŻÓŁWIN	38-39	79	KPL	A
179	WYPALENISKA-ŻÓŁWIN	38-39	80	KPL	A
180	SZWEDEROWO	38-38	1	KPL	A
181	SZWEDEROWO	38-38	2	1660 r.	A
182	WZGÓRZE WOLNOŚCI	38-38	3	1756 r.	A
183	WZGÓRZE WOLNOŚCI	38-38	4	1310-1346 r.	A
184	WZGÓRZE WOLNOŚCI	38-38	5	1431-1434 r.	A
185	WZGÓRZE WOLNOŚCI	38-38	6	1760 r.	A
186	WZGÓRZE WOLNOŚCI	38-38	7	306-337 r. 337-340 r.	A
187	WYŻYNY	38-38	8	1506 r.	A
188	CZERSKO POLSKIE	38-38	9	EK	A
189	CZERSKO POLSKIE	38-38	10	MEZ	A
190	CZERSKO POLSKIE	38-38	11	NE	A
191	CZERSKO POLSKIE	38-38	12	KPL	A

192	CZERSKO POLSKIE	38-38	13	MEZ	A
193	CZERSKO POLSKIE	38-38	14	KPL	A
194	CZERSKO POLSKIE	38-38	15	KCSZ	A
195	CZERSKO POLSKIE	38-38	16	KCSZ	A
196	CZERSKO POLSKIE	38-38	17	EK	A
197	CZERSKO POLSKIE	38-38	18	KCSZ	A
198	CZERSKO POLSKIE	38-38	19	KCSZ	A
199	CZERSKO POLSKIE	38-38	20	KAK	A
200	CZERSKO POLSKIE	38-38	21	NE	A
201	CZERSKO POLSKIE	38-38	22	NE	A
202	CZERSKO POLSKIE	38-38	23	WEB	A
203	CZERSKO POLSKIE	38-38	24	KŁ	A
204	CZERSKO POLSKIE	38-38	25	WSR	A
205	CZERSKO POLSKIE	38-38	26	XV w	A
206	CZERSKO POLSKIE	38-38	27	WSR	A
207	CZERSKO POLSKIE	38-38	28	WSR	A
208	CZERSKO POLSKIE	38-38	29	KPL, WEB, KŁ, WSR, NOW	A
209	CZERSKO POLSKIE	38-38	30	MEZ, KPL, KŁ, NOW	A
210	CZERSKO POLSKIE	38-38	31	PSch, MEZ, NE, SR	A
211	CZERSKO POLSKIE	38-38	32	EK, NSch	A
212	CZERSKO POLSKIE	38-38	33	EK, KPL, WEB, HA-LA	A
213	CZERSKO POLSKIE	38-38	34	EK, KPL, KAK, WEB, HA-LA, NOW	A
214	CZERSKO POLSKIE	38-38	35	EK, WEB	A
215	CZERSKO POLSKIE	38-38	36	KPL, WEB, PSR- NOW	A

216	CZERSKO POLSKIE	38-38	37	EK, k.lendzielska, KPL, WEB, HA- LA, OR	A
217	CZERSKO POLSKIE	38-38	38	EK	A
218	CZERSKO POLSKIE	38-38	39	EK, KPL, KŁ, LAT	A
219	CZERSKO POLSKIE	38-38	40	NE	A
220	CZERSKO POLSKIE	38-38	41	PSch, MEZ	A
221	CZERSKO POLSKIE	38-38	42	NE	A
222	CZERSKO POLSKIE	38-38	43	EK	A
223	CZERSKO POLSKIE	38-38	44	KŁ	A
224	CZERSKO POLSKIE	38-38	45	?	A
225	CZERSKO POLSKIE	38-38	46	NE	A
226	CZERSKO POLSKIE	38-38	47	EK	A
227	CZERSKO POLSKIE	38-38	48	KŁ, SR	A
228	CZERSKO POLSKIE	38-38	49	PSch, MEZ	A
229	CZERSKO POLSKIE	38-38	50	PSch, MEZ	A
230	CZERSKO POLSKIE	38-38	51	PSch, MEZ	A
231	CZERSKO POLSKIE	38-38	52	PSch, MEZ	A
232	CZERSKO POLSKIE	38-38	53	EK, KŁ, NOW	A
233	CZERSKO POLSKIE	38-38	54	PSch, MEZ, KPL, KŁ, NOW	A
234	BIELICE	38-38	55	NE	A
235	BIELOCE	38-38	56	KPL	A
236	BIELICE	38-38	57	KP	A
237	JACHCICE	37-37	53	NE, KŁ, WSR	A
238	PIASKI	37-37	46	WSR	A
239	JACHCICE	37-37	51	EK	A
240	PIASKI	37-37	45	LAT-OR, WSR, PSR	A

241	JACHCICE	37-37	54	NE	A
242	JACHCICE	37-37	55	NE, KŁ	A
243	JACHCICE	37-37	59	MEZ	A
244	JACHCICE	37-37	56	NE	A
245	JACHCICE	37-37	57	EK	A
246	JACHCICE	37-37	60	EK	A
247	PIASKI	37-37	40	NE	A
248	JACHCICE	37-37	58	EK	A
249	JACHCICE	37-37	61	MEZ	A
250	PIASKI	37-37	41	NE, LAT	A
251	JACHCICE	37-37	48	1756 r.	A
252	MIEDZYŃ	37-37	20	NE	A
253	MIEDZYŃ	37-37	21	NE	A
254	MIEDZYŃ	37-37	22	EK	A
255	MIEDZYŃ	37-37	23	EK	A
256	MIEDZYŃ	37-37	24	EK	A
257	WILCZAK	37-37	73	EK	A
258	CZYŻKÓWKO	37-37	28	OR	A
259	CZYŻKÓWKO	37-37	29	WSR	A
260	CZYŻKÓWKO	37-37	30	OR	A
261	CZYŻKÓWKO	37-37	31	1666 r.	A
262	JACHCICE	37-37	49	KCSZ	A
263	CZYŻKÓWKO	37-37	32	KŁ	A
264	CZYŻKÓWKO	37-37	33	KCSZ, KP	A
265	CZYŻKÓWKO	37-37	34	OR	A
266	WILCZAK	37-37	74	NE	A
267	LAS GDAŃSKI – ZAMCZYSKO	37-38	55	KLP, KW, WSR	

268	LAS GDAŃSKI – ZAMCZYSKO	37-38	57	EK, NOW	
269	LAS GDAŃSKI – ZAMCZYSKO	37-38	58	KAK, WEB, KŁ, NOW	
270	FORDON – CZARNÓWKO	37-38	59	EK, KŁ	
271	FORDON – CZARNÓWKO	37-38	62	NE, NOW	
272	FORDON – CZARNÓWKO	37-38	65	NOW	
273	FORDON – CZARNÓWKO	37-38	64	NOW	
274	FORDON – CZARNÓWKO	37-38	66	KPL, KŁP, WSR, NOW	
275	FORDON – CZARNÓWKO	37-38	67	NOW	
276	LAS GDAŃSKI – CZARNÓWKO	37-38	68	NOW	
277	LAS GDAŃSKI – CZARNÓWKO	37-38	77	KŁP, KW	
278	LAS GDAŃSKI – CZARNÓWKO	37-38	78	NE, KŁP, WSR, PSR-NOW	
279	LAS GDAŃSKI – CZARNÓWKO	37-38	80	NE, LAT-OR, PSR- NOW	
280	LAS GDAŃSKI – CZARNÓWKO	37-38	79	EK, NOW	
281	LAS GDAŃSKI – GROCHOL	37-38	70	NOW	
282	LAS GDAŃSKI – GROCHOL	37-38	73	NOW	
283	LAS GDAŃSKI – GROCHOL	37-38	72	EK, PSR-NOW	
284	LAS GDAŃSKI – GROCHOL	37-38	71	KŁ, WSR, NOW	
285	LAS GDAŃSKI – GROCHOL	37-38	74	EK, PSR-NOW	

286	LAS GDAŃSKI – GROCHOL	37-38	75	KŁP, PSR-NOW	
287	FORDON CZARNÓWKO	37-38	82	EK, KŁP, WSR, PSR-NOW	
288	FORDON – GROCHOL	37-38	83	NOW	
289	LAS GDAŃSKI – ZAMCZYSKO	37-38	56	EK	
290	FORDON – CZARNÓWKO	37-38	60	EK	
291	LAS GDAŃSKI – GROCHOL	37-38	61	EK	
292	LAS GDAŃSKI – GROCHOL	37-38	63	NE	
293	LAS GDAŃSKI – GROCHOL	37-38	76	EK	
294	LAS GDAŃSKI – ZAMCZYSKO	37-38	146	KŁ	
295	ŚRODMIEŚCIE	37-38	148	PSR, NOW	A-Miasto lokacyjne
296	ŚRODMIEŚCIE	37-38	149	PSR, NOW	A-Miasto lokacyjne
297	ŚRODMIEŚCIE	37-38	150	OR, WSR	A
298	ŚRODMIEŚCIE	37-38	151	WSR, PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
299	ŚRODMIEŚCIE	37-38	152	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
300	ŚRODMIEŚCIE	37-38	153	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
301	ŚRODMIEŚCIE	37-38	154	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
302	ŚRODMIEŚCIE	37-38	155	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
303	ŚRODMIEŚCIE	37-38	156	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne

304	ŚRODMIEŚCIE	37-38	157	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
305	ŚRODMIEŚCIE	37-38	158	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
306	ŚRODMIEŚCIE	37-38	159	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
307	ŚRODMIEŚCIE	37-38	160	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
308	ŚRODMIEŚCIE	37-38	161	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
309	ŚRODMIEŚCIE	37-38	162	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
310	ŚRODMIEŚCIE	37-38	163	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
311	ŚRODMIEŚCIE	37-38	164	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
312	ŚRODMIEŚCIE	37-38	165	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
313	ŚRODMIEŚCIE	37-38	166	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
314	ŚRODMIEŚCIE	37-38	167	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
315	ŚRODMIEŚCIE	37-38	168	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
316	ŚRODMIEŚCIE	37-38	169	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
317	ŚRODMIEŚCIE	37-38	170	NOW	A-miasto lokacyjne
318	ŚRODMIEŚCIE	37-38	171	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
319	ŚRODMIEŚCIE	37-38	172	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
320	ŚRODMIEŚCIE	37-38	173	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
321	ŚRODMIEŚCIE	37-38	174	PSR, NOW	A-miasto

					lokacyjne
322	ŚRODMIEŚCIE	37-38	175	NOW	A
323	ŚRODMIEŚCIE	37-38	176	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
324	ŚRODMIEŚCIE	37-38	177	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
325	ŚRODMIEŚCIE	37-38	178	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
326	ŚRODMIEŚCIE	37-38	179	NOW	A
327	ŚRODMIEŚCIE	37-38	180	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
328	ŚRODMIEŚCIE	37-38	181	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
329	ŚRODMIEŚCIE	37-38	182	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
330	ŚRODMIEŚCIE	37-38	183	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
331	ŚRODMIEŚCIE	37-38	184	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
332	ŚRODMIEŚCIE	37-38	185	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
333	ŚRODMIEŚCIE	37-38	186	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
334	ŚRODMIEŚCIE	37-38	187	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
335	ŚRODMIEŚCIE	37-38	188	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
336	ŚRODMIEŚCIE	37-38	189	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
337	ŚRODMIEŚCIE	37-38	190	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
338	ŚRODMIEŚCIE	37-38	191	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
339	ŚRODMIEŚCIE	37-38	192	PSR, NOW	A-miasto

					lokacyjne
340	ŚRODMIEŚCIE	37-38	193	PSR, NOW	A-miasto lokacyjne
341	FORDON-ZOFIN	37-39	12	KŁ, PSR-NOW	
342	FORDON-ZOFIN	37-39	13	EK, PSR-NOW	
343	FORDON-ZOFIN	37-39	14	PSR-NOW	
344	FORDON-ZOFIN	37-39	15	PSR-NOW	
345	FORDON-ZOFIN	37-39	16	KŁ	
346	FORDON – PAŁCZ	37-39	19	KŁ	
347	FORDON – PAŁCZ	37-39	20	PSR-NOW	
348	FORDON – PAŁCZ	37-39	21	KŁ, PSR-NOW	
349	FORDON – PAŁCZ	37-39	22	EK, KŁ, OR, PSR- NOW	
350	FORDON – PAŁCZ	37-39	23	OR, WSR	
351	FORDON – PAŁCZ	37-39	24	KLP, WSR, PSR	
352	FORDON – PAŁCZ	37-39	25	KŁ	
353	FORDON – PAŁCZ	37-39	26	OR, NOW	
354	FORDON – NIECPONIE	37-39	29	KLP, WSR, PSR- NOW	
355	FORDON – NIECPONIE	37-39	30	OR, WSR, NOW	
356	FORDON	37-39	50	NOW	
357	FORDON	37-39	51	PSR-NOW	
358	FORDON	37-39	52	NOW	
359	FORDON	37-39	53	WSR	
360	FORDON-CZARNÓWKO	37-39	3	PSR-NOW	
361	FORDON-CZARNÓWKO	37-39	4	EK	
362	FORDON-CZARNÓWKO	37-39	5	WSR, PSR-NOW	
363	FORDON-CZARNÓWKO	37-39	6	EK	
364	FORDON-CZARNÓWKO	37-39	7	PSR-NOW	

365	FORDON-CZARNÓWKO	37-39	8	KŁ	
366	FORDON-CZARNÓWKO	37-39	9	KŁ	
367	FORDON-SUCZYN	37-39	10	NOW	
368	FORDON-SUCZYN	37-39	11	PSR-NOW	
369	FORDON-ZOFIN	37-39	17	PSR-NOW	
370	FORDON-ZOFIN	37-39	18	PSR-NOW	
371	FORDON-FORDONEK	37-39	58	KŁ	
372	SIERNICZEK	37-39	59	KŁ	
373	BRDYUJŚCIE	37-39	69	KPL	
374	BRDYUJŚCIE	37-39	70	KŁ	
375	BRDYUJŚCIE	37-39	71	EK	
376	BRDYUJŚCIE	37-39	72	NOW	
377	BRDYUJŚCIE	37-39	73	KŁ, PSR-NOW	
378	BRDYUJŚCIE	37-39	74	PSR-NOW	
379	BRDYUJŚCIE	37-39	75	KŁ	
380	FORDON – ŁOSKOŃ	36-39	84	KŁP	
381	FORDON – ŁOSKOŃ	36-39	76	OR, WSR	
382	FORDON – ŁOSKOŃ	36-39	77	WSR, NOW	
383	FORDON – ŁOSKOŃ	36-39	78	OR, WSR	
384	FORDON – ŁOSKOŃ	36-39	79	OR, WSR	
385	FORDON – ŁOSKOŃ	36-39	80	OR	
386	FORDON – ŁOSKOŃ	36-39	81	KŁP, NOW	
387	FORDON – ŁOSKOŃ	36-39	82	OR	
388	FORDON – JARUŻYN	36-39	86	EK	
389	FORDON – JARUŻYN	36-39	85	KPL, KŁP, OR	
390	FORDON – ŁOSKOŃ	36-39	87	EK	
391	FORDON – ŁOSKOŃ	36-39	88	EK, NOW	

392	FORDON – ŁOSKOŃ	36-39	89	KŁP, OR	
393	FORDON – ŁOSKOŃ	36-39	91	EK, KŁP	
394	FORDON – ŁOSKOŃ	36-39	92	KŁP, OR	
395	FORDON – ŁOSKOŃ	36-39	93	EK	
396	FORDON – PAŁCZ	36-39	96	EK, KŁ, OR, PSR/NOW	
397	FORDON – PAŁCZ	36-39	100	EK	
398	FORDON – PAŁCZ	36-39	97	EK, KŁ, OR, WSR	
399	FORDON – PAŁCZ	36-39	98	EK, KŁP	
400	FORDON – PAŁCZ	36-39	99	EK, KAK	
401	FORDON – PAŁCZ	36-39	101	EK, KPL	
402	FORDON – PAŁCZ	36-39	103	EK	
403	FORDON – PAŁCZ	36-39	104	EK	
404	FORDON – PAŁCZ	36-39	107	EK, PSR	
405	FORDON – PAŁCZ	36-39	108	EK	
406	FORDON – PAŁCZ	36-39	109	EK, OR, PSR	
407	FORDON – PAŁCZ	36-39	110	EK, OR, PSR	
408	CZERSKO POLSKIE	38-39	11	PSR-NOW	
409	CZERSKO POLSKIE	38-39	10	WSR	
410	ŁĘGNOWO II	38-39	13	PSR/NOW	
411	ŁĘGNOWO II	38-39	17	PSR/NOW	
412	ŁĘGNOWO II	38-39	18	PSR/NOW	
413	ŁĘGNOWO II	38-39	16	KŁ, PSR/NOW	
414	ŁĘGNOWO II	38-39	14	PSR/NOW	
415	ŁĘGNOWO II	38-39	15	PSR/NOW	
416	ŁĘGNOWO II	38-39	19	NOW	
417	ŁĘGNOWO II	38-39	20	PSR/NOW	
418	ŁĘGNOWO II	38-39	21	PSR/NOW	

419	ŁĘGNOWO II	38-39	22	NOW	
420	ŁĘGNOWO II	38-39	23	KPL, NOW	
421	ŁĘGNOWO II	38-39	24	NOW	
422	ŁĘGNOWO II	38-39	25	MEZ	
423	ŁĘGNOWO II	38-39	26	PSR/NOW	
424	ŁĘGNOWO II	38-39	27	NOW	
425	ŁĘGNOWO II	38-39	28	WEB, PSR/NOW	
426	ŁĘGNOWO II	38-39	29	NOW	
427	ŁĘGNOWO II	38-39	30	KPL	
428	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	194	PSR, NOW	
429	ŚRODMIEŚCIE	37-38	195	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
430	GLINKI	38-38	58	PSR-NOW	
431	GLINKI	38-38	59	PSR-NOW	
432	GLINKI	38-38	60	NOW	
433	GLINKI	38-38	61	NOW	
434	GLINKI	38-38	62	PSR-NOW	
435	GLINKI	38-38	63	NOW	
436	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	196	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
437	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	197	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
438	MYŚLECINEK	36-38	95	NOW	
439	MYŚLECINEK	36-38	96	KLP	
440	MYŚLECINEK	36-38	97	KLP, NOW	
441	MYŚLECINEK	36-38	99	NOW	
442	MYŚLECINEK	36-38	98	NOW	
443	MYŚLECINEK	36-38	100	KLP	
444	MYŚLECINEK	36-38	101	WEB, WSR	
445	MYŚLECINEK	36-38	102	NOW	

446	MYŚLECINEK	36-38	103	NOW	
447	MYŚLECINEK	36-38	104	EK	
448	MYŚLECINEK	36-38	105	WEB, KLP	
449	OSOWA GÓRA	37-37	1	OR	A
450	PRĄDY	37-37	7	43 p.n.e – 14 n.e.	A
451	PRĄDY	37-37	8	OR	A
452	PRĄDY	37-37	9	KP	A
453	PRĄDY	37-37	10	EK	A
454	PRĄDY	37-37	11	NE	A
455	OSOWA GÓRA	37-37	6	NE	A
456	MIEDZYŃ	37-37	25	KCWR	A
457	MIEDZYŃ	37-37	26	KCWR	A
458	PRĄDY	37-37	12	?	A
459	PRĄDY	37-37	13	NE	A
460	PRĄDY	37-37	14	180-192 r.	A
461	PRĄDY	37-37	15	117-138 r.	A
462	PRĄDY	37-37	16	WSR	A
463	PRĄDY	37-37	17	WSR	A
464	OKOLE	37-37	65	1664 r.	A
465	OKOLE	37-37	66	KP	A
466	OKOLE	37-37	67	KP	A
467	OKOLE	37-37	68	KŁ, OR	A
468	OKOLE	37-37	69	KP	A
469	OKOLE	37-37	70	KŁ	A
470	OKOLE	37-37	71	1782 r.	A
471	OKOLE	37-37	72	NE	A
472	JACHCICE	37-37	50	KŁ	A

473	OSOWA GÓRA	37-37	2	MEZ	A
474	OSOWA GÓRA	37-37	3	KP	A
475	PIASKI	36-37	45	OR	A
476	PIASKI	37-37	39	OR, WSR	A
477	PIASKI	37-37	44	MEZ	A
478	PIASKI	37-37	45	MEZ	A
479	PIASKI	37-37	42	MEZ, NE, WEB	A
480	ŚRÓDMIEŚCIE	37-37	75	KP	A
481	ŚRÓDMIEŚCIE	37-37	77	PSR-NOW	A
482	ŚRÓDMIEŚCIE	37-37	76	1664 r.	A
483	FLISY	37-37	27	WSR, PSR	A
484	JACHCICE	37-37	64	NE	
485	PIASKI	37-37	37	PSch	
486	JACHCICE	37-37	52	NE	
487	PIASKI	37-37	36	EK	
488	PIASKI	37-37	38	EK, OR, PSR, NOW	
489	JACHCICE	37-37	63	NOW	
490	JACHCICE	37-37	62	NOW	
491	PIASKI	37-37	47	NOW	
492	CZYŻKOWKO	37-37	35	WEB, KŁ, OR, NOW	
493	PRĄDY	37-37	18	NOW	
494	PRĄDY	37-37	19	NOW	
495	OSOWA GÓRA	37-37	4	NESch, KŁ	
496	OSOWA GÓRA	37-37	5	KLP, OR, NOW	
497	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	198	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
498	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	199	PSR, NOW	Miasto lokacyjne

499	ŚRODMIEŚCIE	37-38	200	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
500	ŚRODMIEŚCIE	37-38	201	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
501	ŚRODMIEŚCIE	37-38	202	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
502	ŚRODMIEŚCIE	37-38	203	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
503	ŚRODMIEŚCIE	37-38	204	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
504	ŚRODMIEŚCIE	37-38	205	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
505	ŚRODMIEŚCIE	37-38	206	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
506	ŚRODMIEŚCIE	37-38	207	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
507	ŚRODMIEŚCIE	37-38	208	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
508	ŚRODMIEŚCIE	37-38	209	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
509	ŚRODMIEŚCIE	37-38	210	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
510	SZWEDEROWO	38-37	1	NOW	
511	FORDON	39-38	97	PSR, NOW	
512	OPLAWIEC	36-37	25	OR	A
513	SMUKAŁA	36-37	35	LAT-OR	A
514	SMUKAŁA	36-37	36	HA-LA	A
515	SMUKAŁA	36-37	37	OR	A
516	SMUKAŁA	36-37	38	EK, KŁ	A
517	SMUKAŁA	36-37	39	EK	A
518	SMUKAŁA	36-37	41	EK	A
519	SMUKAŁA	36-37	40	MEZ	A
520	PIASKI	36-37	42	NE	A
521	PIASKI	36-37	43	MEZ, WEB	A
522	PIASKI	36-37	44	KAK	A
523	OPLAWIEC	36-37	28	NE	A
524	OPLAWIEC	36-37	29	KŁ	A

525	OPŁAWIEC	36-37	30	NE	A
526	OPŁAWIEC	36-37	31	MEZ	A
527	OPŁAWIEC	36-37	26	LAT, WSR	A
528	OPŁAWIEC	36-37	27	KLP, WSR	A
529	OPŁAWIEC	36-37	32	MEZ	A
530	OPŁAWIEC	36-37	33	EK	A
531	OPŁAWIEC	36-37	34	MEZ	A
532	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	211	NOW	
533	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	212	NOW	
534	LAS GDAŃSKI	37-38	213	NOW	
535	ŁOSKOŃ	36-39	111	WSR	
536	ŁOSKOŃ	36-39	112	PSR, NOW	
537	ŁOSKOŃ	36-39	113	PSR, NOW	
538	ŁOSKOŃ	36-39	114	PSR, NOW	
539	LAS GDAŃSKI – GROCHOL	37-38	214	PSR, NOW	
540	OSOWA GÓRA	37-37	79	NOW	
541	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	215	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
542	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	216	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
543	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	217	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
544	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	218	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
545	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	219	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
546	LAS GDAŃSKI – MYŚLECINEK	36-38	97	NOW	
547	LAS GDAŃSKI – MYŚLECINEK	36-38	98	NOW	
548	FORDON	37-39	76	NOW	
549	FORDON	37-39	77	NOW	
550	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	220	NOW	Miasto lokacyjne

551	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	221	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
552	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	222	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
553	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	223	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
554	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	224	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
555	OKOLE	37-37	99	NOW	
556	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	225	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
557	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	226	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
558	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	227	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
559	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	228	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
560	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	229	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
561	FORDON	37-39	78	NOW	
562	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	230	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
563	FORDON	37-39	79	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
564	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	231	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
565	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	232	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
566	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	233	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
567	FORDON	37-39	80	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
568	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	234	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
569	ŚRÓDMIEŚCIE	38-38	139	NOW	
570	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	235	NOW	
571	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	236	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
572	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	237	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
573	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	238	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
574	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	239	PSR, NOW	Miasto lokacyjne
575	ŚRÓDMIEŚCIE- STARE MIASTO	37-38	240	PSR-NOW	Miasto lokacyjne

576	ŚRÓDMIEŚCIE- STARE MIASTO	37-38	241	PSR-NOW	Miasto lokacyjne
577	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	242	NOW	śluza workowa
578	ŚRÓDMIEŚCIE- STARE MIASTO	37-38	243	PSR-NOW	Miasto lokacyjne
579	ŚRÓDMIEŚCIE- STARE MIASTO	37-38	244	PSR-NOW	Miasto lokacyjne
580	FORDON	37-39	81	NOW	
581	ŚRÓDMIEŚCIE	37-37	80	NOW	
582	ŚRÓDMIEŚCIE- STARE MIASTO	37-38	245	PSR-NOW	Miasto lokacyjne
583	ŚRÓDMIEŚCIE- STARE MIASTO	37-38	246	PSR-NOW	Miasto lokacyjne
584	OKOLE	37-37	81	NOW	
585	FORDON	37-39	82	EK	
586	BARTODZIEJE	37-38	247	BIZANCJUM	Moneta
587	SZWEDEROWO	38-37	55	NOW	
588	ŚRÓDMIEŚCIE	37-37	82	NOW	
589	ŚRÓDMIEŚCIE	37-37	83	NOW	
590	BOCIANOWO	37-38	248	NOW	
591	ŚRÓDMIEŚCIE	37-37	84	NOW	
592	ŚRÓDMIEŚCIE	37-37	85	NOW	
593	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	249	NOW	
594	OKOLE	37-37	86	NOW	
595	BARTODZIEJE	37-38	250	PSR, NOW	
596	SZWEDEROWO	38-37	56	NOW	
597	ŚRÓDMIEŚCIE	37-37	87	NOW	
598	ŚRÓDMIEŚCIE-	37-38	251	PSR, NOW	Miasto lokacyjne

	STARE MIASTO				
599	ŚRÓDMIEŚCIE- STARE MIASTO	37-38	252	PSR-NOW	Miasto lokacyjne
600	ŚRÓDMIEŚCIE- STARE MIASTO	37-38	253	PSR-NOW	Miasto lokacyjne
601	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	254	NOW	
602	ŚRÓDMIEŚCIE- STARE MIASTO	37-38	255	PSR-NOW	Miasto lokacyjne
603	ŚRÓDMIEŚCIE- STARE MIASTO	37-38	256	PSR-NOW	Miasto lokacyjne
604	ŚRÓDMIEŚCIE- STARE MIASTO	37-38	257	PSR-NOW	Miasto lokacyjne
605	ŚRÓDMIEŚCIE	37-37	88	NOW	
606	ŚRÓDMIEŚCIE- STARE MIASTO	37-38	258	PSR-NOW	Miasto lokacyjne
607	ŚRÓDMIEŚCIE- STARE MIASTO	37-38	259	PSR-NOW	Miasto lokacyjne
608	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	260	NOW	
609	FORDON	37-39	82	NOW	Cmentarz
610	ŚRÓDMIEŚCIE- STARE MIASTO	37-38	261	PSR-NOW	Miasto lokacyjne
611	ŚRÓDMIEŚCIE- STARE MIASTO	37-38	262	PSR-NOW	Miasto lokacyjne
612	ŚRÓDMIEŚCIE- STARE MIASTO	37-38	263	PSR-NOW	Miasto lokacyjne
613	ŚRÓDMIEŚCIE- STARE MIASTO	37-38	264	PSR-NOW	Miasto lokacyjne
614	ŚRÓDMIEŚCIE	37-39	83	NOW	

615	FORDON	37-39	84	NOW	
616	ŚRÓDMIEŚCIE- STARE MIASTO	37-38	265	PSR-NOW	Miasto lokacyjne
617	ŚRÓDMIEŚCIE- STARE MIASTO	37-38	266	PSR-NOW	Miasto lokacyjne
618	FORDON	37-39	85	NOW	
619	BABIA WIEŚ	37-38	269	NOW	cmentarz
620	ŚRÓDMIEŚCIE- STARE MIASTO	37-38	267	PSR-NOW	Miasto lokacyjne
621	ŁĘGNOWO-ZACHEM	39-38	70	NOW-II wojna św.	
622	ŚRÓDMIEŚCIE- STARE MIASTO	37-38	268	PSR-NOW	Miasto lokacyjne
623	SZWEDEROWO	38-37	56	NOW	
624	STARE MIASTO	37-38	269	NOW	ul. Bernardyńska
625	SZWEDEROWO	37-38	270	NOW	ul. Podgórna
626	STARE MIASTO	37-38	271	SR, NOW	ul. Przyrzeczce 12-14
627	BARTODZIEJE	37-38	272	NOW- cmentarzysko, 2 groby szkieletowe	ul. Żmudzka
628	KANAŁ BYDGOSKI	37-37	100	NOW	bagrowanie kanału
629	STARE MIASTO	37-38	273	SR, NOW	ul. Długa 70
630	OKOLE	37-37	94	NOW-schron z II wojny światowej	ul. Garbary/Grottgera
631	OSOWA GÓRA	37-37	95	NOW	ul. Srebrna
632	OKOLE	37-37	101	NOW	ul. Jasna
633	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	274	NOW	ul. Jagiellońska
634	JACHCICE	37-37	96	NOW - cmentarz	ul. Saperów
635	ŚRÓDMIEŚCIE	37-37	97	NOW	ul. Św. Trójcy 2 – przy Moście

					Klenczona
636	STARE MIASTO	37-38	275	PSR-NOW	Miasto lokacyjne ul. Niedźwiedzia 3
637	STARE MIASTO	37-38	276	PSR-NOW	Miasto lokacyjne ul. Podwale 3
638	ŚRÓDMIEŚCIE	37-37	98	NOW	ul. Św. Trójcy – Zespół Szkół Mechanicznych
639	OKOLE - STARY KANAŁ BYDGOSKI	37-37	102	NOW	Kanał i śluzy
640	BABIA WIEŚ	37-38	277	NOW – XVIII w.	ul. Toruńska
641	OKOLE	37-37	99	KŁ, PSR, NOW	ul. Grottgera 4
642	ŚRÓDMIEŚCIE	37-37	103	NOW	ul. Poznańska 31
643	STARE MIASTO	37-38	278	SR, NOW	Miasto lokacyjne ul. Długa 22 – Pod Blankami 17
644	STARE MIASTO	37-38	279	SR, NOW	Miasto lokacyjne ul. Grodzka 12/Podwale
645	STARE MIASTO	37-38	280	SR, NOW	Miasto lokacyjne ul. Grodzka 14-16
646	ŚRÓDMIEŚCIE	37-37	104	NOW	ul. Poznańska 4
647	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	281	NOW	Plac Wolności 9/Gimnazjalna 1 – I LO
648	FORDON	37-39	86	SR, NOW	Kozi Rynek
649	ŚRÓDMIEŚCIE	37-38	282	SR, NOW	Stary Post na wys. nr 7
650	STARE MIASTO	37-38	283	SR, NOW	Zbożowy Rynek 3
651	STARE MIASTO	37-38	284	SR, NOW	Wyspa Młyńska-

					Jaz Farny
652	STARE MIASTO	37-38	285	SR, NOW	Nowy Rynek 12
653	STARE MIASTO	37-38	286	SR, NOW	ul. Długa 39

Wykaz użytych skrótów:

AZP – Archeologiczne Zdjęcie Polski

A – stanowisko archiwalne

K. - kultura

EK – epoka kamienia

PSch – paleolit schyłkowy

MEZ – mezolit

NE – neolit

NESch – neolit schyłkowy

KCWR – kultura ceramiki wstęgowej rytej (neolit)

KPL – kultura pucharów lejkwatych (neolit)

KAK – kultura amfor kulistych (neolit)

KCSZ – kultura ceramiki sznurowej (neolit)

EB – epoka brązu

WEB – wczesna epoka brązu

KŁ – kultura łużycka

KŁP – kultura łużycka- kultura pomorska

KP – kultura pomorska

HA-LA – okres halsztacki – okres lateński

LAT – okres lateński

OR – okres rzymski

KW – kultura wielbarska

SR - średniowiecze

WSR – wczesne średniowiecze

PSR – późne średniowiecze

NOW – czasy nowożytne

ZAŁĄCZNIK NR 4

ZABYTKI NIERUCHOME WPISANE DO WOJEWÓDZKIEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW - SIERPIEŃ 2017 R.

ul. Asnyka

- Nr 1 - willa
- Nr 2 - willa
- Nr 3 - willa
- Nr 4 - willa
- Nr 5 - willa
- Nr 7 - willa

ul. Artyleryjska

Nr 13 – budynek

ul. Babia Wieś

- Nr 5 - dom
- Nr 6 - dom
- Nr 7 - dom
- Nr 9 - dom
- Nr 10 - dom
- Nr 11 - dom
- Nr 13 - dom
- Nr 14 - dom
- Nr 15 - dom
- Nr 17 - dom
- Nr 19 - dom
- Nr 21 - dom
- Nr 22 - dom
- Nr 23 – dom

ul. Batorego

- Nr 1/Stary Rynek 12 - kamienica, ob. MOK
- Nr 2 - kamienica
- Nr 3 - kamienica

ul. Bernardyńska

- Nr 3 - dom
- Nr 4 - plebania

ul. Berwińskiego

- Nr 4- dom, ob. Muzeum Dyplomacji i Uchodźstwa Polskiego,

ul. Bielicka

Nr 6 - dom
Nr 8 - dom
Nr 10 - dom
Nr 18 - dom

ul. Bocianowo

Nr 1 - dom
Nr 8 - dom
Nr 11 - dom
Nr 12 - dom
Nr 13 - dom
Nr 14 - dom
Nr 16 - dom
Nr 19 - dom
Nr 21 - dom
Nr 22 i 22a - dom
Nr 23 - dom
Nr 24 - dom
Nr 27 - dom
Nr 29 - dom
Nr 30 - dom
Nr 32 - dom
Nr 33 - dom
Nr 35 - dom
Nr 37 - dom
Nr 38 - dom
Nr 39 - dom
Nr 40 - dom
Nr 41 - dom
Nr 43 - dom
Nr 44 - dom
Nr 45 - dom
Nr 51 - dom

ul. Bronikowskiego

Nr 14 - dom

ul. Bydgoska – Fordon

Nr 1 - dom
Nr 9 - dom
Nr 13 - dom
Nr 23 - dom
Nr 25 - dom
Nr 26 - dom
Nr 28 - dom
Nr 29 - dom
Nr 35 - dom
Nr 36 - dom
Nr 38 - dom
Nr 40 - dom
Nr 42 - dom.
Nr 48 - dom

ul. Cechowa-Fordon

Nr 2 – dom

ul. Chelmińska

Nr 1 – dom

Nr 3 – dom

Nr 4 – dom

Nr 5 - dom

Nr 7 – dom

Nr 8 – dom

Nr 9 - dom

Nr 10 - dom

Nr 12 - dom

Nr 18 - dom

Nr 20 - dom

Chelmiński Plac

Nr 3 - willa

Nr 3a - dom

ul. Chłopickiego

Nr 1 - dom

Nr 2 - dom

Nr 3 - dom

Nr 5 - dom

Nr 6 - dom

Nr 10 - dom

Nr 12 - dom

ul. Chocimska

Nr 1 - dom

Nr 3 - dom

Nr 5 - dom

Nr 7 - dom

Nr 8 - dom

Nr 9 - dom

Nr 10 - dom

Nr 11 - dom

Nr 16 - dom

Nr 18 - dom

Nr 20 - dom

Nr 22 - dom

Nr 26 - dom

ul. Chodkiewicza

Nr 2a - dom
Nr 4 - dom
Nr 5 - dom
Nr 6 - dom
Nr 7 - dom
Nr 8 - dom
Nr 16 - dom
Nr 18 - dom
Nr 19 - budynek hurtowni P.H.S. s.a.(techn.)
Nr 22 - dom
Nr 25 - dom
Nr 27 - dom
Nr 29 - dom
Nr 30 - UKW
Nr 31 - dom
Nr 44 - szpital dziecięcy
Nr 45 - dom
Nr 51 - dom
Nr 52 - dom
Nr 55 - dom
Nr 57 - dom
Nr 58 - dom
Nr 62 - dom
Nr 65 - dom
Nr 67 - dom
Nr 75 - dom
Nr 84 - dom

ul. Choloniewskiego

Nr 1 - dom
Nr 5 - dom
Nr 7 - dom
Nr 15 - dom

ul. Chopina

Nr 6 - willa
Nr 10 - willa
Nr 14 - willa
Nr 16 - dom
Nr 18 - dom

ul. Chwytowo

Nr 4 - dom
Nr 5 - dom
Nr 6 - dom
Nr 8 - dom
Nr 11 - dom
Nr 12 - dom
Nr 13 - dom
Nr 16 - szkoła

ul. Chrobrego Bolesława

Nr 3 - dom
Nr 4-6 - dom
Nr 5 - dom

Nr 6 - kamienica
Nr 7 - dom
Nr 8 - dom
Nr 9 - dom
Nr 10 - dom
Nr 11 - zespół fabryczny fabryki obuwia „Minerwa”

- budynek magazynu, kantoru i sklepu fabryki obuwia

- budynek fabryczny, ob. mieszkalny

Nr 12 - dom
Nr 13 - dom
Nr 15 - dom
Nr 16 - dom
Nr 17 - dom
Nr 18 - kamienica
Nr 19 - dom
Nr 20 - dom
Nr 21 - dom
Nr 22 - dom
Nr 23 - dom
Nr 24 - dom
Nr 26 - dom
Nr 28 - dom

ul. Cicha

Nr 1 - dom
Nr 3 - dom
Nr 4 - dom
Nr 6 - dom
Nr 7 - dom
Nr 9 - dom
Nr 10 - dom
Nr 12 - dom
Nr 16 - dom
Nr 16a - dom
Nr 33 - dom
Nr 40 - dom
Nr 42 - dom
Nr 44 - dom
Nr 48 - dom
Nr 61 - dom
Nr 65 - dom

ul. Cierpicka

Nr 1 - dom

ul. Cieszkowskiego

Nr 4 - dom
Nr 5 - dom
Nr 6 - dom
Nr 10 - dom

ul. Czarna Droga

Nr 31 - dom
Nr 41 - dom

Nr 45 – willa

ul. Czarnieckiego

Nr 1 - dom

Nr 4 - dom

Nr 5 - dom

Nr 6 - dom

Nr 7 - dom

Nr 8 - dom

Nr 9 - dom

Nr 10- dom

Nr 11- dom

Nr 12- dom

Nr 13- dom

ul. Czartoryskiego

Nr 4–10 - budynki fabryki spirytusu C. Franke

Nr 8 - dom

Nr 9 - budynek magazynu.

Nr 10 a - oficyna

Nr 13 - dom

Nr 20 - willa

ul. Dąbrowskiego Jarosława

Nr 5 - dom

Nr 6 - dom

Nr 7 - dom

Nr 8 - dom

Nr 9 - dom

Nr 10 - dom

Nr 18 - dom

Nr 27 - dom

Nr 29 - dom

Nr 31 - dom

Nr 35 - dom

ul. Długa

Nr 1 - dom

Nr 3 - dom

Nr 5 - dom

Nr 6 - dom

Nr 7 - dom

Nr 8 - dom

Nr 9 - dom

Nr 10 - dom

Nr 13 - dom

Nr 14 - dom

Nr 15 - dom

Nr 16 - dom

Nr 17 - dom

Nr 18 - dom

Nr 19 - dom

Nr 20 - dom

Nr 21 - dom

Nr 23 - dom

Nr 25 - dom

Nr 26 - dom
Nr 27 - dom
Nr 28 - dom
Nr 30 - dom
Nr 32 - dom
Nr 33 - dom
Nr 34 - dom
Nr 35 - dom
Nr 36 - dom
Nr 38 - dom
Nr 40 - dom
Nr 42 - dom
Nr 43 - dom
Nr 44 - dom
Nr 45 - dom
Nr 46 - dom
Nr 47 - dom
Nr 48 - dom
Nr 49 - dom
Nr 50 - dom
Nr 51 - dom
Nr 52 - dom
Nr 54 - dom
Nr 55 - dom
Nr 58 - dom
Nr 60 - dom
Nr 61 - dom
Nr 63 - dom
Nr 64 - dom
Nr 65 - garbarnia
Nr 66 - dom
Nr 68 - dom
Nr 70 - dom
Nr 72 - dom
Nr 74 - dom
Nr 76 - dom

ul. Długosza

Nr 2 - dom
Nr 3 - dom
Nr 4 - dom
Nr 5 - dom
Nr 6 - dom
Nr 7 - dom
Nr 8 - dom
Nr 9 - dom
Nr 10 - dom
Nr 11 - dom
Nr 12 - dom
Nr 13 - dom
Nr 14 - dom
Nr 16 - dom

ul. Dolina

Nr 2 - dom

Nr 4 - dom
Nr 6 - dom
Nr 24 - dom
Nr 26 - szkoła
Nr 27 - dom
Nr 31 - dom
Nr 41 - dom
Nr 43 - dom
Nr 47 - dom
Nr 55 - dom
Nr 57 - dom

ul. Dworcowa

Nr 2 - dom
Nr 3 - dom
Nr 4 - dom
Nr 6 - dom
Nr 7 - dom
Nr 8 - dom
Nr 9 - dom
Nr 10 - dom
Nr 11 - dom
Nr 12 - dom
Nr 14 - dom
Nr 15 - dom
Nr 16 - dom
Nr 17 - dom
Nr 18 - dom
Nr 20 - dom
Nr 22 - dom
Nr 23 - dom
Nr 24 - dom
Nr 25 - dom
Nr 26 - dom
Nr 27 - dom
Nr 29 - dom
Nr 30 - dom
Nr 31 - dom
Nr 32 - dom
Nr 33 - dom
Nr 34 - dom
Nr 35 - dom
Nr 36 - dom
Nr 39 - dom
Nr 40 - dom
Nr 41 - dom
Nr 43 - dom
Nr 44 - dom
Nr 45 - dom
Nr 47 - dom
Nr 48 - dom
Nr 49 - dom
Nr 50 - dom
Nr 51 - dom
Nr 53 - dom

Nr 54 - dom
Nr 55 - dom
Nr 56 - dom
Nr 57 - dom
Nr 59 - dom
Nr 60 - dom
Nr 61 - dom
Nr 62 - dom

a) budynki garażowo– magazynowe, b) fabryczne fabryki braci Wulff c) komin d) ogrodzenie,
k. XIX w.

Nr 65 - dom
Nr 66 - dom
Nr 67- dom
Nr 68 - dom
Nr 71 - dom
Nr 72 - dom
Nr 73 - dom
Nr 74 - dom
Nr 75 - dom
Nr 76 - dom
Nr 77 - dom
Nr 78 - dom
Nr 79 - dom
Nr 80 - dom
Nr 82 - szkoła
Nr 83 - dom
Nr 84 - dom
Nr 85 - ob. hotel
Nr 86 - dom
Nr 87 - dom
Nr 88 - dom
Nr 89 - dom
Nr 92 - dom
Nr 96 - dom
Nr 98 - dom
Nr 100 - dom

ul. Farna

Nr 2 - dom
Nr 6 - dom
Nr 8 - dom
Nr 10 - dom, dawna wikarówka

ul.Filarecka

Nr 13 - dom
Nr 21 - dom

ul. Filomatów-Fordon

Nr 4 - dom
Nr 6 - dom

ul. Flisacka

Nr 1 - dom

ul. Floriana św.

Nr 3 - dom

Nr 6 - dom
Nr 9 - dom
Nr 10 - dom, bud. szpitalny
Nr 11 - dom
Nr 12 - szpital
Nr 12 - dom
Nr 12 - d. kostnica
Nr 20 - dom
Nr 22 - dom
Nr 22 - budynek przemysłowy

ul. Focha

Nr 6 - dom
Nr 8 - dom
Nr 10 - dom
Nr 12 - dom
Nr 14 - dom
Nr 16 - dom
Nr 18 - dom
Nr 20 - dom
Nr 22 - dom
Nr 24 - dom
Nr 26 - dom
Nr 28 - dom

ul. Fordońska

Nr 152
Bydgoska Fabryka Kabli s. a. –11 budynków

- hala główna
- hala produkcyjna
- wieża wodna
- ciągarnia
- willa dyrektora
- maszynownia, ob. warsztaty samochodowe
- zajezdnia wózków
- stolarnia
- hala produkcyjna
- hala impregnacyjna
- hala reperacyjna

Nr 409 - dom
Nr 428 - d. cegielnia, 2 budynki: maszynownia z warsztatem- 1940, kotłownia 1940
Nr 435 - dom
Nr 437 - dom
Nr 438 - dom
Nr 440 - dom
Nr 441 - dom
Nr 443 - dom

Nr 445 - dom
Nr 447 - dom
Nr 449 - dom
Nr 451 - dom
Nr 453 - dom
Nr 455 - dom
Nr 457 - dom
Nr 463 - dom
Nr 465 - dom
Nr 467 – dom

ul. Fredry

Nr 1 - dom
Nr 4 - dom
Nr 6 - dom
Nr 8 - dom
Nr 10 - dom
Nr 12 - dom

ul. Garbary

Nr 6-8 - dom
Nr 2 - willa z fragmentem muru ceglanego z furtką przy bramie wjazdowej
Nr 5 - zespół zabudowy przemysłowej: budynek portierni, komin fabryczny
Nr 9 - dom
Nr 17 - dom
Nr 18 - dom
Nr 19 - dom
Nr 26 - dom
Nr 27 - dom
Nr 28 - dom
Nr 29 - dom
Nr 30 - dom

ul. Gdańska

Nr 1 - dom
Nr 3 - dom
Nr 5 - dom
Nr 7 - dom
Nr 9 - dom
Nr 10 - dom
Nr 11 – dom
Nr 12 - dom
Nr 13 – dom
Nr 17 – dom
Nr 19 - dom
Nr 21 - dom
Nr 24 – dom
Nr 25 - dom
Nr 26 - dom

Nr 27 - dom
Nr 28A - dom
Nr 29 - dom
Nr 30 - dom
Nr 31 - dom
Nr 32 - dom
Nr 34 - dom
Nr 35 - dom
Nr 36 - dom
Nr 37 - dom
Nr 38 - dom
Nr 40 - dom
Nr 44 - dom
Nr 46 - dom
Nr 49 - dom
Nr 51 - dom
Nr 52 - dom
Nr 54 - dom
Nr 55 - dom
Nr 56 - dom
Nr 57 - dom
Nr 58 - dom
Nr 59 - dom
Nr 60 - dom
Nr 61 - dom
Nr 62 - dom
Nr 64 - dom
Nr 65 - dom
Nr 66 - dom
Nr 67 - dom
Nr 68 - dom
Nr 69 - dom
Nr 71 - dom
Nr 72 - dom
Nr 74 - dom
Nr 76 - dom
Nr 77 - dom
Nr 76 - dom
Nr 78 - dom
Nr 80 - dom
Nr 83 - dom
Nr 85 - dom
Nr 86 - dom
Nr 87 - dom
Nr 89 - dom
Nr 91 - dom
Nr 94 - dom
Nr 95 - dom
Nr 96 - dom
Nr 99 - dom
Nr 100 - dom
Nr 102 - dom
Nr 107 - dom
Nr 110 - dom
Nr 113 - dom

Nr 115 - dom
Nr 117 - dom
Nr 120 - dom
Nr 127 - dom
Nr 129 - dom
Nr 130 - dom
Nr 131 - dom
Nr 132 - dom
Nr 134 - dom
Nr 135 - dom
Nr 137 - dom
Nr 138 - dom
Nr 140 - dom, bud. poczty
Nr 141 - kamienica – elewacja wpisana do rejestru zab.
Nr 143 - dom
Nr 144 - dom
Nr 145 - dom
Nr 146 - dom
Nr 147 - koszary
Nr 147 - WAM 07- koszary
Nr 147/52 - koszary
Nr 147 B - koszary
Nr 147-1 - koszary
Nr 147 C - koszary
Nr 147 D - koszary
Nr 147 G - kasyno
Nr 147 E - koszary
Nr 147 - WAM 07- koszary
Nr 147 - kompleks 1163, koszary
Nr 148 - dom
Nr 160 - zespół szkół
Nr 162 - dom
Nr 164 - dom
Nr 168 - dom
Nr 172 - dom
Nr 184 - dom
Nr 186 - dom

ul. Gimnazjalna

Nr 2 - dom
Nr 2a - dom
Nr 4 - dom
Nr 6 - dom
Nr 8 - dom

ul. Glinki

Nr 18 - dom
Nr 20 – dom
Nr 24 - dom

ul. Głowackiego

Nr 7 – dom

ul. Golebia

Nr 2a – dom

Nr 13-15 – dom
Nr 14 - willa
Nr 17-19 – dom
Nr 21-23 – dom
Nr 25-27 – dom
Nr 56-58 - dom
Nr 60-62 - dom
Nr 68-70 - dom
Nr 72-74 - dom
Nr 76-78 – dom

ul. Graniczna

Nr 9 - fabryka
Nr 13 - dom
Nr 23 - dom
Nr 25 - dom

ul. Grodzka

Nr 2 - dom
Nr 4 - dom
Nr 6 - dom
Nr 8 - dom
Nr 12 - dom
Nr 14 - Teatr Kameralny
Nr 20 - Seminarium Duchowne, dom.
Nr 22 - dom,
Nr 22 B - bud. gospodarczy
Nr 25 B - oficyna
Nr 32 - dom

ul. Grottgera

Nr 5/7- dom
Nr 9- dom

ul. Grudziądzka

Nr 43- dom

ul. Grunwaldzka

Nr 1 - dom
Nr 3 - dom
Nr 5 - dom
Nr 7 - dom
Nr 9 - dom
Nr 13–17 - kaplica
Nr 14 - dom
Nr 18b - dom
Nr 19 - kamienica.
Nr 20 - kamienica
Nr 22 - kamienica
Nr 23 - dom.
Nr 24 - kamienica
Nr 26 - kamienica
Nr 35 - dom
Nr 37 - dom
Nr 37a- dom
Nr 39 - dom
Nr 41 - dom
Nr 42 - kamienica
Nr 50 - bud. urzędu skarbowego
Nr 53 - kamienica
Nr 55 - kamienica
Nr 57 - kamienica
Nr 59 - dom
Nr 65 - dom
Nr 72 - dom
Nr 74 - dom
Nr 75 - dom
Nr 77 - dom
Nr 78 - dom
Nr 81 - dom
Nr 83 - dom
Nr 87 - dom
Nr 89 - dom
Nr 90 - dom
Nr 95 - dom
Nr 98 - dom
Nr 102 - dom
Nr 102a - dom
Nr 104 - dom
Nr 105 - dom
Nr 108 - dom
Nr 110 - dom
Nr 111 - dom
Nr 112 - dom
Nr 113 - dom
Nr 114 - dom
Nr 116 - dom
Nr 118 - dom
Nr 121 - dom
Nr 123 - dom
Nr 127 - dom
Nr 129 - dom

Nr 137 - dom
Nr 141 - dom
Nr 150 - dom
Nr 153 - dom
Nr 166 - dom
Nr 183 - dom

ul. Hetmańska

Nr 1 - dom
Nr 2 - dom
Nr 3 - dom
Nr 6 - dom
Nr 7 - dom
Nr 12 - dom
Nr 15 - dom
Nr 16 - dom.
Nr 18 - dom
Nr 20 - dom
Nr 22 - dom
Nr 24 - dom
Nr 26 - dom
Nr 30 - dom
Nr 33 - dom

ul. Inwalidów

wieża ciśnień

ul. Jackowskiego

Nr 1 - dom
Nr 8 - dom
Nr 14 - dom
Nr 15(Śląska 2) - dom
Nr 16 - dom
Nr 17 - dom
Nr 18 - dom
Nr 19 - dom
Nr 20 - dom
Nr 21 - dom
Nr 22 - dom
Nr 23 - dom
Nr 24 - dom
Nr 25 - dom
Nr 26 - dom
Nr 27 - dom
Nr 28-30 - fabryka

ul. Jagiellońska

- Nr 2 - dom
- Nr 4 - dom
- Nr 8 - dom
- Nr 9 - dom
- Nr 10 - dom
- Nr 12 i 12 a - dom
- Nr 15 - dom
- Nr 22 - dom
- Nr 24 - dom
- Nr 26 - dom
- Nr 28 - dom
- Nr 36 - dom
- Nr 38 - dom
- Nr 40 - gazownia

- bud. restauracji,

- resursa, sklep
- Nr 42 - bud. administracyjny gazownii
- Nr 44 - dom
- Nr 46 - dom
- Nr 48 - dom
- Nr 51 - dom
- Nr 53 - dom
- Nr 55 - dom
- Nr 57 - dom
- Nr 60 - dom
- Nr 61 - dom
- Nr 63 - dom
- Nr 64 - dom
- Nr 65 - dom
- Nr 66 - dom
- Nr 69 - dom
- Nr 71 - dom
- Nr 75 - dom.
- Nr 92 - zespół budynków administr.
- Nr 96 - d.Młyny Baerwald'a, ob. hotel
- Nr 105 - willa
- Nr 107 - dom
- Nr 115 - dom

ul. Jana Kazimierza

- Nr 1 - dom
- Nr 3/Długa 43 - dom
- Nr 4/Długa 50 - dom
- Nr 5 - Sąd Administr.

ul. Jasna

- Nr 2 - dom
- Nr 3 - dom
- Nr 6 - dom
- Nr 8 - dom
- Nr 9 - dom
- Nr 16 - dom
- Nr 17 - dom

Nr 18 - dom
Nr 23 - dom
Nr 25 - dom
Nr 39 - dom

ul. Jastrzębia

Nr 22 - dom
Nr 28 - dom
Nr 30 - dom
Nr 32 - dom
Nr 34 - dom
Nr 36 – dom

ul. Jasiniecka

budynek dworca
budynek mieszkalno – gospodarczy przy dworcu
budynek mieszkalny nr 1

ul. Jezuicka

Nr 3 – dom
Nr 5 - dom
Nr 5a - dom
Nr 6 - dom
Nr 8 - dom
Nr 10/12 - dom
Nr 14 - dom
Nr 16 - dom
Nr 18 - dom
Nr 20 - dom
Nr 22 - dom
Nr 24 - dom

ul. Kaliska

Nr 10 - szkoła.

ul. Kanałowa

Nr 2 - dom
Nr 5- dom
Nr 7 - dom
Nr 8 - dom
Nr 11 - dom
Nr 13 - dom
Nr 15 - dom

ul. Kapeluszników – Fordon

Nr 2 - dom
Nr 5 - dom
Nr 7 - dom
Nr 10 - dom

ul. Karpacka

Nr 19 - dom
Nr 22 - dom
Nr 23 - dom
Nr 25 - dom
Nr 27 - dom
Nr 29 - dom
Nr 35 - dom
Nr 45 - dom
Nr 47 - dom
Nr 52 - dom
Nr 54 - d. szkoła

ul. Kasprowicza

Nr 2 - willa
Nr 4 - willa

ul. Kasztanowa

Nr 27 - dom

ul. Kaszubska

Nr 18 - dom

ul. Kacik

Nr 4 - dom

ul. Kilińskiego

Nr 1 – dom
Nr 2 – dom
Nr 4 – dom
Nr 6 - dom

ul. Kollataja

Nr 1 – dom
Nr 3 - dom
Nr 4 - dom
Nr 5 – dom
Nr 6 – dom
Nr 7 - dom
Nr 10 - dom

ul. Konarskiego

a) hala gimnastyczna Szkoły Miejskiej, ob. sala gimnastyczna Zespołu Szkół Gastronomicznych

b/ fragmenty ogrodzenia

Nr 4 - dom

Nr 5 – d. Zespół Liceum Żeńskiego, ob. Zespół Szkół Gastronomicznych

Nr 7- dom

budynek gospodarczy przy domu nr 9

Nr 11 - dom

ul.Konduktorska

Nr 2 - dom

Nr 4 - dom

Nr 6 - dom

ul. Konna

Nr 1 - browar–zab. tech i dom mieszkalny

Nr 10 - dom, ob.hotel

ul. Konopna

Nr 3 - dom

Nr 4 - dom

Nr 5 - dom

Nr 6 - dom

Nr 7 - dom

Nr 8 - dom

Nr 10 - dom

Nr 12 - dom

Nr 14 - dom

Nr 15 - dom

Nr 16 - dom

Nr 17 - dom

Nr 19 - dom

ul. Kopernika

Nr 1 - ogrodzenie w zespole szkoły

Nr 3 - willa

Nr 5 - willa

Nr 7 - willa

Nr 12 - willa

Nr 14 - willa, ob. Poradnia Zdrowia Psychicznego
skwer

ul. Kordeckiego

Nr 4 - dom
Nr 5 - dom
Nr 6 - dom
Nr 8 - dom
Nr 9 - dom
Nr 10 - dom
Nr 11 - dom
Nr 13 - dom
Nr 15 - dom
Nr 16 - dom
Nr 19 - dom
Nr 23 - dom
Nr 24 - dom
Nr 25 - dom
Nr 26 - dom
Nr 29 - dom
Nr 30 - dom
Nr 31 - dom
Nr 32 - dom
Nr 34 - dom

ul. Koronowska

Nr 2- dom
Nr 3- dom
Nr 6- dom
Nr 15-dom
Nr 17- dom
Nr 23- dom
Nr 72 – szkoła
Nr 74- szkoła

ul. Korzeniowskiego – Fordon

Nr 1 - dom
Nr 5 - dom

ul. Kossaka

Nr 6 - dom
Nr 72 - szkoła

Kościuszki Plac

Nr 2-6 - dom

ul. Kościuszki

Nr 1 - dom,
Nr 3 - dom
Nr 4 - dom
Nr 5 - dom
Nr 6 - dom
Nr 7 - dom
Nr 9 - dom
Nr 10 - dom
Nr 11 - dom
Nr 18 - dom
Nr 20 - dom
Nr 22 - dom
Nr 24 - dom
Nr 29 - dom
Nr 37a - szkoła
Nr 42 - dom
Nr 51 - dom
Nr 54 - dom

ul. Kozińskiego

Nr 2 - dom
Nr 3 - dom
Nr 4 - dom
Nr 5 - dom
Nr 6 - dom
Nr 8 - dom
Nr 9 - dom
Nr 10 - dom
Nr 14 - dom
Nr 18 - dom
Nr 20 - dom
Nr 28 - dom
Nr 30 - dom
Nr 32 - dom
Nr 35 - dom
Nr 36 - dom
Nr 37 - dom
Nr 38 - dom

ul. Krakowska

Nr 1 - dom
Nr 3 - dom
Nr 4 - dom
Nr 5 - dom
Nr 6 - dom
Nr 7 - dom
Nr 8 - dom
Nr 9 - dom
Nr 10 - dom
Nr 11 - dom
Nr 12 - dom
Nr 13 - dom
Nr 14 - dom
Nr 15 - dom
Nr 16 - dom
Nr 17 - dom.
Nr 18 - dom
Nr 19 - dom
Nr 21 - dom
pergola

ul. Krasieńskiego

Nr 3 - dom
Ogrodzenie LO nr 6
Nr 5 - dom
Nr 9 – dom
Nr 10 - Zespół Zakładu dla Ociemniałych, ob. Ośrodek Szkolno – Wychowawczy Dla Dzieci Niewidomych
- Zakład dla Ociemniałych, ob. Ośrodek Szkolno– Wychowawczy dla Dzieci Niewidomych,
- budynek gospodarczy
- ogrodzenie
Nr 11 - dom
Nr 13–17 - dom
Nr 19 - dom
Nr 21 - dom

ul. Kraszewskiego

Nr 5 - dom

ul. Kręta

Nr 3 - bud. magaz.- przemysł

ul. Królowej Jadwigi

Nr 1 - dom

Nr 3 - dom

Nr 5 - dom

Nr 6 - dom

Nr 7 - dom

Nr 8 - dom

Nr 9 - dom

Nr 10 - dom

Nr 12 - dom

Nr 13 - dom

Nr 15 - dom

Nr 16 - dom

Nr 17 - dom

Nr 19 - dom

Nr 21 - dom

most drogowy – zabytek techniki

ul. Kujawska

Nr 2 - dom

Nr 24 - dom

Nr 26 - dom

Nr 28 - dom

ul. Kwiatowa

Kwiatowa/Pomorska - dom

Nr 2 - dom

Nr 3 - dom

Nr 6 - dom

Nr 7 - dom

Nr 8 - dom

Nr 9 - dom

Nr 10 - dom

Nr 15 - dom

Nr 17 - dom

ul. Lelewela

Nr 7 - dom

Nr 8 - dom

Nr 15 - dom

Nr 20 - dom

Nr 21 - dom

Nr 24 - dom

Nr 26 - dom

Nr 36 - dom

ul. Lenartowicza

Nr 1 - dom

Nr 2 - dom

Nr 2a - dom

Nr 3 - dom

Nr 5 - dom
Nr 6 - dom
Nr 8 - dom
Nr 9 - dom
Nr 10 - dom
Nr 11 - dom
Nr 12 - dom
Nr 13 - dom
Nr 14 - dom
Nr 15 - dom
Nr 16 - dom
Nr 17 - dom
Nr 19 - dom
Nr 18 - dom.
Nr 33-35 - Przedsiębiorstwo Odzieżowe MODUS –techn.

ul. Leszczyńskiego

Nr 16 - dom
Nr 17 - dom
Nr 22 - dom
Nr 26 - dom
Nr 35 - dom
Nr 36 - dom
Nr 41 - dom
Nr 42 - dom
Nr 49 - szkoła

ul. Leśna

Nr 5 - dom
Nr 7 - dom
Nr 8 - dom
Nr 9a - dom
Nr 11 - dom

ul. Libelta

Nr 2 - dom
Nr 4 - dom
Nr 5 - dom
Nr 8 - dom
Nr 10 - dom

ul. Lipowa

Nr 4–6 - dom
Nr 7a - dom
Nr 9 - zespół budynków:
- dom, 1881,
- kaplica, Kościół Adwentystów Dnia Siódmego
Nr 10 - dom
Nr 11 - dom
Nr 14 – dom

ul. Litewska

Nr 1 - dom
Nr 2 - dom
Nr 3 - dom
Nr 5 - dom
Nr 6 - dom
Nr 8 - dom
Nr 10 - dom
Nr 12 - dom
Nr 14 - dom
Nr 16 - dom

ul. Lubelska

Nr 1 - dom
Nr 3 - dom
Nr 5 - dom
Nr 11 - dom
Nr 13 - dom
Nr 15 - dom
Nr 16 - dom
Nr 23 - dom
Nr 27 - dom
Nr 29 - dom
Nr 32 - dom
Nr 33 - dom

ul. Ludwikowo

Nr 40 - dom
Nr 44 - dom

ul. Łęgnowska

Nr 1 - dom mieszkalny PKP
Nr 2 - dom
Nr 4 - dom
Nr 35 - dom mieszkalny PKP

ul. Łokietka

Nr 1 - dom
Nr 2 - dom
Nr 5 - dom
Nr 6-8 - dom,
Nr 7 - dom
Nr 9 - dom
Nr 10 - dom
Nr 11 - dom
Nr 12 - dom
Nr 15 - dom
Nr 16 - dom
Nr 23-25 - dom
Nr 27 - dom
Nr 29 - dom
Nr 30 - dom
Nr 31 - dom
Nr 36 - dom
Nr 42 - dom

ul. Łowicka - Brdyujście

Nr 49- dom
Nr 51- dom
Nr 53- dom
Nr 55- dom
Nr 56- dom
Nr 82 - śluza Brdyujścieu

ul. Łużycka

Nr 29 - dom
Nr 31 - dom

ul. Magdzińskiego

Nr 1 - dom
Nr 3 - dom
Nr 4 - dom
Nr 5 - dom
Nr 6 - dom
Nr 7 - dom
Nr 8 - dom
Nr 9 - dom
Nr 10 - dom
Nr 12 - dom
Nr 14 - dom
Nr 16 - dom

ul. 3-go Maja

Nr 5 - dom
Nr 7 - dom
Nr 8 - dom
Nr 9 - dom
Nr 11 - dom
Nr 14 - dom
Nr 18 - dom
Nr 20 - dom
Nr 22 - dom
Nr 24 - dom
Nr 26 - dom

ul. ks. Malczewskiego

Nr 1 -dom , siedziba biskupa

ul. Malachowskiego

Nr 3 - dom
Nr 6-8 - dom.
Nr 27 - dom

ul. Marcinkowskiego

Nr - zespół domu

- dom

- fragment ogrodzenia

Nr 2 - dom
Nr 3 - dom

Nr 4 - dom
Nr 5 - dom
Nr 6 - dom
Nr 8 - zespół budynków Fabryki Maszyn / BEFANA VIS/

- budynek fabryczny z mieszkaniem, 1884
- budynek biurowy, 1899,
- budynek fabryczny – modelarnia i magazyn /zaplecze parceli
- budynek fabryczny – warsztaty, stajnia, mieszkania
- kompleks zabudowań przemysłowych, 3 ćw. XIX w

relikty śluzy workowej

Nr 9 - dom
Nr 10 - dom
Nr 11 - dom
Nr 18 - dom
Nr 22 - dom

ul. Mariacka

Nr 2 - dom

ul. Markwarta ks.

Nr 2 - dom
Nr 7 - willa
Nr 9 - willa
Nr 11 -willa, ob. przedszkole
Nr 20/22 - dom

ul. Matejki

- Nr 1 - dom
Nr 2 - zespół Fabryki Maszyn i Urządzeń Rolniczych, Rudolf Sack –Lipsk, filia Bydgoszcz
- budynek mieszkalno–administracyjny, ob. mieszkalny,
 - warsztat, ob. budynek handlowo–magazynowy
 - budynek handlowo–magazynowy
- Nr 4 - dom
Nr 5 - dom
Nr 7 - dom
Nr 8 - dom
Nr 10 - dom
Nr 12 - dom

ul. Mazowiecka

Mazowiecka/ Wileńska - dom
Nr 1 - dom
Nr 3 - dom
Nr 4 - dom
Nr 5 - dom
Nr 7–9 - dom
Nr 8 - dom
Nr 11 - dom

Nr 14 - dom

Nr 15 - dom

Nr 17 - dom

Nr 18 - dom

Nr 19 - dom

Nr 20 - dom

Nr 21 - dom

Nr 23 - dom

Nr 25 - dom

Nr 27 - dom

Nr 31 - zespół Fabryki Narzędzi i Pilników Gustawa Granobsa, ob. funkcja handlowo–biurowo–usługowa

- budynek główny, 1906–1907,

- budynek magazynowo–handlowy I

- budynek magazynowo–handlowy II

- budynek magazynowo–handlowy III

- ogrodzenie

Nr 33 - dom

Nr 40 - kamienica

ul. Mennica

Nr 2 a - Jaz Farny, zab. techniki

Nr 11 - bud. gospodarczy

ul. Meyssnera dr

Nr 9 - zespół obiektów szpitalnych dawnego sanatorium Opławiec

ul. Mickiewicza

Nr 2 – budynek Teatru Miejskiego, Teatr Polski

Nr 3 - dom

Nr 4 - dom

Nr ??- Bydgoskie Konserwatorium Muzyczne, ob. dom mieszkalny,

Nr 11 - dom

Nr 13 - dom

Nr 17 - dom

ul. Miedza

Nr 3 - dom

Nr 4 - d. kaplica

Nr 6 - dom

Nr 7 - dom

ul. Mińska

Nr 15 - budynek użyt. publicznej

ul. Młyńska

Nr 1 - dom

ul. Moniuszki

Nr 6 – dom

ul. Mostowa

- Nr 1/ ze Starym Rynkiem 7/ - dom
- Nr 3 - dom
- Nr 5 - dom
- Nr 7 - dom
- Nr 9 - /z Grodzką 3/ skwer

ul. Na Wzgórzu

- Nr 10 - dom
- Nr 38 - dom
- Nr 45 – dom

ul. Nad Wisłą - Fordon

- Nr 2 - dom
- Nr 12 - dom
- Nr 16 - dom

ul. Nakielska

- Nr 1 - dom
- Nr 2 - dom
- Nr 3 - dom
- Nr 4 - dom
- Nr 5 - dom
- Nr 11 - LO
- Nr 13 - dom
- Nr 15 - dom
- Nr 17 - dom
- Nr 19 - dom
- Nr 21 - dom
- Nr 22 - dom
- Nr 23 - dom
- Nr 25 - dom
- Nr 28 - dom
- Nr 29 - dom
- Nr 30 - dom
- Nr 31 - dom
- Nr 32 - dom
- Nr 35 - dom
- Nr 39 - dom
- Nr 40 - dom
- Nr 41 - dom
- Nr 42 - dom
- Nr 43 - dom

Nr 44 - dom
Nr 47 - dom
Nr 51 - dom
Nr 53 - hala montażu, magazyn , bud. biurowy– fabryka FOD
Nr 55 - hala montażu
Nr 56 - dom
Nr 58 - dom
Nr 59 - dom
Nr 60 - dom
Nr 62 - willa
Nr 69 - dom
Nr 71 - dom
Nr 75 - dom
Nr 77 - dom
Nr 79 - dom
Nr 88 - dom
Nr 93 - dom
Nr 93 a - dom
Nr 97 - dom
Nr 99 - dom
Nr 102 - dom
Nr 103 - dom
Nr 105 - dom
Nr 107 - dom
Nr 109 - dom
Nr 111 - dom
Nr 113 - dom
Nr 116 - dom
Nr 117 - dom
Nr 127 - dom
Nr 129 - dom
Nr 143 - dom
Nr 145 - dom
Nr 155 - dom
Nr 161 - dom
Nr 162 - willa
Nr 163 - willa
Nr 165 - dom
Nr 169 - dom
Nr 171 - dom
Nr 179 - dom
Ne 179 a - dom
Nr 181 - dom
Nr 185 - dom
Nr 187 - dom

ul. Naruszewicza

Nr 1 - dom
Nr 3 - dom
Nr 6 - dom

ul. Nawigacyjna – Fordon

Nr 1 - dom

ul. Niecała

Nr 43 - dom

ul. Niedźwiedzia

Nr 1/Batorego 2 - dom

Nr 3 - dom

Nr 7 - dom

Nr 9 - dom

Nr 11 - dom

ul. Niemcewicza

Nr 4 - dom

ul. Nowa

Nr 17 - dom

Nr 24 - dom

Nr 26 - dom

Nowakowskiego –skwer

pomnik

Łaźnia Miejska

wodotrysk „Chłopcy z rybą”

ul. Nowodworska

Nr 3 - dom

Nr 11 - dom

Nr 13 - dom

Nr 30 - dom

Nr 32 - dom

Nr 34 - dom

Nr 38 - dom

Nr 40 - dom

Nr 46 - dom

Nr 48 - dom

Nr 53 - dom

Nr 55 - dom

ul. Nowogrodzka

Nr 2 - dom

Nr 3 - LO

Nr 4 - dom

Nr 6 - dom

Nr 8 - dom

Nr 10 - dom

Nr 12 - dom

Nowy Rynek

Nr 1 - dom

Nr 2 - dom

Nr 3 - dom

Nr 5 - dom narożny

Nr 6 - dom

Nr 8 - dom

ul. Obrońców Bydgoszczy

Nr 1 - zespół Szkoły dla Panienek, ob. funkcja biurowo-administracyjna

- szkoła – Wyższa Szkoła dla Panienek, ob. funkcja biurowo-administracyjna,

- sala gimnastyczna, ob. budynek magazynowo-handlowy.

Nr 3 - dom, ob. Zgromadzenie Sióstr Św.Elżbiety

Nr 8 - dom

Nr 10 - dom

Nr 11 - dom

Nr 12 - dom

Nr 14 - dom

Nr 16 - dom

ul. Ogrodowa

Nr 3 - kamienica

Nr 6 - kamienica

Nr 8 - kamienica

Nr 10 – kamienica

Nr 14 - kamienica

Nr 16 - kamienica

Nr 17/Rycerska 16 - kamienica

Nr 18 - kamienica

ul. Oplawiec

Nr 19 - dom

Nr 154a - bud. elektrowni

Nr 154 b - budynek elektrowni

Nr 160 - d. elektrownia, fabryczny

ul. Orla

Nr 8 - dom

Nr 9 - dom

Nr 9a - dom

Nr 10 - dom

Nr 11 - dom

Nr 12 - dom

Nr 14 - dom

Nr 17 - dom

Nr 22 - dom

Nr 24 - dom

Nr 25 - dom

Nr 26 - dom

Nr 28 - dom

Nr 31 - dom

Nr 32 - dom

Nr 33 - dom

Nr 36 - dom

Nr 37 - dom

Nr 39 - dom

Nr 41 - dom

Nr 44 - dom

Nr 52 - dom
Nr 58 - dom
Nr 60 - dom
Nr 62 - dom
Nr 66 - dom

Ossolińskich Aleje

Nr 5 - willa
Nr 9 - willa
Nr 13 - willa
Nr 15 - willa
Nr 17 - willa
Nr 19 - willa
Nr 21 - willa

ul. Paderewskiego

Nr 1 - dom
Nr 2 - willa
Nr 3 - dom
Nr 4 - willa
Nr 10 - dom
Nr 11/ Zamoyskiego 10 - dom
Nr 12 - dom
Nr 13 - dom
Nr 14 - dom
Nr 16 - dom
Nr 17 - dom
Nr 18 - dom
Nr 21 - dom
Nr 22 - dom
Nr 23 - dom
Nr 24 - dom

ul. Patrolowa - Fordon

ogrodzenie murowane z bramą na dz. nr 138

Piastowski Plac

Nr 1 - dom
Nr 2 - dom
Nr 4 - dom
Nr 7 - dom
Nr 9 - dom
Nr 11 - dom
Nr 13 - dom
Nr 15 - dom
Nr 17 - dom
Nr 19 - dom

ul. Piekary

Nr 2 - dom
Nr 3 - dom
Nr 14 - dom

ul. Piękna

Nr 5 - dom
Nr 14 - dom
Nr 20 - dom
Nr 27 - kamienica
Nr 38 - dom

ul. Piotrowskiego

Nr 2 - dom
Nr 3 - dom
Nr 4 - dom
Nr 5 - dom
Nr 6 - dom
Nr 8 - dom
Nr 10 - dom
Nr 13 - dom
Nr 15 - dom
Nr 16 - dom
Nr 17 - dom
Nr 18 - dom
Nr 19 - dom
Nr 21 - dom

ul. Plater Emili

Nr 3 - dom
Nr 5 - dom
Nr 11 - dom wraz z ogrodzeniem
Nr 18 - dom wraz z ogrodzeniem
Nr 22 - dom

ul. Płocka

Nr 5 - dom
Nr 5a - dom
Nr 6 - dom
Nr 7 - dom
Nr 8 - dom
Nr 9 - dom
Nr 10 - dom
Nr 11 - dom
Nr 13 - dom
Nr 16 - dom
Nr 18 - dom
Nr 20 - dom
Nr 22 - dom
Nr 24 - dom

ul. Pocztowa

Nr 1 - dom

ul. Pod Blankami

Nr 3 - oficyna
Nr 5 - mag. rzem.
Nr 13 - dom
Nr 17 - dom

Nr 21 - dom
Nr 23 - dom
Nr 59 - dom
Nr 63 - dom
Nr 65 - dom
Nr 67 - oficyna

ul. Pod Wiaduktem – Brdyujście

Nr 1 - dom

ul. Podgórna

Nr 1 - dom
Nr 5 - dom
Nr 6 - dom.
Nr 7-1 - dom
Nr 7-2 - dom
Nr 11 - dom
Nr 15 - dom
Nr 18 - dom
Nr 19 - dom
Nr 24 - dom
Nr 25 - dom

ul. Podhalańska

Nr 1 - dom

ul. Podolska

Nr 1 - dom
Nr 4 - dom
Nr 5 - dom
Nr 6 - spichlerz
Nr 12 - dom
Nr 20 - dom
Nr 21 - dom
Nr 23 - dom
Nr 25–27 - dom

ul. Pod Skarpą

- Nr 94 - dom

ul. Podwale

Nr 2 - dom
Nr 8 - dom
Nr 12 - dom
Nr 13 - dom
Nr 15 - dom

ul. Pola Wincentego

Nr 1 - dom
Nr 2 - dom
Nr 3 - dom
Nr 4 - dom
Nr 5 - dom
Nr 6 - dom
Nr 7 - dom
Nr 8 - dom

Nr 11 - dom
Nr 13 - dom
Nr 15 - dom
Nr 17 - dom

ul. Pomorska

Nr 1 - dom
Nr 1a - dom
Nr 6 - dom
Nr 7a - dom
Nr 9 - dom
Nr 10 - dom
Nr 11 - dom
Nr 12 - dom
Nr 14 - dom
Nr 17 - dom
Nr 21 - dom
Nr 22 - dom
Nr 24 - dom
Nr 26 - dom
Nr 27 - dom
Nr 28 - dom
Nr 29 - dom
Nr 30 - dom
Nr 31 - dom
Nr 32 - dom
Nr 33 - dom
Nr 35 - dom
Nr 36 - dom
Nr 37 - dom
kościół metodystyczny
Nr 42 - dom
Nr 43 - dom
Nr 47 - dom
Nr 49 - dom
Nr 50/ Cieszkowskiego 24 - dom
Nr 51 - dom
Nr 52 - dom
Nr 53 - dom
Nr 54 - dom
Nr 55 - dom
Nr 57 - dom
Nr 58 - dom
Nr 59 - dom
Nr 60 - dom
Nr 61 - dom
Nr 62 - dom
Nr 64 - dom
Nr 66 - dom
Nr 67 - dom
Nr 70 - dom
Nr 71 - dom
Nr 73 - dom
Nr 74 - dom
Nr 75 - dom

Nr 76 - dom
Nr 77 - dom
Nr 78 - dom
Nr 78b - dom
Nr 80 - d. koszary
Nr 80/I - d. koszary
Nr 80/II - d. koszary
Nr 80/ III – budynek gospod.-mieszkal.
Nr 80/IV - budynek
Nr 88 A I - dom
Nr 88AII - dom
Nr 88B - dom
Nr 88C - dom
Nr 88D - dom
Nr 88D2 - dom
Nr 88E - dom
Nr 88F - dom
Nr 88 G - dom
Nr 88H - dom
Nr 90 - dom

ul. Poniatowskiego

Nr 10 - dom
Nr 12 - dom
Nr 15 - dom
Nr 20 - dom
Nr 30 - dom

ul. Poprzeczna

Nr 5-7 - dom
Nr 9-9a - dom
Nr 13-15 - dom

ul. Potockiego

Nr 6 - dom

ul. Powstańców Śląskich

Nr 1-3 - dom
Nr 4-6 - dom
Nr 5-7 - dom
Nr 8-10 - dom
Nr 12-14 - dom
Nr 16-18 - dom

ul. Poznańska

Nr 2 - dom
Nr 3 - dom
Nr 7 - dom
Nr 8 - dom
Nr 9 - dom
Nr 12 - dom
Nr 13 - dom
Nr 14 - dom
Nr 16 - dom

Nr 16 - dom
Nr 17 - dom
Nr 19 - dom
Nr 21 - dom
Nr 23 - dom
Nr 24 - dom
Nr 25 - dom
Nr 26 - dom
Nr 27 - dom
Nr 28 - dom
Nr 29 - dom
Nr 30 - dom

Poznański Pl.

Nr 1/Kordeckiego - kamienica
Nr 2 - dom
Nr 3 - dom
Nr 9 - willa
Nr 45 - sąd

ul. Półwiejska

Nr 3 - dom
Nr 8 - dom
Nr 10 - dom
Nr 12 - dom
Nr 13 - dom
Nr 14 - dom
Nr 16 - dom
Nr 18 - dom

ul. Przy Bóznicy

Nr 2 - dom

ul. Przemysłowa – Brdyujście

Nr 6 - dom z bud. gospod.
Nr 11 - dom, ost
Nr 13 - dom, ost.
Nr 20 - dom, ost.
Nr 22 – magazyn
Nr 24 - dom
Nr 26 – dom
Nr 28 – dom

ul. Przyrzecze

Nr 1 - dom
Nr 2 – dom
Nr 3 - dom
Nr 4 - dom
Nr 4a - dom
Nr 5 - dom

ul. Pułaskiego

Nr 15 - dom
Nr 21 - dom
Nr 23 - dom

ul. Raclawicka

Nr 1/Bocianowo 14 - dom
Nr 2 - dom
Nr 3 - dom
Nr 7 - dom
Nr 8 - dom
Nr 10 - dom
Nr 11 - dom
Nr 13 - dom
Nr 15 - dom

ul. Reja

Nr 2 - dom
Nr 3 - plebania
Nr 4 - dom
Nr 5 - dom
Nr 7 - dom
Nr 7a - dom

ul. Rejtana

Nr 8 - willa

ul. Różana

Nr 1 - dom
Nr 2-4 - dom
Nr 3 - dom
Nr 6 - dom
Nr 8 - dom
Nr 16 - dom
Nr 22 - dom
Nr 23 - dom

ul. Rycerska

Nr 2 - dom
Nr 22 - budynek urzędu celnego

Rynek-Fordon

Nr 1 - dom
Nr 2 - dom
Nr 3 - dom
Nr 4 - dom
Nr 6 - dom
Nr 7 - dom
Nr 8 - dom (budynek dawnej komory celnej)
Nr 9 - dom
Nr 10 - dom

ul. Saperów

Nr 1-3 - dom
Nr 7 - dom
Nr 9 - dom

Nr 79 - dom
Nr 87 - dom
Nr 199 - dom
Nr 207 - dom
Nr 209 - dom
Nr 262 - dom

ul. Seminaryjna

Nr 1 - szpital
Nr 5 - bud. UTP
Nr 8 - kamienica
Nr 12 - kamienica
Nr 14 - dom

ul. Sielanka

Nr 1 - willa
Nr 2 - willa
Nr 4 - willa
Nr 6 - willa
Nr 8 - willa
Nr 8a - willa, ob. Pałac Ślubów
Nr 10 - willa
Nr 12 - willa
Nr 14 - willa
Nr 16 - willa
Nr I6a - willa
Nr 18 - willa

ul. Sielska

Nr 4 - dom
Nr 6-8 - dom

ul. Siemiradzkiego

Nr 1-3 - dom
Nr 2 - dom
Nr 4 - dom
Nr 5 - dom
Nr 6 - dom
Nr 7 - dom
Nr 8 - dom
Nr 9 - dom
Nr 10 - dom
Nr 11 - dom
Nr 12 - dom

ul. Sienkiewicza

Nr 1 - dom
Nr 2 - dom
Nr 4 - dom
Nr 6 - dom
Nr 7 - dom
Nr 7a - dom
Nr 8 - dom
Nr 9 - dom
Nr 10 - dom
Nr 11 - dom

Nr 12 - dom
Nr 13 - dom
Nr 14 - dom
Nr 15 - dom
Nr 16 - dom
Nr 17 - dom
Nr 17a - dom
Nr 18 - dom
Nr 19 - dom
Nr 20 - dom
Nr 21 - dom
Nr 22 - dom
Nr 23 - dom
Nr 24 - dom
Nr 25 - dom
Nr 26 - dom
Nr 27 - dom
Nr 28 - dom
Nr 29 - dom
Nr 30 - dom
Nr 31 - dom
Nr 32 - dom
Nr 33 - dom
Nr 35 - dom
Nr 36 - dom
Nr 37 - dom
Nr 38 - dom
Nr 39 - dom
Nr 40 - dom
Nr 41 - dom
Nr 42 - dom
Nr 44 - dom
Nr 45 - dom
Nr 47 - dom
Nr 48 - dom
Nr 49 - dom
Nr 50 - dom
Nr 53 - dom
Nr 55 - dom
Nr 57 - dom
Nr 58 - dom
Nr 59 - dom
Nr 60 - dom

ul. Sieroca

Nr 4 - dom
Nr 14 - dom
Nr 16 - dom
Nr 18 - dom
Nr 22 - dom
Nr 24 - dom

ul. Sikorskiego

Nr 4 - dom
Nr 6 - dom
Nr 8 - dom

ul. Skargi

Nr 2 - dom, ob. biura
Nr 5 - dom
Nr 6 - dom
Nr 7 - dom
Nr 8 - dom
Nr 9 - zespół mleczarni, ob. budynki mieszkalne,

- dom

- mleczarnia, ob. budynek mieszkalny

- kotłownia i skład węgla, ob. budynek mieszkalny

- stajnia, ob. budynek mieszkalno– gospodarczy

Nr 10 - dom

Nr 11 - dom
Nr 12 - dom
Nr 13 - dom
Nr 14 – dom

ul. Marii Skłodowskiej-Curie

Nr 12 – dom
Nr 14 – dom
Nr 16 – dom
Nr 18 – dom
Nr 20 – dom
Nr 22 – dom
Nr 22a – dom
Nr 24 – dom

ul. Ks. Skorupki

Nr 1 - dom
Nr 1/3-1 - dom
Nr 11 - dom
Nr 13 - dom
Nr 16 - dom
Nr 23 - dom
Nr 33 - dom
Nr 35 - dom
Nr 39 - dom
Nr 41 - dom
Nr 54 - dom.
Nr 57 - dom
Nr 61 - dom

ul. Słowackiego

Nr 1 - dom
Nr 3 - dom

ul. Smoleńska

Nr 170 - dom
Nr 172 - dom
Nr 174 – dom

ul. Sobieskiego Jana

Nr 2 - dom
Nr 6 - dom
Nr 7 - dom
Nr 8 - dom
Nr 11 - dom
Nr 13 - dom

ul. Sowińskiego

Nr 1 - dom
Nr 2 - dom
Nr 4 - dom
Nr 6 - dom
Nr 10 - dom
Nr 12 - dom
Nr 14 - dom
Nr 16 - dom
Nr 20 - kamienica
Nr 22 - kamienica
Nr 24 - kamienica
Nr 26 - kamienica
Nr 28 - kamienica
Nr 30 - kamienica
Nr 32 - kamienica

ul. Spółdzielcza

Nr 10 - dom

ul. Starogardzka

Nr 8 - dom

ul. Staroszkolna

Nr 1 - dom
Nr 2 - dom
Nr 4 - dom
Nr 5 - dom
Nr 6 - dom
Nr 7 - dom
Nr 7a - dom
Nr 8 - dom
Nr 9/Nowogrodzka - dom
Nr 10 - przedszkole
Nr 11 - dom
Nr 13 - dom
Nr 17 - dom
Nr 19 - dom

ul. Stary Port

Nr 3 - dom
Nr 5 - dom
Nr 7 - dom
Nr 9 - dom
Nr 11 - dom

Stary Rynek

Nr 1 - dom
Nr 3 - dom
Nr 5 - dom
Nr 7 /Mostowa 1 - dom
Nr 14 - dom
Nr 15 - dom
Nr 17/19 - dom, rekonstrukcja
Nr 18 /Zaulek 5 - dom
Nr 20 / Zaulek 7 - dom
Nr 21- dom
Nr 24 /Zaulek 11 biblioteka,
Nr 25 - dom

ul. Staszica

Nr 1 - dom
Nr 3–7 - dom, ob. akademik

ul. Stawowa

Nr 1 - przychodnia
Nr 8 - dom

ul. Stroma

Nr 10 – dom
Nr 16 – dom
Nr 18 - dom
Nr 31 - dom

ul. Strzelecka

Nr 4 - dom
Nr 24 - dom

ul. 20 Stycznia 1920 r.

Nr 2 - dom
Nr 3 - dom
Nr 5 - dom
Nr 6 - dom
Nr 7 - dom
Nr 8 - dom
Nr 9 - dom
Nr 10–12 - dom
Nr 16 - dom
Nr 18 - dom
Nr 19 - dom
Nr 20 - dom
Nr 21 - dom
Nr 22 - dom
Nr 23 - dom
Nr 25 - dom

Nr 26/ Chodkiewicza - dom
Nr 27 - dom
Nr 29 - dom
Nr 39 - dom
Nr 41 - dom
Nr 43 - dom

ul. Sułkowskiego

Nr 6 - dom
Nr 10 - dom
Nr 12 - dom
Nr 14 - dom
Nr 16 - dom
Nr 18 - dom

ul. Szubińska

Nr 1/Stroma- budynek WKU
Nr 2- dom
Nr 67- dom

ul. Szwalbego

Nr 4 - dom

ul. Śląska

Nr 1 - dom
Nr 2 - dom
Nr 3 - dom
Nr 4 - dom
Nr 5 - dom
Nr 6 - dom
Nr 8 - dom
Nr 9 - dom
Nr 10 - dom
Nr 11 - dom
Nr 12 - dom
Nr 14 - dom

ul. Śniadeckich

Nr 3-1 - dom
Nr 4 - dom
Nr 6 - dom
Nr 7 - dom
Nr 8 - dom
Nr 9 - dom
Nr 10 - krata ogrodzenia podwórza
Nr 12 - dom
Nr 13–15 - dom
Nr 14 - dom
Nr 16 - dom
Nr 17 - dom
Nr 18 - dom
Nr 20 - dom
Nr 21 - dom
Nr 22 - dom
Nr 25 - dom

Nr 24–26 - dom
Nr 28 - dom
Nr 29 - dom
Nr 30 - dom
Nr 31 - dom
Nr 32 - dom
Nr 33 - dom
Nr 35 - dom
Nr 36 - kościół polsko–katolicki p.w. Zmartwychwstania Pańskiego
Nr 38 - dom
Nr 39 - dom
Nr 41 - dom
Nr 42 - dom
Nr 43 - dom
Nr 44 - dom
Nr 45 - dom
Nr 46 - dom
Nr 47 - dom
Nr 48 - dom
Nr 49 - dom
Nr 50 - dom
Nr 51 - dom
Nr 52 - dom
Nr 53 - dom
Nr 55 - dom
Nr 57 - dom
Nr 59 - dom
Nr 61 - dom
Nr 63 - d o m

ul. Średnia

Nr 2 - dom
Nr 6 - dom
Nr 20 - dom
Nr 21 - dom
Nr 22 - dom
Nr 23 - dom
Nr 24 - dom
Nr 25 - dom
Nr 27 - dom
Nr 29 - dom
Nr 32 - dom
Nr 34/ Starogardzka - dom
Nr 62 - dom
Nr 64 - dom
Nr 68/Zakątek - dom

ul. Świetlicowa

Nr 1 - dom
Nr 2 - dom
Nr 3 - dom
Nr 4 - dom
Nr 5 - dom
Nr 6 - dom
Nr 8 - dom

Nr 10 – dom

ul. Świętojańska

Nr 1 - dom
Nr 2 - dom
Nr 3 - dom
Nr 4 - dom
Nr 5 - dom
Nr 7 - dom
Nr 9 - dom
Nr 11 - dom
Nr 12 - dom
Nr 14 - dom
Nr 15 - dom
Nr 16 - dom
Nr 17 - dom
Nr 18 - dom
Nr 19 - dom
Nr 21 - dom
Nr 22 - dom

ul. Św. Trójcy

Nr 2 - dom
Nr 3 - dom
Nr 4 i 4a - dom
Nr 8 - dom
Nr 10 - dom
Nr 12 - dom
Nr 13 - dom
Nr 14 - dom
Nr 15 - dom
Nr 16 - dom
Nr 17 - dom
Nr 18 - dom
Nr 20 - dom
Nr 21 - dom
Nr 23 - dom
Nr 25 - dom
Nr 27 - dom
Nr 28 - dom
Nr 35 - dom

ul. Tańskich

Młyn Tańskich

ul. Targowisko

Nr 3a - dom

Teatralny Plac

Nr 2 - dom
Nr 4 - dom
Nr 6 - dom

ul. Terasy

Nr 3 - dom
Nr 3a - dom
Nr 5 - dom

ul. Toruńska

Nr 4 - dom
Nr 6 - dom
Nr 12 - dom
Nr 14 - dom
Nr 16 - dom
Nr 18 - dom
Nr 22 - dom
Nr 22-1 - dom
Nr 26 - dom
Nr 27 - dom
Nr 30 - budynek Sokoła
Nr 37 - dom
Nr 38 - dom
Nr 45 - dom
Nr 46 - dom
Nr 49 - dom
Nr 50 - dom
Nr 53 - dom
Nr 54 - dom
Nr 66 - dom
Nr 67 - dom
Nr 69 - dom
Nr 70 - dom
Nr 72 - dom
Nr 76 - dom
Nr 80 - dom
Nr 82 - dom
Nr 84 - dom
Nr 86 - dom
Nr 90 - dom
Nr 92 - dom
Nr 96 - dom
Nr 96-1 - dom
Nr 98 - dom
Nr 102–102B - dom
Nr 104-140A - dom

- Nr 106 - dom
- Nr 110 - dom
- Nr 112 - dom
- Nr 123 - dom
- Nr 128 - dom
- Nr 132 - dom
- Nr 140 - dom
- Nr 141 - dom
- Nr 141a - dom
- Nr 142 - dom
- Nr 155 - dom
- Nr 157 - jaz walcowy , zab. techniki
 - budynek maszynowni Jazu Walcowego
- Nr 158 - dom
- Nr 168 - dom
- Nr 179 - dom
- Nr 238 - dom
- Nr 246 - dom
- Nr 248 - dom
- Nr 260 - dom
- Nr 262 - dom
- Nr 272 - dom
- Nr 278 - dom
- Nr 281 - dom
- Nr 316 - dom
- Nr 390 - dom
- Nr 428 - kościół rzym.-kat. MB Królowej Polski

ul. Traugutta

- Nr 2 - dom
- Nr 4 - dom
- Nr 6 - dom
- Nr 8- dom
- Nr 10 - dom
- Nr 12 - dom

ul. Ugory

- Nr 6 - dom
- Nr 8 - dom
- Nr 10 - dom
- Nr 12 - dom
- Nr 14 - dom
- Nr 16 - kościół
- Nr 18 - dom
- Nr 19 - dom
- Nr 20 - dom
- Nr 22 - dom
- Nr 32 - dom
- Nr 34 - dom
- Nr 44 - dom
- Nr 46 - dom
- Nr 48 - dom
- Nr 50 - dom
- Nr 52 - dom

Nr 54 - dom
Nr 56a - dom
Nr 58 - dom
Nr 60 - dom

ul. Ułańska

Nr 1 - dom
Nr 2 - dom
Nr 3 - dom
Nr 5 - dom
Nr 6 - dom
Nr 7 - dom
Nr 8 - dom
Nr 13 - dom
Nr 14 - dom
Nr 16 - dom
Nr 19 - dom
Nr 20 - dom
Nr 21 - dom
Nr 23 - dom.
Nr 35 - dom

ul. Unii Lubelskiej

Nr 1 - dom
Nr 3 - dom
Nr 4 - zespół browaru

- budynek magazynowy, d. budynek słodowni
- budynek d. warsztatu bednarskiego
- budynek d. maszynowni
- budynek fermentacyjny
- budynek d. kotłowni
- budynek d. suszarni

Nr 5 - dom
Nr 7 - dom

ul. Urocza

Nr 4 - dom

ul. Ustronie

Nr 3 - dom

ul. Warmińskiego

Nr 1 - dom
Nr 3 - dom
Nr 4 - dom
Nr 5 - dom
Nr 7–9 zespół przemysłowy d. Zakłady „Jutrzenka”:

- budynek główny
- ogrodzenie

Nr 10 - dom, ob. Biura PCK

Nr 11 - dom
Nr 13 - dom
Nr 14 - zespół warsztatowo- mieszkalny
Nr 15 - dom
Nr 18 - dom
Nr 20 - dom
Nr 22 - dom
Nr 23 - dom
Nr 25 - dom
Nr 27 - dom
Nr 29 - dom.

ul. Wały Jagiellońskie

Nr 12 - dom, ob.Przychodnia Centrum

ul. Warszawska

Nr 1 - dom
Nr 5 - dom
Nr 6 - dom
Nr 7 - dom
Nr 8 - dom
Nr 9 - dom
Nr 13–15 - kamienica
Nr 17 - kamienica
Nr 19 - kamienica
Nr 21 - kamienica
Nr 23 - kamienica
Nr 25 - kamienica

ul. Wawrzyniaka

Nr 1 - dom
Nr 2 - dom
Nr 3 - dom
Nr 4 - dom
Nr 5 - dom
Nr 6 - dom
Nr 7 - dom
Nr 8 - dom
Nr 10 – dom
Nr 18 - dom

ul. Welniany Rynek

Nr 1 - dom
Nr 2 - dom
Nr 3 - dom
Nr 6 - dom
Nr 6a - dom
Nr 7 - dom
Nr 8 - dom
Nr 9 - dom
Nr 10 - dom
Nr 11 - dom
Nr 12 - dom

Weyssenhoffa Plac

Nr 1 - dom

Nr 2 - dom
Nr 3 - dom
Nr 4 - dom
Nr 5 - dom
Nr 6 - dom
Nr 7 - dom

ul. Wiatrakowa

Nr 4 - dom
Nr 5 - dom
Nr 7 - dom
Nr 8 - dom
Nr 10 - dom
Nr 11 - dom
Nr 12 - dom
Nr 13 - dom
Nr 14 - dom
Nr 14-1 - dom
Nr 15 - dom
Nr 17 - dom

ul. Wierzbickiego

Nr 3 - dom

ul. Wileńska

Nr 1 - dom
Nr 2 - dom
Nr 3 - dom
Nr 4 - dom
Nr 5 - dom
Nr 6 - dom
Nr 7 - dom
Nr 8 - dom
Nr 9 - dom
Nr 11 - dom
Nr 12 - dom

ul. Witebska

Nr 6 - dom
Nr 10 - dom
Nr 19 - dom
Nr 28 - dom
Nr 30 - dom
Nr 39 - dom
Nr 41 - dom
Nr 47 - dom
Nr 50 - dom

Wolności Plac

Nr 11 – dom

ul. Wroclawska

Nr 5 - dom
Nr 7 - dom
Nr 9 - dom

ul. Wybickiego

Nr 12 – dom
Nr 14 - dom
Nr 16 - dom
Nr 18 - dom

ul. Wyczółkowskiego

Nr 1 - kamienica
Nr 2 - kamienica
Nr 7 - kamienica
Nr 9 - kamienica
Nr 10 - kamienica
Nr 11 - kamienica
Nr 16 - kamienica
Nr 21- 23 - dom

ul. Wyspiańskiego

Nr 2 - willa
Nr 4 - willa
Nr 6 - willa
Nr 8 - willa
Nr 10 - willa

ul. Wyszogrodzka

Nr 39 - dom
Nr 41 - dom
Nr 43 - dom
Nr 45 - dom
Nr 47 - dom

ul. Wyzwolenia–Fordon

Nr 1 - szkoła
Nr 2 - plebania, kościół św. Mikołaja
Nr 3 - dom
Nr 4 - dom
Nr 4 - szkoła
Nr 11 - dom
Nr 13 - dom
Nr 15 - dom
Nr 17 - dom
Nr 31 – dom

ul. Wzgórze Dąbrowskiego

Nr 2 - dom

Nr 3 - dom
Nr 5 - dom
Nr 6 - dom
Nr 11 - dom
Nr 12 - dom

ul. Zakątek

Nr 11 - dom
Nr 21 - dom

ul. Zamoyskiego

Nr 4 - dom
Nr 6 - dom
Nr 8 - dom
Nr 10 - dom
Nr 11 - dom
Nr 13 - dom
Nr 15 - dom
Nr 17 - dom
Nr 21 - dom

ul. Zaulek

Nr 1 - brama
Nr 3 - dom
Nr 4 - dom
Nr 5 - dom
Nr 22 - dom
Nr 24 - dom
Zaulek/ Długa 41 - dom

ul. Zbożowy Rynek

Nr 3 - piwnice (parter i górne kondygnacje kamienicy – rozbiórka)
Nr 5 - dom
Nr 7 - dom
Nr 8 - dom
Nr 9 - dom
Nr 10 - dom
Nr 11 - dom

ul. Zduny

Nr 1 - dom
Nr 2 - dom
Nr 3 - dom
Nr 4 - dom
Nr 5 - dom
Nr 9 - dom
Nr 10 - dom
Nr 11 - dom
Nr 12 - dom
Nr 13 - dom
Nr 15 - dom
Nr 17 - dom z oficyną mieszkalną /d. stajnia
Nr 18 - dom
Nr 19 - dom
Nr 20 - zespół budynków fabrycznych i magazynów ob. funkcja handlowa

- magazyn / ul. Sienkiewicza
- kuźnia, ob. magazyn
- warsztat kowalski, ob. budynek handlowy
- ogrodzenie
- Nr 21 - dom
- Nr 23 - dom

ul. Zygmunta Augusta

- Nr 1 - stary dworzec
- Nr 3a - dom
- Nr 4 - dom
- Nr 5 - dom
- Nr 8 - dom
- Nr 11 - tendrownia
- Nr 11 - wieża ciśnień

ul. Żeglarska

- Nr 1 - elektrownia
- Nr 24 - dom
- Nr 25 - dom
- Nr 29 - dom
- Nr 31 - dom
- Nr 33 - dom
- Nr 34 - dom
- Nr 35 - dom
- Nr 36 - dom
- Nr 37 - dom
- Nr 39 - dom
- Nr 41 - dom
- Nr 43 - dom
- Nr 45 - dom
- Nr 66 - dom.
- Nr 67 - dom
- Nr 83 - dom
- Nr 93 - dom
- Nr 125 - dom

ul. Żuławy

- Nr 7 - d o m

ul. Żwirki i Wigury

- Nr 22 -38 - d o m

Rondo Józefa Szugyi Trajtlera –

- elementy wiaduktu

Teren d. DAG - u

POL – BETRIEB**1. Nr 1068**

Typ: Budynek produkcyjny: prasowanie masy prochowej (wyciskarki)

Strefa produkcyjna: POL – BETRIEB (w zachowanym fragmencie „Kręgu walcarek”)

Data budowy: 1944 r.

Lokalizacja: pomiędzy ul. Bydgoskich Przemysłowców i Edmunda Matuszewskiego

Działka: 7/379

Obręb: 0132

Lokalizacja GPS: 53.082219, 18.066954

2.Nr 1307

Typ: Budynek produkcyjny: walcarka 8 – stanowiskowa

Strefa produkcyjna: POL – BETRIEB (w zachowanym fragmencie „Kręgu walcarek”)

Data budowy: 1944 r.

Lokalizacja: pomiędzy ul. Bydgoskich Przemysłowców i Edmunda Matuszewskiego

Działka: 7/379

Obręb: 0132

Lokalizacja GPS: 53.082692, 18.066583

3. Nr 1308

Typ: Budynek produkcyjny: walcarka 8 – stanowiskowa

Strefa produkcyjna: POL – BETRIEB (w zachowanym fragmencie „Kręgu walcarek”)

Data budowy: 1944 r.

Lokalizacja: pomiędzy ul. Bydgoskich Przemysłowców i Edmunda Matuszewskiego

Działka: 7/379

Obręb: 0132

Lokalizacja GPS: 53.081908, 18.065997

4. Nr 1328

Typ: Budynek produkcyjny: walcarka 2 – stanowiskowa

Strefa produkcyjna: POL – BETRIEB (w zachowanym fragmencie „Křęgu walcarek”)

Data budowy: 1944 r.

Lokalizacja: pomiędzy ul. Bydgoskich Przemysłowców i Edmunda Matuszewskiego

Działka: 7/379

Obręb: 0132

Lokalizacja GPS: 53.082430, 18.065844

5. Nr 1328 A

Typ: Budynek trafostacji

Strefa produkcyjna: POL – BETRIEB (w zachowanym fragmencie „Křęgu walcarek”)

Data budowy: 1944 r.

Lokalizacja: pomiędzy ul. Bydgoskich Przemysłowców i Edmunda Matuszewskiego

Działka: 7/379

Obręb: 0132

Lokalizacja GPS: 53.082661, 18.066036

6. Nr 1349

Typ: Budynek produkcyjny: prasowanie masy prochowej (wyciskarka typu „Mamut”)

Strefa produkcyjna: POL – BETRIEB (w zachowanym fragmencie „Křęgu walcarek”)

Data budowy: 1944 r.

Lokalizacja: pomiędzy ul. Bydgoskich Przemysłowców i Edmunda Matuszewskiego

Działka: 7/379

Obręb: 0132

Lokalizacja GPS: 53.082451, 18.067136

7. Nr 1350

Typ: Budynek produkcyjny: prasowanie masy prochowej (wyciskarka typu „Mamut”)

Strefa produkcyjna: POL – BETRIEB (w zachowanym fragmencie „Kręgu walcarek”)

Data budowy: 1944 r.

Lokalizacja: pomiędzy ul. Bydgoskich Przemysłowców i Edmunda Matuszewskiego

Działka: 7/379

Obręb: 0132

Lokalizacja GPS: 53.082086, 18.066686

8. Nr 1163

Typ: Magazyn końcowy z rampą kolejową

Strefa produkcyjna: POL – BETRIEB (na zachód od „Kręgu Walcarek”)

Data budowy: 1944 r.

Lokalizacja: przy ul. Edmunda Matuszewskiego

Działka: 7/229

Obręb: 0132

Lokalizacja GPS: 53.084552, 18.065417

9. Nr 1164

Typ: Magazyn końcowy z rampą kolejową

Strefa produkcyjna: POL – BETRIEB (na zachód od „Kręgu Walcarek”)

Data budowy: 1944 r.

Lokalizacja: przy ul. Edmunda Matuszewskiego

Działka: 7/229

Obręb: 0132

Lokalizacja GPS: 53.082340, 18.064859

II. NC – BETRIEB

10. Nr 1163

Typ: Budynek nitracji („balkonowiec”)

Strefa produkcyjna: NC – BETRIEB

Data budowy: 1944 r.

Lokalizacja: przy ul. Jakóba Hechlińskiego

Działka: 7/147

Obręb: 0132

Lokalizacja GPS: 553.099581, 18.072168

11. Nr 1221

Typ: Budynek produkcyjny: gotowanie nitrocelulozy w autoklawie

Strefa produkcyjna zakładów DAG: NC – BETRIEB

Data budowy: 1944 r. (przebudowany w 1964 r.)

Lokalizacja: przy ul. Jakóba Hechlińskiego

Działka: 7/147

Obręb: 0132

Lokalizacja GPS: 53.100611, 18.072366

12. Nr 1261

Typ: Budynek pakowni

Strefa produkcyjna zakładów DAG: NC – BETRIEB

Data budowy: 1944 r.

Lokalizacja: róg ul. Pięknej i Poziomkowej

Działka: 7/142

Obręb: 0132

Lokalizacja GPS: 53.102656, 18.076023

13. Nr 1244

Typ: Wieża wodna

Strefa produkcyjna zakładów DAG: NC – BETRIEB

Data budowy: 1943 r.

Lokalizacja: pomiędzy ul. Okrężną i Poziomkową

Działka: 7/270

Obręb: 0132

Lokalizacja GPS: 53.102464, 18.075173

III. FÜLLSTELLE

14. Nr 137

Typ: Magazyn z rampami kolejowymi

Strefa produkcyjna zakładów DAG: FÜLLSTELLE

Data budowy: 1943 r.

Lokalizacja: pomiędzy ul. Carla Eberhardta i K. Olszewskiego

Działka: 1/23

Obręb: 0136

Lokalizacja GPS: 53.090923, 18.093576

15. Nr 138

Typ: Magazyn z rampami kolejowymi

Strefa produkcyjna zakładów DAG: FÜLLSTELLE

Data budowy: 1943 r.

Lokalizacja: pomiędzy ul. Carla Eberhardta i K. Olszewskiego

Działka: 1/4

Obręb: 0136

Lokalizacja GPS: 53.091401, 18.094494

IV. DAG- ZAPLECZE SOCJALNE

16. Nr 401

Typ: budynek szpitala zakładowego

Strefa produkcyjna zakładów DAG: zaplecze socjalne

Data budowy: 1943 r.

Lokalizacja: ul. Hutnicza

Działka: 5/12

Obręb: 0137

Lokalizacja GPS: 53.094155, 18.102490

17. Nr 5

Typ: Budynek magazynowy

Strefa produkcyjna zakładów DAG: zaplecze socjalne

Data budowy: 1943 r.

Lokalizacja: ul. Hutnicza

Działka: 4/370

Obręb: 0137

Lokalizacja GPS: 53.093832, 18.103460

18. Nr 637 (wg mapy Zachemu z 2004 r. nr 2)

Typ: remiza

Strefa produkcyjna zakładów DAG: zaplecze socjalne

Data budowy: 1943 r.

Lokalizacja: ul. Hutnicza 113 (?)

Działka: 4/249

Obręb:

Lokalizacja GPS: 53.094234, 18.103581

V. NGL - BETRIEB

19. Nr 1101

Typ: Budynek uzdatniania wody

Strefa produkcyjna: NGL – BETRIEB

Data budowy: 1943 r.

Lokalizacja: kompleks leśny pomiędzy ul. Alfreda Nobla i Eugeniusza Smolińskiego, przy drodze dojazdowej od strony ul. Alfreda Nobla

Działka: 2/92

Obręb: 0133

Lokalizacja GPS: 53.069955, 18.072280

20. Nr 1103

Typ: Magazyn wody

Strefa produkcyjna: NGL – BETRIEB

Data budowy: 1944 r.

Lokalizacja: przy ul. Alfreda Nobla

Działka: 2/92

Obręb: 0133

Lokalizacja GPS: 53.069229, 18.070416

21. Nr 1105

Typ: Magazyn kwasu siarkowego

Strefa produkcyjna: NGL – BETRIEB

Data budowy: 1943 r.

Lokalizacja: kompleks leśny pomiędzy ul. Alfreda Nobla i Eugeniusza Smolińskiego

Działka: 2/92

Obręb: 0133

Lokalizacja GPS: 53.068411, 18.072576

22. Nr 1107

Typ: Magazyn kwasu siarkowego

Strefa produkcyjna: NGL – BETRIEB

Data budowy: 1943 r.

Lokalizacja: kompleks leśny pomiędzy ul. Alfreda Nobla i Eugeniusza Smolińskiego

Działka: 2/92

Obręb: 0133

Lokalizacja GPS: 53.068468, 18.073309

23. Nr 1109

Typ: Magazyn kwasu azotowego

Strefa produkcyjna: NGL – BETRIEB

Data budowy: 1944 r.

Lokalizacja: kompleks leśny pomiędzy ul. Alfreda Nobla i Eugeniusza Smolińskiego

Działka: 2/92

Obręb: 0133

Lokalizacja GPS: 53.068586, 18.071419

24. Nr 1111

Typ: Magazyn gliceryny i kwasu siarkowego

Strefa produkcyjna: NGL – BETRIEB

Data budowy: 1943 r.

Lokalizacja: kompleks leśny pomiędzy ul. Alfreda Nobla i Eugeniusza Smolińskiego

Działka: 2/92

Obręb: 0133

Lokalizacja GPS: 53.068872, 18.072288

25. Nr 1113

Typ: Magazyn pośredni

Strefa produkcyjna: NGL – BETRIEB

Data budowy: 1943 r.

Lokalizacja: kompleks leśny pomiędzy ul. Alfreda Nobla i Eugeniusza Smolińskiego

Działka: 2/92

Obręb: 0133

Lokalizacja GPS: 53.069437, 18.073828

26. Nr 1115

Typ: Budynek denitracji kwasów na II linii produkcyjnej

Strefa produkcyjna: NGL – BETRIEB (wchodzi w skład Exploseum - Centrum techniki wojennej DAG Fabrik Bromberg)

Data budowy: 1944 r.

Lokalizacja: kompleks leśny pomiędzy ul. Alfreda Nobla i Eugeniusza Smolińskiego

Działka: 2/92

Obręb: 0133

Lokalizacja GPS: 53.071086, 18.076349

27. Nr 1116

Typ: Budynek denitracji kwasów na I linii produkcyjnej

Strefa produkcyjna: NGL – BETRIEB (wchodzi w skład Exploseum - Centrum techniki wojennej DAG Fabrik Bromberg)

Data budowy: 1944 r.

Lokalizacja: kompleks leśny pomiędzy ul. Alfreda Nobla i Eugeniusza Smolińskiego

Działka: 2/92

Obręb: 0133

Lokalizacja GPS: 53.071968, 18.075461

28. Nr 1119

Typ: Magazyn zużytych kwasów na II linii produkcyjnej

Strefa produkcyjna: NGL – BETRIEB

Data budowy: 1944 r.

Lokalizacja: przy ul. Eugeniusza Smolińskiego

Działka: 2/92

Obręb: 0133

Lokalizacja GPS: 53.071491, 18.077038

29. Nr 1120

Typ: Magazyn zużytych kwasów na I linii produkcyjnej

Strefa produkcyjna: NGL – BETRIEB

Data budowy: 1944 r.

Lokalizacja: przy ul. Eugeniusza Smolińskiego

Działka: 2/92

Obręb: 0133

Lokalizacja GPS: 53.071794, 18.076442

30. Nr 1123

Typ: Budynek zateżniania kwasu azotowego

Strefa produkcyjna: NGL – BETRIEB

Data budowy: 1944 r.

Lokalizacja: kompleks leśny pomiędzy ul. Alfreda Nobla i Eugeniusza Smolińskiego

Działka: 2/92

Obręb: 0133

Lokalizacja GPS: 53.068284, 18.071881

31. Nr 1125

Typ: Budynek kotłowni na NGL – Betrieb

Strefa produkcyjna: NGL – BETRIEB

Data budowy: 1944 r.

Lokalizacja: przy ul. Alfreda Nobla

Działka: 2/92

Obręb: 0133

Lokalizacja GPS: 53.068506, 18.070442

32. Nr 1133

Typ: Budynek przygotowania produkcji na II linii produkcyjnej

Strefa produkcyjna: NGL – BETRIEB (wchodzi w skład Exploseum - Centrum techniki wojennej DAG Fabrik Bromberg)

Data budowy: 1943 r.

Lokalizacja: kompleks leśny pomiędzy ul. Alfreda Nobla i Eugeniusza Smolińskiego, przy drodze dojazdowej od strony ul. Alfreda Nobla

Działka: 2/92

Obręb: 0133

Lokalizacja GPS: 53.070122, 18.075340

33. Nr 1134

Typ: Budynek przygotowania produkcji na I linii produkcyjnej

Strefa produkcyjna: NGL – BETRIEB (wchodzi w skład Exploseum - Centrum techniki wojennej DAG Fabrik Bromberg)

Data budowy: 1943 r.

Lokalizacja: kompleks leśny pomiędzy ul. Alfreda Nobla i Eugeniusza Smolińskiego, przy drodze dojazdowej od strony ul. Alfreda Nobla

Działka: 2/92

Obręb: 0133

Lokalizacja GPS: 53.070987, 18.074040

34. Nr 1137

Typ: Budynek nitracji (nitrator) na II linii produkcyjnej

Strefa produkcyjna: NGL – BETRIEB (wchodzi w skład Exploseum - Centrum techniki wojennej DAG Fabrik Bromberg)

Data budowy: 1943 r.

Lokalizacja: kompleks leśny pomiędzy ul. Alfreda Nobla i Eugeniusza Smolińskiego

Działka: 2/92

Obręb: 0133

Lokalizacja GPS: 53.070578, 18.075658

35. Nr 1138

Typ: Budynek nitracji (nitrator) na I linii produkcyjnej

Strefa produkcyjna: NGL – BETRIEB

Data budowy: 2. poł. 1944 r.

Lokalizacja: kompleks leśny pomiędzy ul. Alfreda Nobla i Eugeniusza Smolińskiego

Działka: 2/92

Obręb: 0133

Lokalizacja GPS: 53.071483, 18.074579

36. Nr 1141

Typ: Budynek filtracji i stabilizacji nitrogliceryny na II linii produkcyjnej

Strefa produkcyjna: NGL – BETRIEB (wchodzi w skład Exploseum - Centrum techniki wojennej DAG Fabrik Bromberg)

Data budowy: 1943 – 1944 r.

Lokalizacja: kompleks leśny pomiędzy ul. Alfreda Nobla i Eugeniusza Smolińskiego

Działka: 2/92

Obręb: 0133

Lokalizacja GPS: 53.070555, 18.076197

37. Nr 1142

Typ: Budynek filtracji i stabilizacji nitrogliceryny na I linii produkcyjnej

Strefa produkcyjna: NGL – BETRIEB

Data budowy: 1943 – 1944 r.

Lokalizacja: kompleks leśny pomiędzy ul. Alfreda Nobla i Eugeniusza Smolińskiego

Działka: 2/92

Obręb: 0133

Lokalizacja GPS: 53.071877, 18.074484

38. Nr 1145

Typ: Budynek płuczek na II linii produkcyjnej

Strefa produkcyjna: NGL – BETRIEB (wchodzi w skład Exploseum - Centrum techniki wojennej DAG Fabrik Bromberg)

Data budowy: 1943 – 1944 r.

Lokalizacja: kompleks leśny pomiędzy ul. Alfreda Nobla i Eugeniusza Smolińskiego

Działka: 2/92

Obręb: 0133

Lokalizacja GPS: 53.070869, 18.075992

39. Nr 1146

Typ: Budynek płuczek na I linii produkcyjnej

Strefa produkcyjna: NGL – BETRIEB

Data budowy: 1943 – 1944 r.

Lokalizacja: kompleks leśny pomiędzy ul. Alfreda Nobla i Eugeniusza Smolińskiego

Działka: 2/92

Obręb: 0133

Lokalizacja GPS: 53.071657, 18.075075

40. Nr 1153

Typ: Budynek żelatynizacji (mieszania nitrogliceryny z nitrocelulozą) na II linii produkcyjnej

Strefa produkcyjna: NGL – BETRIEB (wchodzi w skład Exploseum - Centrum techniki wojennej DAG Fabrik Bromberg)

Data budowy: 1944 r.

Lokalizacja: kompleks leśny pomiędzy ul. Alfreda Nobla i Eugeniusza Smolińskiego

Działka: 2/92

Obręb: 0133

Lokalizacja GPS: 53.070901, 18.077193

41. Nr 1154

Typ: Budynek żelatynizacji (mieszania nitrogliceryny z nitrocelulozą) na I linii produkcyjnej

Strefa produkcyjna: NGL – BETRIEB

Data budowy: 1944 r.

Lokalizacja: przy ul. Eugeniusza Smolińskiego

Działka: 2/92

Obręb: 0133

Lokalizacja GPS: 53.072465, 18.074541

42. Nr 1157

Typ: Budynek walców osuszających i magazynów na II linii produkcyjnej

Strefa produkcyjna: NGL – BETRIEB (wchodzi w skład Exploseum - Centrum techniki wojennej DAG Fabrik Bromberg)

Data budowy: 1943 r.

Lokalizacja: przy ul. Eugeniusza Smolińskiego

Działka: 2/92

Obręb: 0133

Lokalizacja GPS: 53.071215, 18.078163

43. Nr 1158

Typ: Budynek walców osuszających i magazynów na I linii produkcyjnej

Strefa produkcyjna: NGL – BETRIEB

Data budowy: 1943 r.

Lokalizacja: przy ul. Eugeniusza Smolińskiego

Działka: 2/92

Obręb: 0133

Lokalizacja GPS: 53.072591, 18.075515

VI. Obóz dla Kadry Kierowniczej przy ul. Klinicznej (Osiedle Kaltwasser)

44. DOM NR 1

Typ: Budynek mieszkalny dla kadry kierowniczej DAG

Strefa: Osiedle Kaltwasser

Data budowy: 1942 - 1944 r.

Lokalizacja: Bydgoszcz, ul. Kliniczna nr 1

Działka: 5/5

Obręb: 0279

Lokalizacja GPS: 53.101004, 18.046574

45. DOM NR 2

Typ: Budynek mieszkalny dla kadry kierowniczej DAG

Strefa: Osiedle Kaltwasser

Data budowy: 1942 - 1944 r.

Lokalizacja: Bydgoszcz, ul. Kliniczna nr 2

Działka: 5/6

Obręb: 0279

Lokalizacja GPS: 53.100848, 18.046118

46. DOM NR 3

Typ: Budynek mieszkalny dla kadry kierowniczej DAG

Strefa: Osiedle Kaltwasser

Data budowy: 1942 - 1944 r.

Lokalizacja: Bydgoszcz, ul. Kliniczna nr 3

Działka: 5/4

Obręb: 0279

Lokalizacja GPS: 53.100679, 18.046558

47. DOM NR 4

Typ: Budynek mieszkalny dla kadry kierowniczej DAG

Strefa: Osiedle Kaltwasser

Data budowy: 1942 - 1944 r.

Lokalizacja: Bydgoszcz, ul. Kliniczna nr 4

Działka: 5/7

Obręb: 0279

Lokalizacja GPS: 53.100564, 18.046092

48. DOM NR 6

Typ: Budynek mieszkalny dla kadry kierowniczej DAG

Strefa: Osiedle Kaltwasser

Data budowy: 1942 - 1944 r.

Lokalizacja: Bydgoszcz, ul. Kliniczna nr 6

Działka: 5/7

Obręb: 0279

Lokalizacja GPS: 53.100282, 18.046042

VII. Osiedle dla Kadry Technicznej i Inżynierskiej pracowników DAG

przy ul. Świetlicowej

49. DOM Nr 1

Typ: Murowany dom mieszkalny

Strefa: Osiedle Brahnau

Data budowy: 1942-1943

Lokalizacja: Bydgoszcz, ul. Świetlicowa 1

Działka: dz.nr 4/357

Obręb: 0137

Lokalizacja GPS:

50. DOM NR 2

Typ: Murowany dom mieszkalny

Strefa: Osiedle Brahnau

Data budowy: 1942-1943

Lokalizacja: Bydgoszcz, ul. Świetlicowa 2

Działka: 4/267, 4/15

Obręb: 0137

Lokalizacja GPS:

51. DOM NR 3

Typ: Murowany dom mieszkalny

Strefa: Osiedle Brahnau

Data budowy: 1942-1943

Lokalizacja: Bydgoszcz, ul. Świetlicowa 3

Działka: 4/340

Obręb: 0137

Lokalizacja GPS:

52. DOM NR 4

Typ: Murowany dom mieszkalny

Strefa: Osiedle Brahnau

Data budowy: 1942-1943

Lokalizacja: Bydgoszcz, ul. Świetlicowa 4

Działka: 4/332, 4/17

Obręb: 0137

Lokalizacja GPS:

53. Nr 5

Typ: Murowany dom mieszkalny

Strefa: Osiedle Brahnau

Data budowy: 1942-1943

Lokalizacja: Bydgoszcz, ul. Świetlicowa 5

Działka: 4/348

Obręb: 0137

Lokalizacja GPS:

54. DOM NR 6

Typ: Murowany dom mieszkalny

Strefa: Osiedle Brahnau

Data budowy: 1942-1943

Lokalizacja: Bydgoszcz, ul. Świetlicowa 6

Działka: 4/319, 4/325

Obręb: 0137

Lokalizacja GPS:

55. DOM NR 8

Typ: Murowany dom mieszkalny

Strefa: Osiedle Brahnau

Data budowy: 1942-1943

Lokalizacja: Bydgoszcz, ul. Świetlicowa 8

Działka: 4/23

Obręb: 0137

Lokalizacja GPS:

56. DOM NR 10

Typ: Murowany dom mieszkalny

Strefa: Osiedle Brahnau

Data budowy: 1942-1943

Lokalizacja: Bydgoszcz, ul. Świetlicowa 10

Działka: 4/25

Obręb: 0137

Lokalizacja GPS:

VIII. KOSZARY STRAŻY ZAKŁADOWEJ

57. DOM NR 6

Typ: koszary straży zakładowej

Strefa: Osiedle Brahnau

Data budowy: 1942 r.

Lokalizacja: Zakole 6

Działka: 4/107

Obręb: 0137

Lokalizacja GPS: 53.090319, 18.113253

IX. OBÓZ PRACY NR IV I V

58.

Typ: betonowa fontanna

Strefa produkcyjna zakładów DAG: obóz pracy nr IV i V

Data budowy: ok. 1941 r.

Lokalizacja: kompleks leśny pomiędzy ul. Solną i 15 Dywizji Piechoty Wielkopolskiej

Działka: 2/1

Obręb: 0131

Lokalizacja GPS: 53.098556, 18.05394

X. WARTOWNIE

59. BEZ NUMERU

Typ: wartownia nr 1 z żelbetowym murem przeciwołamkowym

Data budowy: ok. 1940 r.

Lokalizacja: ul. Glinki 151

Działka: 1/12

Obręb: 0131

Lokalizacja GPS: 53.095437, 18.044085

60. Nr 1674

Typ: wartownia nr 2

Data budowy: ok. 1940 r.

Lokalizacja: ul. Wojska Polskiego 59 C

Działka: 7/16

Obręb: 0132

Lokalizacja GPS: 53.101483, 18.063952

XI. SZCZELINY PRZECIWOLOTNICZE (SCHRONY)

61. Schron nr 1

Typ: żelbetowa (betonowa) szczelina przeciwlotnicza (Luftschutzraum)

Strefa: na południe od obozu pracy nr I

Data budowy: 1943 - 1944

Lokalizacja: kompleks leśny pomiędzy ul. Wojska Polskiego i 15 Dywizji Piechoty Wielkopolskiej

Działka: 2/1

Obręb: 0131

Lokalizacja GPS: 53.100583, 18.062056

62. Schron nr 3

Typ: żelbetowa (betonowa) szczelina przeciwlotnicza (Luftschutzraum)

Strefa: na południe od obozu pracy nr I

Data budowy: 1943 - 1944

Lokalizacja: kompleks leśny pomiędzy ul. Wojska Polskiego i 15 Dywizji Piechoty Wielkopolskiej

Działka: 2/1

Obręb: 0131

Lokalizacja GPS: 53.100806, 18.060528

63. Schron nr 4

Typ: żelbetowa (betonowa) szczelina przeciwlotnicza (Luftschutzraum)

Strefa: na południe od obozu pracy nr I

Data budowy: 1943 - 1944

Lokalizacja: kompleks leśny pomiędzy ul. Wojska Polskiego i 15 Dywizji Piechoty Wielkopolskiej

Działka: 2/1

Obręb: 0131

Lokalizacja GPS: 53.100889, 18.059639

64. Schron nr 15

Typ: żelbetowa (betonowa) szczelina przeciwlotnicza (Luftschutzraum)

Strefa: na wschód od obozów pracy nr II i III

Data budowy: 1943 - 1944

Lokalizacja: kompleks leśny pomiędzy ul. Glinki i Szpitalną

Działka: 3/2

Obręb: 0131

Lokalizacja GPS: 53.095913, 18.046809

65. Schron nr 16

Typ: żelbetowa (betonowa) szczelina przeciwlotnicza (Luftschutzraum)

Szefra: na terenie zakładu, na południe od wartowni nr 1 oraz budynku dyrekcji (DAG Kaltwasser)

Data budowy: 1943 - 1944

Lokalizacja: kompleks leśny w rejonie ulicy Glinki

Działka: 4/6

Obręb: 0131

Lokalizacja GPS: 53.092788, 18.045108

66. Schron nr 17

Typ: żelbetowa (betonowa) szczelina przeciwlotnicza (Luftschutzraum)

Szefra: obóz dla rekonwalescentów przy południowym skraju DAG

Data budowy: 1943 - 1944

Lokalizacja: kompleks leśny w rejonie Emilianowa, na pomiędzy Szosą Obwodową i ul. Ernsta Petersona

Działka: 102/2

Obręb: 0136

Lokalizacja GPS: 53.064278, 18.091750

67. Schron nr 18

Typ: żelbetowa (betonowa) szczelina przeciwlotnicza (Luftschutzraum)

Szefra: obóz dla rekonwalescentów przy południowym skraju DAG

Data budowy: 1943 - 1944

Lokalizacja: kompleks leśny w rejonie Emilianowa, na pomiędzy Szosą Obwodową i ul. Ernsta Petersona

Działka: 102/2

Obręb: 0136

Lokalizacja GPS: 53.065361, 18.091722

68. Schron nr 19

Typ: żelbetowa (betonowa) szczelina przeciwlotnicza (Luftschutzraum)

Strefa: na północny – zachód od koszarów straży zakładowej przy obecnej ul. Zakole 6 oraz na południe od obozu nr I (DAG Brahnau)

Data budowy: 1943 - 1944

Lokalizacja: kompleks leśny pomiędzy ulicami Zakole i Żółwińska

Działka: 4/106

Obręb: 0137

Lokalizacja GPS: 53.092788, 18.045108

69. Schron nr 20

Typ: żelbetowa (betonowa) szczelina przeciwlotnicza (Luftschutzraum)

Strefa: na zachód od obozu nr I (DAG Brahnau)

Data budowy: 1943 - 1944

Lokalizacja: kompleks leśny pomiędzy ulicami Żółwińska i Nowotoruńską (na zachód od budynków przy ul. Nowotoruńskiej nr 19, 2, 23)

Działka: 4/98 (południowa i centralna część), 4/100 (część północna)

Obręb: 0137

Lokalizacja GPS: 53.092660,18.1114

70. Schron nr 21

Typ: żelbetowa (betonowa) szczelina przeciwlotnicza (Luftschutzraum)

Data budowy: 1943 - 1944

Lokalizacja: na północ od ulicy Świetlicowej

Działka: 4/9

Obręb: 0137

Lokalizacja GPS: 53.096974, 18.105493

71. Schron nr 22

Typ: żelbetowa (betonowa) szczelina przeciwlotnicza (Luftschutzraum)

Strefa: na wschód od obozów pracy nr II i III

Data budowy: 1943 - 1944

Lokalizacja: kompleks leśny pomiędzy ul. Glinki i Szpitalną

Działka: 3/2

Obręb: 0131

Lokalizacja GPS: 53.095729, 18.046976

72. Schron – stanowisko wartownicze

Typ: żelbetowy schron przeciwlotniczy dla 1 - 2 osób (Luftschutzzelle)

Data budowy: 1943 - 1944

Lokalizacja: ulica Żółwińska

Działka: 4/106

Obręb: 0137

Lokalizacja GPS: 53.0920370, 18.1108280

XII BUDYNKI DO PRZENIESIENIA

73. Szalet (na planie zbiorczym sklasyfikowany jako R. 10)

Data budowy: 1943 - 1944

Lokalizacja: na wschód od budynku nr 1065

Działka: 7/379

Obręb: 0132

Lokalizacja GPS: 53.082580, 18.068457

Uwagi: budynek przeznaczony do relokacji

74. Nr 1763

Typ: Magazyn ciasta prochowego

Strefa produkcyjna: POL – BETRIEB (w zachowanym fragmencie „Kręgu walcarek”)

Data budowy: 1944 r.

Lokalizacja: pomiędzy ul. Bydgoskich Przemysłowców i Edmunda Matuszewskiego

Działka: 2/124

Obręb: 0133

Lokalizacja GPS: 53.079811, 18.066775

Uwagi: budynek przeznaczony do relokacji

CMENTARZE

cmentarz rz.- kat., par. św. Stanisława, ul. Kapliczna
cmentarz ewangelicki, ul. Kielecka
cmentarz ewangelicki, ul. Ibisowa
cmentarz ewangelicki, ul. Baranowskiego
cmentarz ofiar terroru hitlerowskiego, ul. Baranowskiego
cmentarz ewangelicki, droga od ul. Inwalidów
cmentarz ewangelicki, ul. Saperów
cmentarz ewangelicki, ul. Objazdowa
cmentarz rz. –kat., ul. Lotników
cmentarz ewangelicki, droga do ul. Wyzwolenia
cmentarz ewangelicki, ul. Witebska
cmentarz ewangelicki, ul. Agatowa
cmentarz ewangelicki, ul. Cechowa -Fordon
cmentarz rz. – kat., par. św. Jana , ul. Cechowa- Fordon
cmentarz żydowski, ul. Piastowa, Fordon
cmentarz rz.- kat. par. św. Mikołaja, ul. Piastowa, Fordon
cmentarz komunalny , ul. Ludwikowo
cmentarz par. św. Józefa, ul. Toruńska
cmentarz d. ewangelicki, ob. komunalny , ul. Lotników
cmentarz ewangelicki, ul. Widok
cmentarz dawny ewangelicki, ul. Opławiec przy Koronowskiej
cmentarz ewangelicki, ul. Siedlecka
cmentarz ewangelicki, ul. Cmentarna
cmentarz ewangelicki, ul. Fordońska
cmentarz ewangelicki, ul. Siedlecka
cmentarz ewangelicki II, ul. Siedlecka
cmentarz ewangelicki, ul. Palmowa 3
cmentarz ewangelicko-augsburski, ul. Zaświat7
cmentarz komunalny , ul. Kcyńska
cmentarz rz. – kat., par. Wincentego a.P., Al. Kardynała Wyszyńskiego
cmentarz rz. – kat., ul. Kossaka
cmentarz rz. – kat., par. NMP z Góry Karmelu, ul. Nakielska(Prądy)
cmentarz rz. – kat. nowofarny, ul. Artyleryjska
cmentarz komunalny, ul. Artyleryjska
cmentarz rz. – kat., par. NSPJ, ul. Ludwikowo
cmentarz rz. – kat., par. św. Antoniego, ul. Chojnicka
cmentarz żydowski, ul. Szubińska
cmentarz żydowski, ul. Filarecka-Wzg. Wolności
cmentarz bohaterów Bydgoszczy1939-45, Wzg. Wolności, ul. Przyjemna
cmentarz ewangelicki, ul. Jesionowa
cmentarz ewangelicki, ul. Szczytowa
cmentarz ewangelicki, ul. Smętna
cmentarz ewangelicki, ul. Pielęgniarska-Fordon
cmentarz niemieckich katolików, ul. Leszczyńskiego
cmentarz luterański, ul. Szubińska
cmentarz starofarny, ul. Grunwaldzka
cmentarz ewangelicki , ul. Toruńska (ŁęgnowoII)

PARKI

Park Witosa, ul. Jagiellońska
Park Kazimierza Wlk., Pl. Wolności
Park Jana Kochanowskiego, ul. 20 Stycznia
Park nad Starym Kanałem, ul. Nakielska
Ogród Botaniczny
Otoczenie śluzy Brdyujście

UKŁADY URBANISYTYCZNE

Skwer im. por Leszka Białeg, 1967 Pomnik „Czynu Społecznego”, proj. Stanisław Lejkowski
Skwer ul. Kopernika
Skwer im. Mariana Turwida
Zespół urbanistyczno - architektoniczny "Sielanka"
Plac Weysenhoffa i Aleje Mickiewicza
Osiedle Leśne
Stary Fordon
DAG
Plac Tadeusza Kościuszki wraz z zielenią
Układ zabudowy dawnych koszar przy ulicy Pomorskiej obejmującej budownictwo szkieletowe
tzw „Bydgoski Londynek”